

PASVALIO RAJONO VIETOS VEIKLOS GRUPĖ

2014-2020 m.

PASVALIO RAJONO VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA

Pasvalys

2015

TURINYS		Psl.
I DALIS. KAS MES: MŪSŲ SIEKIAI IR DABARTIES BŪKLĖ		
1.	VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2030 m. ir VVG misija	3
2.	VVG teritorijos socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos ir gyventojų poreikių analizė	5
3.	VVG teritorijos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės (SSGG)	25
4.	VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas	27
II DALIS. KOKIE MŪSŲ TIKSLAI?		
5.	VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys	30
6.	VPS prioritetų, priemonių ir veiklos sričių sąsaja su ESIF teminiais tikslais ir EŽŪFKP prioritetais bei tikslinėmis sritimis	32
7.	VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBIRS)	33
III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?		
8.	LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	40
9.	VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas	55
10.	VPS įgyvendinimo veiksmų planas	74
11.	VPS finansinis planas	85
12.	VPS įgyvendinimo rodikliai	87
13.	VPS įgyvendinimo vidaus stebėseną ir valdymas	89
IV DALIS. PRIEDAI		
5.2.1.	Priedas. VVG atstovaujamos teritorijos situacijos analizei naudojama 2011 m. statistinė informacija apie VVG atstovaujamos teritorijos gyventojus	94 98
5.2.2.	Priedas. VVG atstovaujamos teritorijos situacijos analizei naudojama 2013 / 2014 m. statistinė informacija apie VVG atstovaujamos teritorijos gyventojus	100
5.2.3.	Priedas. VVG atstovaujamos teritorijos situacijos analizei naudojama statistinė informacija	102
5.2.4.	Priedas. VVG atstovaujamos teritorijos gyventojų poreikių tyrimo duomenys ir dokumentai	121
5.2.5.	Priedas. VVG kolegialaus valdymo organo narių sąrašas	157
5.2.6.	Priedas. VVG narių sąrašas	158

I DALIS. KAS MES: MŪSŲ SIEKIAI IR DABARTIES BŪKLĖ

1. VVG vertybės, VVG teritorijos vizija iki 2030 m. ir VVG misija

1.1.

Informacija apie VVG

Pasvalio rajono vietos veiklos grupė (VVG) įsteigta 2004 m. birželio 25 d. Jos steigėjais buvo: Pasvalio r. savivaldybės taryba, atstovaujama Pasvalio r. savivaldybės mero Gintauto Gegužinsko (VV¹), Helena Simonaitienė (PV), Birutė Šimanaitienė (PV), Vitutė Pavilionienė (PV), Bronislava Dranickienė (PV), Valerija Šteimantienė (PV), Joana Kairienė (PV), Stanislava Račienė (PV), Renata Kalvaitienė (PV), Rėnė Blaždziūnienė (PV), Sigitas Paliulis (PV), Asta Survilienė (PV), Virginija Loginova (PV), Jūratė Jovaišienė (PV), Rimantas Pukevičius (PV), Gintaras Zigmantas (PV), Laimutė–Marytė Zigmuntienė (PV), Rita Vaišvilienė (PV), Ričardas Simanavičius (PV), Neringa Trinskienė (VR), Danė Tautkienė (PV), Gintaras Zuoza (VR), Saulius Savickas (PV), Žygimantas Kavaliauskas (VR), Adelė Lipinskienė (VR) (žr. steigimo protokolą ir sutartį).

VVG būstinės adresas: Vytauto Didžiojo a. 1, Pasvalys, LT-39143.

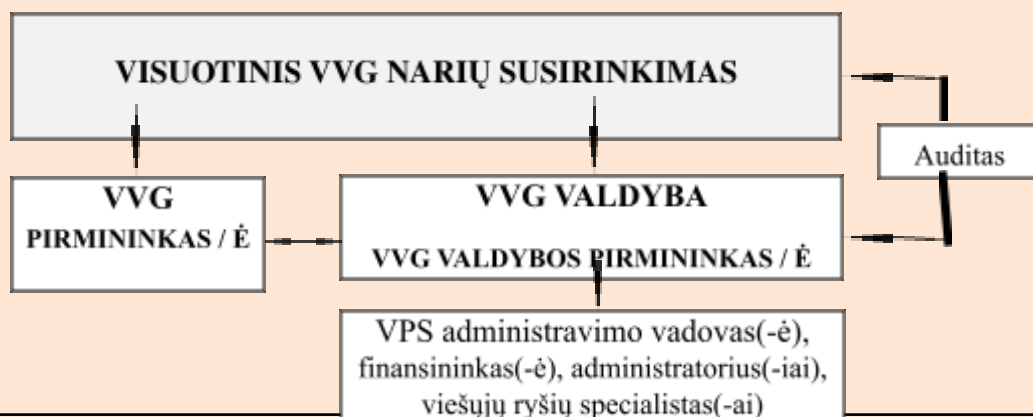
Pasvalio r. VVG yra atvira naujiems nariams ir užtikrina atvirą ir nediskriminuojančią naujų narių, veikiančių arba gyvenančių VVG atstovaujamoje teritorijoje, priėmimo tvarką. Pasvalio r. VVG sudaro 66 nariai, kurie atstovauja įvairiems sektoriams: 34 nariai atstovauja pilietinę visuomenę, 25 nariai atstovauja verslą, 3 nariai – vietos valdžią, taip pat VVG sudėtyje yra 4 fiziniai asmenys (5.2.6. pried.).

Kolegialaus VVG valdymo organo (VVG Valdybos), turinčio teisę atstovaujamoje teritorijoje priimti sprendimus dėl KPP priemonės „LEADER“ įgyvendinimo, nariai renkami visuotiniame narių susirinkime pagal skaidrią ir demokratinę procedūrą. Valdybos nariai iš savo tarpo renka valdybos pirmininką 3 metų laikotarpiui.

Pasvalio r. VVG Valdybą sudaro 12 narių, atstovaujančių skirtingiems sektoriams: 5 nariai (42 proc.) atstovauja pilietinę visuomenę, 4 nariai (33 proc.) verslą ir 3 nariai (25 proc.) vietos valdžią (5.2.5. pried.). VVG Valdybos sudėtis atitinka keliamiems reikalavimams – joje yra įvairaus amžiaus atstovai (asmenys iki 40 m. sudaro 42 proc.) ir abiejų lyčių atstovai (vyrų-moterų santykis 50 : 50).

7 iš 12 (58 proc.) Pasvalio r. VVG valdybos narių yra išlausę mokymo kursų, tiesiogiai susijusių su BIVP metodo taikymu, kiti Valdybos nariai taip pat yra įsipareigoję išlaudyti šiuos kursus artimiausiu metu.

PASVALIO R. VVG VALDYMO STRUKTŪROS SCHEMA

¹ Trumpinimai: VV – vietos valdžios atstovai, PV – pilietinės visuomenės atstovai, VR – verslas.

	Pasvalio r. VVG įstatuose numatyta VVG Valdybos narių rotacija – 1/3 VVG Valdybos narių bus keičiama VPS įgyvendinimo metu (ne rečiau kaip kas 3 m.), užtikrinant, kad pasikeis Valdybos nariai atstovaujantys kiekvieną iš sektorių (žr. įstatus 8.4 punkt.). Pasvalio r. VPS administraciją sudaro 4 pareigybės: – 1 administravimo vadovas/ė. – 1 finansininkas/ė. – 1 administratorius/ė. – 1 viešųjų ryšių specialistas/ė.
1.2.	<i>VVG vertybės:</i> ● Lygiavertiškumas. ● Skaidrumas. ● Kompetencija, žingeidumas. ● Inovatyvumas. ● Atsakomybė. ● Racionalumas.
1.3.	<i>VVG teritorijos vizija iki 2030 m.</i> Pasvalio rajono kaimo vietovės – tai darniai besivystantis kraštas, atviras inovacijoms ir verslo plėtrai, kuriame įvairaus amžiaus žmonėms sukurtos sąlygos visapusiškai tobulėti, dirbti, gyventi ir ilsėtis.
1.4.	<i>VVG misija</i> Prisidėti prie tvarios kaimo vietovių plėtros, stengiantis būti arčiau žmonių. Aktyvinti vietos gyventojus ir organizacijas, skatinti jų iniciatyvas ir savanorystę, remiantis kaimo žmonių poreikiais ir skleidžiant informaciją apie esamas paramos galimybes.

2. VVG TERITORIJOS SOCIALINĖS, EKONOMINĖS BEI APLINKOS SITUACIJOS IR GYVENTOJŲ POREIKIŲ ANALIZĖ

2.1. *Pagrindiniai VVG teritorijos duomenys, teritorijos išskirtinumas ir identitetas*

Pasvalio rajonas išsidėstęs Šiaurės Lietuvoje. Jis užima 2 proc. Lietuvos Respublikos teritorijos: 128,9 tūkst. ha (1,3 tūkst. km²). Šiaurėje rajonas ribojasi su Latvijos Respublika [R72], vakaruose – su Pakruojo, pietuose – su Panevėžio, o rytuose – su Biržų savivaldybėmis.

Pasvalio rajono savivaldybė yra viena iš šešių Panevėžio apskrities savivaldybių (Panevėžio miesto, Biržų r., Kupiškio r., Panevėžio r., Pasvalio r., Rokiškio r.).

Administraciškai Pasvalio rajonas suskirstytas į 11 seniūnijų, iš kurių 10 kaimiškų: Daujėnų, Joniškėlio m., Joniškėlio apylinkių, Krinčino, Pasvalio apylinkių, Pumpėnų, Pušaloto, Saločių, Vaškų, Namišių seniūnijos ir Pasvalio miesto seniūnija (5.2.3. pried. 1 pav.).

Pasvalio rajone yra 2 miestai – Pasvalys (7138 gyv.) ir Joniškėlis (1125 gyv.)² Rajono administracinis centras – Pasvalys, kuris į VVG atstovaujamą teritoriją neįeina. Taigi VVG teritorijoje yra 1 miestas (Joniškėlis), 7 miesteliai (Daujėnai, Krikliniai, Krinčinas, Pumpėnai, Pušalotas, Saločiai, Vaškai), 345 kaimai ir 35 viensėdžiai³.

Pasvalio rajone vyrauja kaimo vietovės – kaimuose gyvenančių skaičius siekia 69 proc. gyventojų [R1], tuo tarpu vidutiniškai Lietuvoje 33 proc. gyventojų gyvena kaimuose⁴.

Gyventojų tankis (skaičius 1 km²) Pasvalio rajono savivaldybėje gana mažas – 2013 m. pradžioje jis siekė 21,1 [R2] (Panevėžio apskrityje gyventojų tankis – 30,7, Lietuvoje – 45,5)⁵. Pastaraisiais metais Pasvalio rajono gyventojų tankis mažėjo – 2011 m. jis buvo 21,5.

VVG teritorijos gyventojų pasiskirstymas pagal gyvenamąsias vietas pateiktas žemiau esančioje lentelėje (5.2.1–5.2.2 pried.)⁶:

	Viensėdžiai (vienkiemiai) , sk.	Kaimai iki 200 gyv. sk.	Kaimai ir miesteliai 201 iki 1000 gyv., sk.	Miesteliai nuo 1001 iki 2999 gyv., sk	Miestai nuo 3000 iki 6000 gyv., sk.	Iš viso
2011 m.	794	7108	13882	1178	0	2296 2
2013 m.	751	6987	13288	1125	0	2215 1

VVG veiklos teritorijoje (be Pasvalio miesto) didesnių nei 3000 gyv. turinčių miestų nėra. Daugiausia (60 proc.) gyventojų įsikūrę 201-1000 gyv. turinčiose vietovėse, dar 32 proc.

² Lietuvos statistikos departamentas (toliau – LSD). 2014 m. duomenys <http://osp.stat.gov.lt/>

³ 2011 m. surašymas. <https://osp.stat.gov.lt/2011-m.-surasymas>

⁴ <http://osp.stat.gov.lt/temines-lenteles19> pagal šiose lentelėse pateikiamus LSD duomenis 2014 m. Lietuvoje iš viso buvo 2 943 472 gyv., iš kurių 968 892 gyveno kaime; Pasvalio r. – iš 26 653 gyventojų kaime gyveno 18 390.

⁵ <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3010211&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=3767&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

⁶ Seniūnijų pateikti duomenys, kurie, matyt, dėl skirtingų gyventojų surašymo metodų, nesutampa su Statistikos departamento informacija

	gyvena kaimuose iki 200 gyv. Miesteliuose, kuriuose yra daugiau nei 1000 gyv. gyvena vos 5 proc. VVG teritorijos žmonių. Nedaugelis, t.y. 3 proc. gyventojų įsikūrę viensėdžiuose. Lyginant 2011 ir 2013 m. duomenis, pastebėtina, kad VVG teritorijos gyventojų pasiskirstymas pagal gyvenamąsias vietas iš esmės nekito, tačiau stebima gyventojų mažėjimo tendencija – per aptariamą laikotarpį jų sumažėjo nuo 22962 gyv. iki 22151 gyv., t.y. 4 proc. Pasvalio r. VVG teritorijos išskirtinumą ir identitetą lemia įvairūs, gamtiniai, ekonominiai bei kultūriniai veiksniai: • Pasvalio kraštas identifikuojamas kaip išplėto žemės ūkio teritorija, nes rajono žemės vienos derlingiausių Respublikoje, todėl jos labai intensyviai naudojamos. Pasvalio rajono žemių našumo balas – 50, didesnis žemių našumas tik Šakių (51,5 balo) ir Jurbarko (50,3 balo) rajonuose. • Pasvalio miesto herbas apipintas apyniais, nes pasvaliečiai nuo seno garsėjo kaip geri aludariai⁷. • Etnografiškai Pasvalio rajonas siejamas su Šiaurės Lietuvos, buvusios žemgalių žemės, kultūra. • Pasvaliečiai kalba specifine Rytų aukštaičių panevėžiškių tarme – tai viena iš 14 Lietuvoje aptinkamų smulkesnių tarmių, kuri ypatinga savo dainingumu ir muzikalumu. Pasvaliečių tarmė nuo kitų skiriasi dviem bruožais: kirčio atitraukimu ir žodžio galo trumpinimu. Be to, kalbą pagyvina tokie specifiniai žodžiai kaip šašuks, štakinėti, kermentis, apsėdėti ir pan.⁸ • Pasvalio rajonui būdingi karstiniai reiškiniai – smegduobės, dar vadinamos „gyvosiomis gamtos akimis“⁹. Pasvalyje įkurtas vienintelis pasaulyje smegduobių parkas, kuriame yra keliolika įvairaus dydžio ir amžiaus smegduobių¹⁰.
--	---

2.2.	<i>VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė</i> Analizuodama esamą socialinę ekonominę rajono būklę, VVG aiškinosi ir kaimo gyventojų požiūrį į esamą situaciją, siekė sužinoti pagrindines problemas bei žmonių lūkesčius. Gyventojų poreikių tyrimas – svarbus vietos plėtros strategijos rengimo etapas, nes strategijos įgyvendinimo sėkmė didele dalimi priklauso nuo to, kiek aktyviai į šį procesą įtraukiami vietos gyventojai. VVG stengėsi surinkti kuo daugiau informacijos apie savo teritorijos žmonių poreikius, todėl buvo derinami įvairūs tyrimo metodai – kokybiniai ir kiekybiniai. Kokybiniai gyventojų poreikių tyrimo metodai leido identifikuoti tikslinių gyventojų grupių interesus, o kiekybiniais metodais buvo siekiama, kad surinkta informacija kuo plačiau reprezentuotų kaimo gyventojų nuomones. Poreikių tyrimui buvo naudojami tokie konkretūs tyrimo metodai: • fokusuotų grupių interviu (kokybinės informacijos rinkimo metodas); • individualūs interviu (kokybinės informacijos rinkimo metodas); • gyventojų anketinė apklausa (kiekybinės informacijos rinkimo metodas).
-------------	--

⁷ http://regionai.stat.gov.lt/lt/panevezio_apskritis/pasvalio_rajono_savivaldybe.html

⁸ <http://www.lingualit.lt/old/UserFiles/File/straipsniai/Darbas10.pdf>

⁹ http://www.pasvalys.lt/lt/savivaldybe_.html

¹⁰ Pasvalio rajono plėtros iki 2014 metų strateginis planas, patvirtintas Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2010 m. rugsėjo 29 d. sprendimu Nr. T1-208 <http://www.lyderio.lt/uploads/files/pasvalys.pdf>

Fokusuotų grupių interviu – tai pusiau struktūruoti grupiniai interviu su tikslinėmis kaimo gyventojų grupėmis, vykstantys neformalios diskusijos forma. Šis metodas leido išryškinti esamas problemas, jų priežastis, nors ir nepateikė tikslių, skaičiais išreiškiamų priklausomybių. Fokusuotų grupių interviu metu surinkta medžiaga padėjo atskleisti bendrą kaimo gyvenimo kontekstą ir buvo itin naudinga formuluojant anketos klausimus.

Įvairiapusės informacijos surinkimui VVG fokusuotų grupių diskusijas atliko su 10 tikslinių kaimo gyventojų grupių:

1. ūkininkais;
2. verslininkais;
3. vyresniais nei 50 m. amžiaus žmonėmis;
4. kaimo bendruomenių organizacijų lyderiais;
5. baigusių mokyklą jaunimu;
6. smulkaus verslo atstovais;
7. jaunomis šeimomis;
8. socialiniais darbuotojais;
9. bedarbiais;
10. seniūnais.

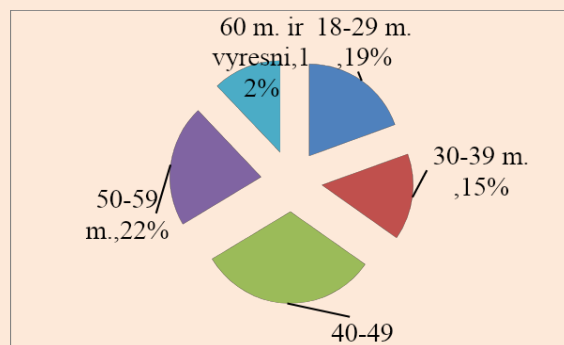
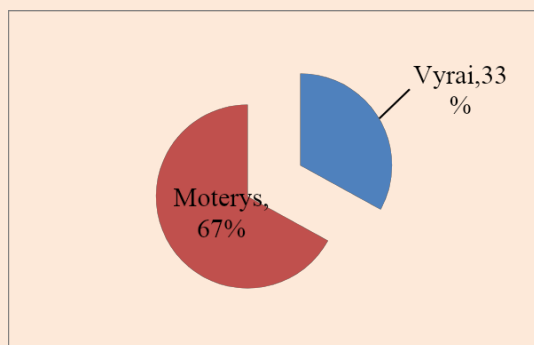
Buvo praveisti ir 2 individualūs interviu:

1. su Pumpėnų vienuolyno kunigu, dirbančiu su jaunimu;
2. su Panevėžio teritorinės darbo biržos Pasvalio skyriaus vedėju.

Be to VVG organizavo ir anketinę gyventojų apklausą, kurios tikslas buvo surinkti kiekybinę informaciją, pateikiančią gyventojų nuomonių statistinį pasiskirstymą, vertinant įvairias gyvenimo sritis. Anketinės apklausos duomenys praplėtė ir turiningai papildė pravestų fokusuotų grupių diskusijų duomenis (5.2.4 pried.).

Siekiant apimti visų kaimo bendruomenių bei veikiančių organizacijų atstovus, buvo išplatinta 600 anketų. Užpildytos 498 anketos. Tarp atsakiusių respondentų buvo visų kaimiškų seniūnijų atstovai, abiejų lyčių respondentai (164 vyrai ir 334 moterys), įvairaus amžiaus asmenys (vidutinis amžius 43,2 metai).

Apklaustų kaimo gyventojų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių

2.3. VVG teritorijos socialinė situacija

Tiek bendras Pasvalio rajono gyventojų, tiek kaimo vietovių (VVG atstovaujamos teritorijos) gyventojų skaičius nuo 2011 m. nuosekliai mažėja. Lyginant 2011 ir 2013 metus, gyventojų

rajone sumažėjo 4 proc. t.y. nuo 28 511 gyv. 2011 m. iki 27 245 gyv. 2013 m.¹¹. Lietuvoje gyventojų skaičius taip pat kiekvienais metais mažėja (5.2.3. pried. 2 pav.), tačiau jų mažėjimo tempai mažesni nei Pasvalio rajone: 2011 m. Lietuvoje buvo 3052588 gyv., o 2013 m. – 2971905 gyv., pokytis -2,6 proc. [R3].

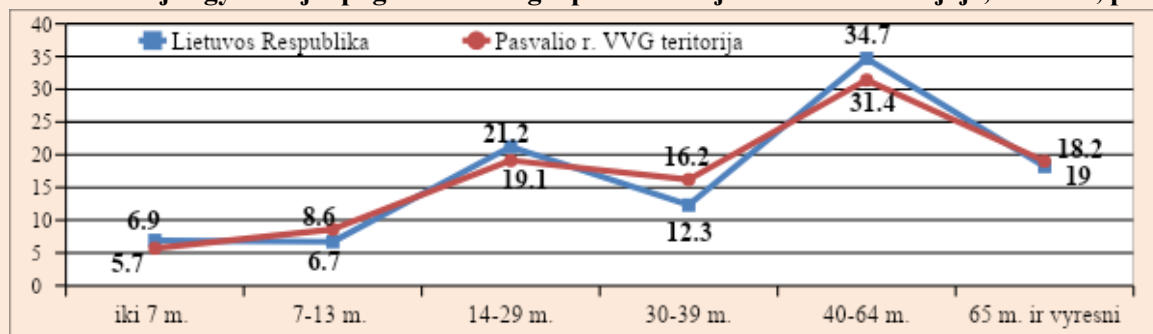
Kaimiškų Pasvalio r. vietovių gyventojų mažėjimo mastas atitinka bendrai rajonui būdingas tendencijas – nuo 2011 m. VVG teritorijoje gyventojų sumažėjo 4 proc.¹² [R4].

Pasvalio rajonui, kaip ir bendrai Lietuvai, būdingas neigiamas natūralus gyventojų prieaugis¹³, t.y. rajone miršta daugiau gyventojų negu gimsta: 2011 m. mirė 257 žm. daugiau nei gimė, o 2014 m. gimusių ir mirusių santykis buvo geresnis ir sudarė -184 žm. Pažymėtina, kad neigiamas natūralus gyventojų prieaugis rajone nuo 2011 m. iki 2014 m. sumažėjo 28 proc., tuo tarpu bendrai Lietuvoje šio proceso mažėjimo tendencijos ne tiek ženklios – 17 proc. (5.2.3 pried. 3 lent.). Neigiamo natūralus gyventojų prieaugio mažėjimą tiek rajone, tiek ir šalyje lemia ne gimstamumo didėjimo, bet mirtingumo mažėjimo rodikliai – lyginant 2011 m. ir 2014 m., mirusių asmenų skaičius sumažėjo beveik 15 proc.

Pasvalio rajono gyventojų skaičiaus mažėjimas taip pat susijęs su neigiamais gyventojų vidaus ir tarptautinės migracijos rodikliais, tačiau išvykimo mastai mažėja – 2011 m. iš rajono išvyko 502 žm. daugiau nei atvyko [R5], o 2014 m. – 256 žm. [R6], t.y. išvykstančių ir atvykstančių žmonių santykis rajone pagerėjo beveik dvigubai¹⁴. Tarptautinės migracijos rodikliai Pasvalio rajone (kaip ir bendrai šalyje bei apskrityje) taip pat yra neigiami, tačiau jie gerėja: 2011 m. iš rajono į užsienį išvyko 274 žm. daugiau nei atvyko [R7], o 2014 m. – atvykstančių ir išvykstančių santykis buvo -95 [R8]. Tai bendra visai šaliai būdinga gerėjimo tendencija, nes kiekvienais metais emigrantų skaičius Lietuvoje mažėja (5.2.3. pried. 4-5 lent.).

2013 m. tarp Pasvalio r. VVG teritorijos gyventojų dominavo vyresni nei 40 m. amžiaus žmonės (50,4 proc.)¹⁵, tačiau tai būdinga ir visai Lietuvai – šio amžiaus gyventojai šalyje 2013 m. sudarė net didesnę dalį, t.y. 53 proc. Vis dėlto pagal pensinio amžiaus gyventojų skaičių VVG teritorija, nors ir neženkliai, viršijo šalies vidurkį: vyresni nei 64 m. žmonės VVG teritorijoje sudarė 19 proc. [R9], o Lietuvoje 18,2 proc. visų gyventojų [R10].

VVG teritorijos gyventojai pagal amžiaus grupes Lietuvoje ir VVG teritorijoje, 2013 m., proc.

Jauni iki 30 m. žmonės VVG teritorijoje sudarė 33,4 proc. gyventojų, kas iš esmės beveik atitiko Lietuvos vidurkį (34,8 proc.). Nors svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad vaikų iki 14 m. VVG teritorijoje buvo daugiau nei Lietuvoje (VVG teritorijoje – 14,3 proc. [R11], Lietuvoje – 13,6 proc. [R12]), bet 14-29 m. jaunuolių – mažiau (VVG teritorijoje – 19,1 proc., o

¹¹ Lietuvos statistikos departamentas

¹² Pasvalio r. seniūnijų pateikti duomenys (5.2.1-5.2.2 pried.).

¹³ LSD. Duomenys rajono mastu (kartu su Pasvalio m.).

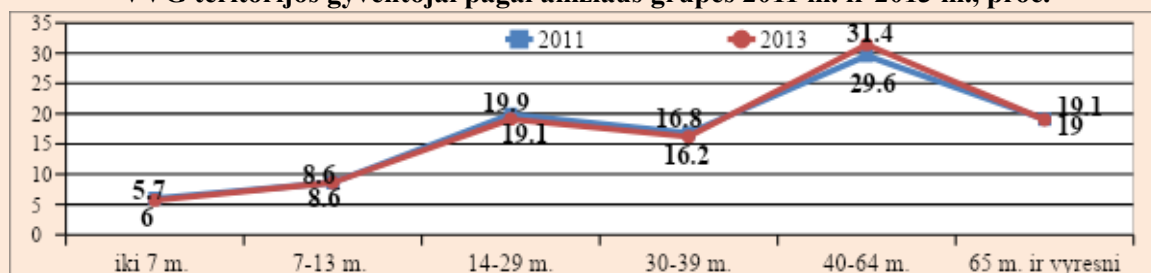
¹⁴ LSD. Duomenys rajono mastu (kartu su Pasvalio m.).

¹⁵ Pasvalio r. seniūnijų pateikti duomenys.

Lietuvoje – 21,2 proc.) [R13]. Vidutinio 30-39 m. amžiaus žmonių VVG teritorijoje daugiau negu šalyje: VVG teritorijoje – 16,2 proc., Lietuvoje – 12,3 proc.

Vertinant pokyčius įvykusius Pasvalio r. VVG teritorijoje nuo 2011 m. iki 2013 m., pastebėtina, kad vaikų ir jaunimo skaičius išliko beveik stabilus: vaikų iki 14 m. buvo 14,6 proc. 2011 m. ir 14,3 proc. 2013 m. [R14]; 14-29 m. jaunimo sumažėjo nuo 19,9 proc. 2011 m. [R15] iki 19,1 proc. 2013 m. [R16]. Pensinio amžiaus žmonių dalis iš esmės nekito – 2011 m. ir 2013 m. jų buvo 19 proc. Neženklius poslinkiai įvyko ir vidutinio amžiaus grupėse – 0,6 proc. sumažėjo 30-39 m. gyventojų (2011 m. jie sudarė 16,8 proc., o 2013 m. – 16,2 proc. VVG teritorijos gyventojų) ir atitinkamai 1,8 proc. padidėjo vyresnio 40-64 m. amžiaus žmonių dalis (jie 2011 m. sudarė 29,6 proc., o 2013 m. – 31,4 proc. VVG teritorijos gyventojų).

VVG teritorijos gyventojai pagal amžiaus grupes 2011 m. ir 2013 m., proc.

2014 m. Pasvalio rajone iš viso buvo 26653 gyventojų, tarp kurių 12543 vyrai ir 14110 moterų, t.y. 47 proc. vyrų ir 53 proc. moterų (5.2.3. pried. 6 lent.). VVG atstovaujamoje teritorijoje (be Pasvalio m.) vyrų / moterų santykis 49 : 51 proc., t.y. iš 22151 gyventojų 10782 sudaro vyrai ir 11369 moterys¹⁶. Taigi, VVG teritorijos gyventojų balansas pagal lytį geresnis nei bendrai rajone ir vidutiniškai Lietuvoje – 46 proc. vyrų ir 54 proc. moterų. Vyrų ir moterų proporcija VVG teritorijoje pastaraisiais metais gerėja – 2011 m. vyrai sudarė 48 proc. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad tarp vyresnių nei 64 m. gyventojų vyrų dalis pastebimai sumažėja (nuo 49 iki 32 proc.) [R17], kas greičiausiai susiję su ženkliai didesniu nei moterų vyresnio amžiaus vyrų mirtingumu.

Pasvalio rajone 2011 m. duomenimis¹⁷ gyveno 98,5 proc. lietuvių. Tarp rajono kitataučių daugiausiai rusų tautybės gyventojų (0,6 proc.), kitų tautybių atstovai – latviai, baltarusiai, lenkai, ukrainiečiai sudaro po 0,1 proc. visų gyventojų.

2011 m. duomenimis daugiausiai Pasvalio rajono gyventojų (6917 žm.), turėjo vidurinį išsilavinimą. 29 proc. [R18] turėjo aukštesnį nei vidurinis išsilavinimą, t.y. aukštąjį ir aukštesnįjį ar specialųjį vidurinį. Žemesnį nei vidurinis, t.y. pagrindinį, pradinį ir žemesnį, išsilavinimą turėjo 44,5 proc. Pasvalio rajono gyventojų [R19] (5.2.3. pried. 7 lent.).

Gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą 2011 m. (proc.)¹⁸

	Aukštasis	Aukštesnysis, spec.vidurinis	Vidurinis	Pagrindinis	Pradinis	Nebaigė pradinę mokyklą
Lietuva	21,2	16,9	30,6	14,7	14,9	1,7
Pasvalio r.	10,4	18,4	26,8	21,8	20,6	2,1

Lietuvoje aukštesnį nei vidurinis išsilavinimą 2011 m. buvo įgijęs 38,1 proc. [R20] gyventojų, o žemesnį nei vidurinį išsilavinimą Lietuvoje turėjo 31,3 proc. [R21] Taigi, Pasvalio rajono gyventojų, turinčių aukštesnį nei vidurinis išsilavinimą, buvo mažiau nei

¹⁶ Pasvalio r. seniūnijų pateikti duomenys (5.2.1-5.2.2 pried.).

¹⁷ LSD, Lietuvos Respublikos 2011 m. gyventojų ir būstų surašymas. Duomenys, pateikiami kartu su Pasvalio m.

¹⁸ Paskaičiuota remiantis LSD duomenimis. Duomenys pateikiami su Pasvalio m.

vidutiniškai Lietuvoje, ypač didelis atotrūkis tarp rajono ir šalies rodiklių stebimas pagal aukštąjį išsilavinimą turinčių žmonių dalį – Pasvalio rajone žmonių su aukštuoju išsilavinimu (10,4 proc.) [R22] dvigubai mažiau negu vidutiniškai Lietuvoje (21,2 proc.) [R23]. Atitinkamai, žemesnį nei vidurinis išsilavinimą turinčių Pasvalio rajono gyventojų buvo ženkliai daugiau nei šalyje.

Pagal ekonominį aktyvumą 2011 m. Pasvalio rajono gyventojai buvo pasiskirstę taip: 35,5 proc. sudarė užimti gyventojai [R24], 14 proc. buvo bedarbiai [R25] ir 50,5 proc. sudarė ekonomiškai neaktyvūs gyventojai [R26] (5.2.3. pried. 8 lent.).

Gyventojų ekonominis aktyvumas 2011 m.¹⁹, proc.

	Užimti gyv.	Bedarbiai	Ekonomiškai neaktyvūs gyv.
Lietuva	45,4	11,3	43,4
Panevėžio apskr.	41,2	12,7	46,2
Pasvalio r.	35,5	14,0	50,5

Iš lentelės matome, kad užimtų Pasvalio rajono gyventojų dalis buvo gerokai mažesnė nei Lietuvos ir apskrities vidurkis: šalyje – 45,4 proc., apskrityje – 41,2 proc. [R27], o rajono bedarbių procentas viršijo tiek šalies (11,3 proc.), tiek apskrities (12,7 proc.) [R28] lygį. Daugiau rajone buvo ir ekonomiškai neaktyvių gyventojų – Lietuvoje jie sudarė 43,4 proc., apskrityje – 46,2 proc. [R29].

2014 m. lyginant su 2011 m., užimtų Pasvalio rajono gyventojų mažėjo nuo 8,5 tūkst. iki 8,3 tūkst.²⁰, t.y. 2,4 proc. Nors Lietuvai ir Panevėžio apskrčiai būdinga atvirkštinė tendencija – užimtų gyventojų skaičius augo: šalyje 12,4 proc., Panevėžio apskrityje – 8,6 proc. Per šį laikotarpį Pasvalio rajone, kaip ir visoje šalyje, sumažėjo ir bedarbių, tačiau rajono bedarbių skaičiaus mažėjimo tempai atsiliko nuo šalies ir apskrities rodiklių: Pasvalio rajone bedarbių sumažėjo 35,3 proc., šalyje – 40,7 proc., apskrityje – 40 proc.²¹ [R30] (5.2.3. pried. 9-10 lent.).

2011 m. duomenimis²² pagal pragyvenimo šaltinį didžiausia Pasvalio rajono gyventojų dalis, t.y. 27,9 proc. gyveno iš pensijos, tai yra daugiau nei vidutiniškai Lietuvoje (23,5 proc.) ir apskrityje (26,9 proc.). Ir atvirkščiai, iš atlyginimo gyvenančių Pasvalio rajone (27,6 proc.) buvo ir ženkliai mažiau, negu šalyje (35,9 proc.) bei apskrityje (32,6 proc.). 27,5 proc. rajono gyventojų buvo išlaikomi šeimos ar kitų asmenų – tai atitiko Lietuvos vidurkį.

Tačiau Pasvalio rajonas pirmauja pagal iš pašalpų gyvenančių žmonių dalį – jų rajone buvo 9,8 proc. [R31], o Lietuvoje 7,1 proc., apskrityje – 8,3 proc. [R32]. Atkreiptinas dėmesys, kad iš žemės ūkio veiklos rajone gyveno daugiau žmonių, lyginant su Lietuva ir apskritimi: Pasvalio r. – 2,9 proc. [R33], šalyje – 1,2 proc., apskrityje – 1,7 proc. [R34]. Nuo šalies bei apskrities vidurkio nereikšmingai skiriasi ir valstybės išlaikomų asmenų dalis – jų buvo 0,9 proc. rajone, 0,8 proc. apskrityje ir 1,0 proc. Lietuvoje. Nedaugelis gyvena ir iš stipendijos, ji pragyvenimo šaltiniu yra 0,7 proc. rajono gyventojų ir 0,6 proc. šalies bei apskrities gyventojų (5.2.3. pried. 11 lent.).

Pagal absoliučius skaičius, senatvės pensijas gaunančių Pasvalio rajono gyventojų skaičius nuo 2011 m. iki 2014 m. sumažėjo 5 proc.: 2011 m. senatvės pensiją gavo 5864 gyv.²³, o 2014 m. – 5569 gyv. Tiek pat (5 proc.) sumažėjo ir apdraustų dirbančiųjų: 2011 m. pab. jų

¹⁹ Duomenys apie 15 m. ir vyresnius gyventojus pateikiami rajono mastu (kartu su Pasvalio m.). Šaltinis: Lietuvos Respublikos 2011 metų gyventojų ir būstų surašymas http://statistics.bookdesign.lt/table_069.htm?lang=lt

²⁰ LSD. Duomenys pateikiami rajono mastu (su Pasvalio m.).

²¹ Lietuvos darbo rinka skaičiais 2014 m. LDB duomenys pateikiami rajono mastu (kartu su Pasvalio m.).

²² LSD, Lietuvos Respublikos 2011 m. gyventojų ir būstų surašymas. Duomenys pateikiami su Pasvalio m.

²³ Duomenys rajono mastu (kartu su Pasvalio m.). Šaltinis: Valstybinio Socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus pateikti duomenys.

buvo 6994 gyv., o 2014 m. pab. – 6637 gyv. Tačiau įvertinus bendrą rajono gyventojų skaičiaus mažėjimą, tiek senatvės pensininkų, tiek dirbančiųjų dalis iš esmės liko nepakitusi.

Senatvės pensijas gaunantys ir dirbantys (apdrausti) gyventojai Pasvalio r.

	Iš viso	Gaunantys senatvės pensijas	Senatvės pensijas gaunančių proc.	Dirbantys (apdrausti)	Dirbančių proc.
2011 m.	28511	5864	20,6	6994	25
2014 m.	26653	5569	20,9	6637	29

Socialinė atskirtis siejama su įvairiomis priežastimis – gyventojų žalingais įpročiais (socialinės rizikos grupės), sveikatos sutrikimais (neįgalieji), skurdu.

Pasvalio r. VVG teritorijoje 2013 m. buvo 4092 skurdą patiriantys asmenys²⁴, t.y. 21 proc. visų teritorijos gyventojų [R35]. Lyginant su 2011 m. skurdą patiriančių gyventojų VVG teritorijoje padaugėjo 2 proc. [R36]. Tai iš esmės atitinka bendrą šalies situaciją – Lietuvoje skurdo rizikos lygis 2011 m. siekė 19,2 proc. ir iki 2013 m.²⁵ skurdo rizikoje gyvenančių (po socialinių išmokų) padaugėjo iki 20,6 proc.

VVG teritorijoje 2013 m. 205 socialinės rizikos šeimose augo 544 vaikų²⁶, tai mažiau negu 2011 m., kuriais 216 socialinės rizikos šeimų augo 570 vaikų. Šiuo laikotarpiu socialinės rizikos šeimų mažėjo tiek VVG teritorijoje, tiek visoje Lietuvoje (5.2.3. pried. 4-5 pav.). Tačiau, įvertinus bendrą gyventojų skaičiaus mažėjimą, galima pastebėti, kad 2011-2013 m. VVG teritorijoje socialinės rizikos šeimų proc. išliko beveik nepakitęs – apie 1 proc. (5.2.3. pried. 12 lent.). Panaši padėtis ir su priklausomybės ligomis sergančiais gyventojais, nes dalis į socialinės rizikos grupę patenkančių asmenų – tai sergantieji priklausomybės ligomis, kurių pastaraisiais metais neženkiai mažėja (-3 proc.): 2014 m. VVG teritorijoje buvo užregistruoti 139 sergantys priklausomybės ligomis pacientai, o 2011 m. – 143²⁷. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad 2013 m. Pasvalio r. miesto vietovėse socialinės rizikos šeimų dalis (0,5 proc.) [R37] buvo 2 kartus mažesnė nei kaimo vietovėse [R38].

Vienių pensinio amžiaus, rūpybos ar globos reikalaujančių asmenų (tame skaičiuje ir neįgalių) VVG teritorijoje mažėjo nuo 412 gyv. 2011 m. iki 391 gyv. 2014 m.²⁸, t.y. 5 proc. Neįgalių gyventojų skaičius Pasvalio rajone taip pat palaipsniui mažėja²⁹ – 2011 m. neįgalių suaugusių ir vaikų buvo 2893 žm., o 2014 m. – 2676 žm. Didžiąją neįgaliųjų dalį (94 proc.) sudaro suaugusieji, neįgalūs vaikai – 6 proc. (5.2.3. pried. 6 pav.).

Socialinės pašalpos gavėjų 2011 m. Pasvalio rajone buvo 3,28 tūkst. gyventojų [R39], o 2014 m. socialinė pašalpa buvo mokama 1,71 tūkst. asmenų³⁰ [R40] (5.2.3. pried. 14 lent.), taigi per šiuos metus socialinės pašalpos gavėjų rajone sumažėjo beveik 1,6 tūkst. žmonių (48 proc.) [R41]. Tai bendra Lietuvai tendencija – šalyje per aptariamą laikotarpį socialinės pašalpos gavėjų sumažėjo 36,6 proc. [R42]. Nežiūrint į spartesnius nei Lietuvos vidurkis socialinės pašalpos gavėjų mažėjimo tempus, Pasvalio rajone socialines pašalpas gaunančiųjų dalis nuo bendro gyventojų skaičiaus išlieka pastoviai didesnė nei vidutiniškai šalyje (5.2.3. pried. 8 pav.). 2014 m. Lietuvoje socialines pašalpas gavo 4,8 proc. gyventojų [R43], o Pasvalio r. – 6,4 proc. [R44].

²⁴ Pasvalio r. savivaldybės pateikti duomenys, žr. 5.2.1-5.2.2 pried..

²⁵ Gyventojų pajamos ir gyvenimo sąlygos. LSD. <http://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=3148>

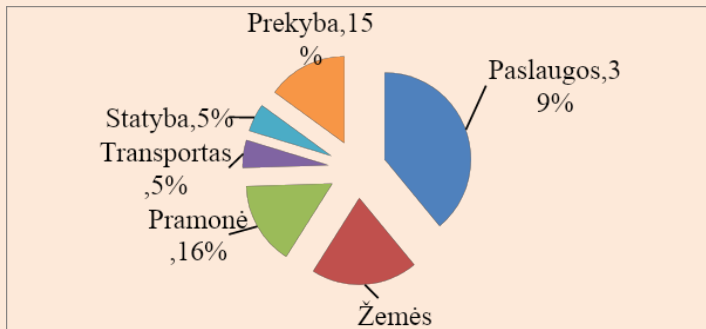
²⁶ Pasvalio r. savivaldybės pateikti duomenys, žr. 5.2.1-5.2.2 pried.

²⁷ VĮ Pasvalio pirminės asmens sveikatos priežiūros centro pateikta informacija.

²⁸ Pasvalio r. savivaldybės pateikti duomenys

²⁹ Pasvalio r. sav.2014-2015 m. socialinių paslaugų planai. Duomenys pateikiami su Pasvalio m.

³⁰ <http://www.socmin.lt/lt/seima-ir-vaikai/soc-parama-seimoms-vaikams/statistika-5568.html>

	<i>Kaip socialinė situacija atitinka nustatytus gyventojų poreikius ir VVG teritorijos viziją</i> Anketinė VVG teritorijos gyventojų apklausa parodė, kad, vietos žmonių nuomone, didelė problema – jaunimo išvykimas iš kaimo. Šios problemos sprendimą kaip prioritetą įvardino 55,4 proc. apklaustųjų [R45]; dar 38,5 proc. respondentų manė, kad, siekiant gerinti rajono kaimiškų vietovių situaciją, tai turėtų būti svarbi plėtros sritis [R46]. Gyventojų nuomone, viena iš svarbiausių priemonių gerinant jaunimo padėtį kaime – didinti jaunų žmonių įsidarbinimo galimybes – taip mano 28 proc. respondentų. Apskritai, gyventojų darbinio užimtumo problemų sprendimas 51 proc. apklaustųjų vertinamas kaip pirmosios svarbos uždavinys [R47]. Taip pat apklausti gyventojai nurodė, kad kaimo vietovėse svarbi paslaugų socialiai pažeidžiamiesiems (pagyvenusiesiems, soc. rizikos šeimų vaikams, neįgaliesiems, kt.) plėtra – 26 proc. respondentų [R48] teigė, kad socialiai pažeidžiamų žmonių pagalba turi būti teikiama pirmosios svarba ir dar 58 proc. ją vertino kaip svarbią [R49]. VVG teritorijos gyventojams aktuali ir socialinių problemų (priklausomybių, žalingų įpročių paplitimas, pan.) prevencija – trečdalis apklaustųjų pažymėjo, kad tai labai svarbu.														
2.4.	<i>VVG teritorijos ekonominė situacija</i> Remiantis 2011 m. duomenimis³¹, Pasvalio rajone, kaip ir visoje šalyje, daugiausiai žmonių dirbo paslaugų sektoriuje – 39 proc. [R50]. Tai atitiko apskrities vidurkį, tačiau atsiliko nuo Lietuvos rodiklio – 43,5 proc. [R51] (5.2.3. pried. 7-8 pav., 15 lent.). Užimti gyventojai pagal ekonominės veiklos rūšis Pasvalio r., 2011 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Ekonominės veiklos rūšis</th> <th>Procentas</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Žemės ūkis</td> <td>20%</td> </tr> <tr> <td>Pramonė</td> <td>16%</td> </tr> <tr> <td>Prekyba</td> <td>15%</td> </tr> <tr> <td>Paslaugos</td> <td>9%</td> </tr> <tr> <td>Statyba</td> <td>5%</td> </tr> <tr> <td>Transportas</td> <td>5%</td> </tr> </tbody> </table> Nemažai rajono žmonių (15 proc.) dirbo prekyboje, tačiau, lyginant su Lietuvos ir Panevėžio apskrities vidurkiu (18 proc.), prekyboje užimtų Pasvalio rajono gyventojų dalis buvo mažesnė. Transporto ir statybos sektoriuose užimta po 5 proc. gyventojų ir tai mažiau nei vidutiniškai apskrityje bei šalyje. Užimtų pramonėje gyventojų dalis (16 proc.) Pasvalio rajone taip pat mažesnė už šalies ir ypač apskrities vidurkį. Tačiau žemės ūkyje dirbančiųjų rajone yra kur kas daugiau nei vidutiniškai Lietuvoje: rajone – 20 proc. [R52], šalyje – 6 proc. ir apskrityje – 9 proc. [R53] 2014 m. nedarbo lygis Pasvalio rajone sudarė 13,5 proc.³² [R54] ir tai gerokai viršijo bendrą Lietuvos nedarbo lygį – 9,5 proc., taip pat ir apskrities rodiklį – 11,3 proc. [R55]. Lyginant 2011 m. ir 2014 m. nedarbas nuosekliai mažėjo visoje šalyje, vis dėlto jo mažėjimo tempai Pasvalio rajone buvo neženkliai lėtesni nei vidutiniškai šalyje – per aptariamą laikotarpį	Ekonominės veiklos rūšis	Procentas	Žemės ūkis	20%	Pramonė	16%	Prekyba	15%	Paslaugos	9%	Statyba	5%	Transportas	5%
Ekonominės veiklos rūšis	Procentas														
Žemės ūkis	20%														
Pramonė	16%														
Prekyba	15%														
Paslaugos	9%														
Statyba	5%														
Transportas	5%														

³¹ LSD duomenis pateikia rajono mastu – kartu su Pasvalio m. Šaltinis: Lietuvos Respublikos 2011 m. gyventojų ir būstų surašymas. http://statistics.bookdesign.lt/dalis_06.pdf

³² Lietuvos darbo rinka skaičiais 2014 m. Vilnius: LDB, 2015. Duomenys pateikiami kartu su Pasvalio m. [www.ldb.lt/Informacija/Veikla/Documents/2014%20leidinys%20skaiciais.pdf](http://www ldb.lt/Informacija/Veikla/Documents/2014%20leidinys%20skaiciais.pdf).

nedarbas rajone sumažėjo 3,3 proc. [R56], o Lietuvoje 3,6 proc. [R57] (5.2.3. pried. 16-17 lent.).

2015 m. duomenimis³³, didžiąją Pasvalio rajono bedarbių dalį (46 proc.) sudaro vidurinių išsilavinimą turintys gyventojai, iš kurių 59 proc. turi įgiję profesinę kvalifikaciją (5.2.3. pried. 18 lent.). Vis dėlto didelė Pasvalio rajono bedarbių dalis (44 proc.) [R58] neturi jokio profesinio pasirengimo, ir tai yra daugiau, negu vidutiniškai šalyje (39 proc.) ir apskrityje (35,9 proc.) [R59]. Dauguma (36,1 proc.) Pasvalio rajono, kaip ir šalies, bedarbių yra vyresnio nei 50 m. amžiaus atstovai [R60]. 31 proc. bedarbių sudaro 40-49 m. amžiaus gyventojai. Jauni iki 29 m. žmonės sudaro 15,8 proc. [R61] rajono bedarbių, kas yra mažiau nei vidutiniškai Lietuvoje (18,3 proc.) ir apskrityje (18,0 proc.) [R62] (5.2.3. pried. 19-20 lent.).

2014 m. Pasvalio rajone buvo 1559 laisvos darbo vietos (t.y. 30 proc. [R63] mažiau negu metinis bedarbių skaičius), iš jų 1127 neterminuotam darbui³⁴. Palyginus su 2011 m., visoje šalyje stebimas ženklus laisvų darbo vietų skaičiaus augimas, tačiau Pasvalio rajone ryškėja atvirkštinė tendencija – Lietuvoje per pastaruosius 3 metus laisvų darbo vietų padaugėjo 34 proc., apskrityje pastebimai mažiau – 9 proc., o Pasvalio rajone laisvų darbo vietų sumažėjo 8 proc. [R64] (5.2.3. pried. 21 lent.).

Didžiausia laisvų darbo vietų dalis 2014 m. Pasvalio rajone buvo paslaugų sektoriuje (46 proc.), nors tai ženkliai mažiau už Lietuvos (60 proc.) ir apskrities (52 proc.) vidurkį. Antra pagal laisvų darbo vietų skaičių veiklos rūšis rajone – žemės ūkis, jis pasiūlo net ketvirtadalį (24,7 proc.) laisvų darbo vietų, tuo tarpu šalyje žemės ūkio veiklos sudaro tik 5 proc. laisvų darbo vietų (apskrityje – 8,5 proc.). 18 proc. laisvų darbo vietų rajone teko pramonės sektoriui, statyba sudarė 11 proc., pagal šiuos rodiklius rajonas atsilieka nuo Lietuvos ir apskrities vidurkių. (5.2.3. pried. 22 lent.).

Pasvalio rajonas vis aktyviau veikia į teritoriją pritraukiant ES ir kitų fondų lėšas. 2011 m. rajone buvo įgyvendinti 23 projektai, kurių vertė sudarė 8 146 tūkst. EUR (28126,50 tūkst. Lt), o 2013 m. ES paramos projektų vertė sudarė 12855,85 tūkst. EUR (44388,68 tūkst. Lt)³⁵. Taigi, per 2011-2013 m. į rajoną pritrauktos ES paramos lėšos padidėjo 58 proc. [R65]. Daugiausiai ES paramos gauta pagal priemones: Žemės ūkio vandentvarka – 7380,68 tūkst. EUR (25484 tūkst. Lt), Probleminių teritorijų plėtra – 2857,30 tūkst. EUR (9865,69 tūkst. Lt) ir Daugiabučių namų atnaujinimas – 2617,87 tūkst. EUR (9038,99 tūkst. Lt). Reikšminga ES paramos dalis (30,02 proc.) gauta pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. programą.

Situacija ne žemės ūkio sektoriuje.

Pasvalio rajone 2014 m. veikė 442 ūkio subjektai³⁶ ir tai sudarė 0,5 proc. Lietuvos ir 7 proc. apskrities ūkio subjektų (5.2.3. pried. 23 lent.). Nuo 2011 m. rajone veikiančių ūkio subjektų mažėjo, nors šalyje ir apskrityje buvo stebima ūkio subjektų skaičiaus augimo tendencija.

Veikiantys ūkio subjektai

	2011 m.	2014 m.	Pokytis, proc.
Lietuvos Respublika	86987	90790	4,4
Panevėžio apskritis	6141	5938	3,3
Pasvalio r. sav.	453	442	-2,4

³³ Duomenys pateikiami rajono mastu. Šaltinis: Lietuvos darbo rinka skaičiais 2014 m. Vilnius: LDB, 2015.

³⁴ Duomenys pateikiami rajono mastu. Šaltinis: Lietuvos darbo rinka skaičiais 2014 m. Vilnius: LDB, 2015.

³⁵ Pasvalio r. sav. pateikti duomenys.

³⁶ Duomenys rajono mastu (kartu su Pasvalio m.). Šaltinis: LSD

<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectTable/Omrade0.asp?SubjectCode=S4&ShowNews=OFF&PLanguage=0>

Teritorijoje vyrauja smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) įmonės – jos sudaro 63 proc. [R66] visų ūkio subjektų³⁷. 2014 m. Pasvalio rajone veikė 277 SVV įmonės, kuriose dirbo 3218 žmonių. Lyginant su 2011 m. SVV įmonių rajone sumažėjo, nors ir neženkiai (1,4 proc.) [R67], tačiau jose dirbančių žmonių padaugėjo 4 proc. [R68]. Iš to galima daryti išvadą, kad dalis rajono SVV įmonių plečiasi ir įdarbina daugiau žmonių.

Tarp rajono SVV įmonių dominuoja (sudaro 73 proc.) [R69] labai mažos įmonės (iki 9 darb.).

Pasvalio r. veikiančios mažos ir vidutinės įmonės pagal darbuotojų skaičių 2014 m., proc.³⁸

	Iki 9 darb.	10-19 darb.	20-49 darb.	50-99 darb.	100-149 darb.	150-249 darb.
Lietuva	78,5	11,2	6,8	2,3	0,7	0,5
Pasvalio r.	73,2	13,7	6,1	5,4	1,4	0

Mažų įmonių (10-49 darb.) Pasvalio rajone yra 20 proc., o vidutinių įmonių (50-249 darb.) – 7 proc. Lyginant su bendra šalies situacija, galima pastebėti, kad tarp Pasvalio r. įmonių santykinai mažiau labai mažų įmonių ir daugiau vidutinių (5.2.3. pried. 24-25 lent., 9 pav.). Tačiau pagal veikiančių įmonių skaičių, tenkantį 1 tūkst. gyventojų, Pasvalio rajonas (10 įm./tūkst gyv.) [R70] ženkliai atsilieka nuo Lietuvos vidurkio (23 įm./tūkst. gyv.)³⁹ [R71].

Pasižyminčios gaminamos produkcijos kiekiu, stambiausios įmonės rajone yra AB „Pieno žvaigždės“ filialas Pasvalio sūrinė, UAB „Ustukių malūnas ir UAB „Pasvalio agrochemija“.

Dažniausiai pasitaikanti teisinė forma tarp Pasvalio r. įmonių – uždaroji akcinė bendrovė. Šios įmonės sudaro 63 proc. visų įmonių, dar 30 proc. – tai individualiosios įmonės, kurių dalis lenkia tiek Lietuvos (16 proc.), tiek apskrities (26 proc.) vidurkį (5.2.3. pried. 26 lent.).

Dirbančiųjų bruto darbo užmokestis Pasvalio rajone 2013 m. vidutiniškai sudarė 522,82 EUR (1805,2 Lt)⁴⁰ ir buvo 21 proc. mažesnis [R73] už Lietuvos bei 10 proc. mažesnis [R74] už apskrities vidurkį. 2011–2013 m. darbuotojų atlyginimai didėjo visoje šalyje, tačiau užmokesčio augimo tempai rajone buvo lėtesni: per aptariamą laikotarpį darbo užmokestis Pasvalio rajone išaugo 6 proc., Lietuvoje – 7,8 proc., o apskrityje – 8,7 proc. [R75] (5.2.3. pried. 27 lent.).

Pasvalio rajone paplitę tokios alternatyvios žemės ūkiui veiklos kaip smulkaus verslo kuriamų paslaugų teikimas, medžio apdorojimas, kaimo turizmas, amatai. Lietuvoje 2013 m. iš viso buvo 620 kaimo turizmo sodybų, iš kurių 4 proc. Panevėžio apskrityje (26 sodybos)⁴¹. Pasvalio rajone šiuo metu veikia 5 kaimo turizmo sodybos⁴² [R76] (5.2.3. pried. 28 lent.). Taip pat rajono gyventojai užsiima amatais, kurie būdami reikšminga alternatyvia kaimo ekonomine veikla, tuo pačiu yra svarbi etnokultūros dalis. Pasvalio rajono amatininkai daugiausiai užsiima kulinariiniu paveldu, medžio drožyba, mezgimu, keramika, odos dirbiniais ir kt. rankdarbiais. Rajone yra 6 amatininkai ir 3 įmonės⁴³ [R77] (UAB „Saimeta“, UAB „Pasvalio duona“, UAB „Raginėlis“) sertifikavę amatus (5.2.3. pried. 29 lent.).

³⁷ Duomenys rajono mastu (kartu su Pasvalio m.). Šaltinis: LSD.

³⁸ LSD.

³⁹ Duomenys pateikiami rajono mastu (kartu su Pasvalio m.). Paskaičiuota, remiantis LSD duomenimis.

⁴⁰ Duomenys rajono mastu. Šaltinis: LSD.

⁴¹ Turizmas Lietuvoje 2013. Vilnius, 2014 http://www.tourism.lt/uploads/documents/pub-edition-file_1.pdf

⁴² <http://www.atostogoskaime.lt/>; <http://sodyboskaime.lt/>

⁴³ Žemės ūkio ministerijos Kaimo plėtros departamento Tautinio paveldo ir mokymo skyrius <http://www.tautinispaveldas.lt/?pg=13&lng=lt#map>

Pasvalio rajone 2014 m. pab. buvo 484 smulkieji verslininkai [R78] veiklą vykdančius pagal verslo liudijimus, lyginant su 2011 m., kai pagal verslo liudijimus dirbo 413 asmenų [R79], įsigijusių verslo liudijimus skaičius padidėjo 17 proc.⁴⁴ [R80].

Didmenine ir mažmenine prekyba užsiimančios įmonės sudaro beveik trečdalį visų Pasvalio rajono veikiančių ūkio subjektų (28 proc.)⁴⁵. Tačiau pagal vidaus prekybos apyvartą apimtį rajone vyrauja ženklus atotrūkis nuo Lietuvos ir apskrities rodiklių. 2013 m. mažmeninės prekybos įmonių apyvarta rajone siekė 1956,96 EUR (6757 Lt) / 1 gyv. [R81], tuo tarpu šalyje – 2807,58 EUR (9694 Lt), apskrityje – 2338,39 EUR (8074 Lt) [R82]; maitinimo ir gėrimų teikimo apyvarta sudarė 33,89 EUR (117 Lt) / 1 gyv. [R83], o vidutiniškai Lietuvoje – 141,33 EUR (488 Lt), apskrityje – 72,69 EUR (251 Lt) [R84]. Pažymėtina, kad rajonas atsilieka būtent pagal apyvartą apimtį, bet ne pagal įmonių skaičių, nes mažmeninės prekybos vietų Pasvalio rajone net šiek tiek daugiau, negu vidutiniškai šalyje ir apskrityje – 1 tūkst. rajono gyventojų teko 5,6 parduotuvių, šalyje – 5,2 ir apskrityje – 5,5, maitinimo įstaigų skaičius sudaro 1 mait. įst. tūkstančiui gyventojų, kas atitinka šalies ir apskrities vidurkį (5.2.3. pried. 30-31 lent.)⁴⁶.

Pasvalio rajono teritoriją kerta Lietuvos magistralinis kelias Panevėžys-Pasvalys-Bauskė (A10), kuris yra Europinės reikšmės magistralės E67 dalis (šios magistralės ruožas nuo Varšuvos iki Talino vadinamas „Via Baltica“) [R85]. Rajono teritorija driekiasi 4 krašto keliai ir 43 rajoniniai keliai⁴⁷. Pagrindinė rajono gyventojų susisiekimo priemonė – kelių transportas. Keleivių vežimo autobusais vietinio ir tolimojo reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais paslaugas Pasvalio r. teikia UAB „Pasvalio autobusų parkas“. Įmonė 2013 m. autobusais keleivius vežė 1 miesto, 38 priemiesčio ir 2 tolimojo susisiekimo maršrutais. Autobusų parką sudaro 33 autobusai, tarp kurių nėra nė vieno eksploatuoto trumpiau nei 10 m. 2013 m. rajono priemiesčio maršrutais buvo pervežta 91,6 tūkst. keleivių, t.y. 23,6 proc. mažiau [R86] nei 2010 m., o tolimojo susisiekimo maršrutais – 6,4 tūkst. keleivių (65,0 proc. mažiau nei 2010 m. [R87]). Keleivių srautų viešajame transporte mažėjimas iš dalies gali būti siejamas su individualių automobilių skaičiaus augimu – 1 tūkst. gyv. tenkantis individualių lengvųjų automobilių skaičius 2010-2012⁴⁸ m. augo 9,0 proc., apskrityje – 6,5 proc., šalyje – 6,3 proc. Pasvalio rajone taip pat yra siaurasis geležinkelis, tačiau jo reikšmė bendroje rajono susisiekimo sistemoje santykinai maža. Tai daugiau turistinio pobūdžio transporto priemonė ir unikalus kultūrinis paminklas⁴⁹ [R88].

Pasvalio rajone komunalines paslaugas teikia įvairios įmonės, užsiimančios šilumos gamyba ir tiekimu, komunalinių atliekų tvarkymu, vandens tiekimu, nuotekų surinkimu. Pagrindinis rajono miestų (Pasvalio ir Joniškėlio) šilumos gamintojas ir tiekėjas yra AB „Panevėžio energija“, taip pat veikia keletas nepriklausomų šilumos gamintojų. Mažesnėse gyvenvietėse centralizuotai šilumą teikia 5 seniūnijų katilinės. Tačiau didžioji dalis privačių namų šildomi individualiai. Šilumos gamybai pagrindinis naudojamas kuras yra gamtinės dujos, apie 16 proc. sudaro atsinaujinantys energijos ištekliai. Pagrindinė Pasvalio r. teritoriją aptarnaujanti vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įmonė yra UAB „Pasvalio vandenys“, kuri aptarnauja Pasvalio ir Joniškėlio miestų bei 42 rajono gyvenviečių vandentiekos ir vandenvalos objektus. Centralizuotai tiekiamu vandeniu aprūpinama apie 58 proc., o prie nuotekų tinklų prisijungę apie 40 proc. gyventojų [R89]. Nuo 2014 m. Komunalinių atliekų tvarkymo

⁴⁴ Duomenys rajono mastu (kartu su Pasvalio m.). Šaltinis: Valstybinio Socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus pateikti duomenys.

⁴⁵ Duomenys rajono mastu. Šaltinis: LSD.

⁴⁶ Mažmeninė ir didmeninė prekyba 2013. LSD, 2014. Duomenys rajono mastu (kartu su Pasvalio m.).

⁴⁷ Pasvalio r. plėtros iki 2020 m. strateginis planas

⁴⁸ LSD. Duomenys rajono mastu (kartu su Pasvalio m.). Šaltinis: LSD.

⁴⁹ Panevėžio r. savivaldybės teritorijos bendrasis planas: esamos būklės analizė 7 skyrius: Transporto sistemos būklė. http://www.panrs.lt/architektura/bendras_planas/7transp.pdf

paslaugas visame Pasvalio r. atlieka. UAB „Pasvalio gerovė“. Viešojo atliekų tvarkymo paslauga naudojosi apie 90 proc. rajono gyventojų⁵⁰.

Situacija žemės ūkio sektoriuje.

2014 m. Pasvalio rajone buvo 3633 didesni nei 1 ha ūkiai⁵¹, gaminantys žemės ūkio produktus (2011 m. – 3411) (5.2.3. pried. 32 b lent.). Taigi, ūkių skaičius rajone per trejus metus padidėjo 6,5 proc., nors Lietuvoje ūkių skaičius nuo 2010 m. iki 2013 m. sumažėjo 14 proc.⁵²

Naudojamos žemės ūkio naudmenos 2013 m. Pasvalio rajone sudarė 98 proc. [R90] viso žemės ploto (Lietuvoje – 92, apskrityje – 94 proc.) [R91] ir nuo 2010 m. žemės pasiskirstymas tiek rajone, tiek šalyje iš esmės nesikeitė.

Vidutinis ūkio dydis pagal žemės ūkio naudmenų plotą Pasvalio rajone lenkia Lietuvos ūkių vidurkį. 2013 m. vidutinis rajono ūkis siekė 29,1 ha [R92], šalies – 16,8 ha⁵³ [R93]. Analizuojant ūkių pasiskirstymą pagal dydį, matome, kad rajone dominuoja vidutiniai 3-19 ha ūkiai, jie sudaro beveik pusę, t.y. 49,5 proc., visų Pasvalio rajono ūkių.

Ūkininkų ūkių žemėnaudų grupavimas pagal bendrą plotą, 2015 m.⁵⁴

	iki 3 ha	3–19 ha	20–49 ha	≥ 50 ha
Lietuvos Respublika	32,6	57,5	8,2	1,7
Pasvalio r. sav.	39,4	49,5	9,3	1,8

Tačiau nemažai (39 proc.) yra ir smulkių 3 ha nesiekiančių ūkių. Stambesni nei 20 ha ūkiai sudaro 11 proc. Pasvalio r. ūkių. Šalyje nedideli (iki 3 ha) ūkiai sudaro mažesnę dalį (32,6 proc.), bet ir stambesnių nei 20 ha ir ūkių taip pat Lietuvoje yra mažiau, negu Pasvalio rajone (9,9 proc.) (5.2.3. pried. 34 lent.).

Pasvalio rajono žemės ūkių valdytojų pasiskirstymas pagal amžių⁵⁵ rodo, kad pagrindinė ūkininkaujančių dalis yra 40-59 m. amžiaus. Tačiau pastebėtina, jog jaunų, iki 40 m. ūkininkų rajone yra daugiau (17,7 proc.) [R94] nei vidutiniškai šalyje (15,5 proc.) [R95]. 27,5 proc. rajono ž. ū. valdytojų yra pensinio amžiaus (Lietuvoje – 28,8 proc.) (5.2.3. pried. 35 lent., 10 pav.).

Pasvalio rajono ūkių struktūroje pagal ūkininkavimo kryptis vyrauja mišrios specializacijos, t.y. augalininkystės ir gyvulininkystės, ūkiai – 2014 m. jie sudarė 73 proc. visų ūkių⁵⁶.

Pasvalio r. ūkių skaičius ir jų pasiskirstymas pagal ūkininkavimo kryptis

	Augalininkystė	Gyvulininkystė	Mišrūs ūkiai	Perdirbimas
2011 m.	26,4	1,1	72,3	0,2
2014 m.	25,8	1,2	72,8	0,2

Vien augalininkystę kultivuoja 26 proc. ūkių. Gyvulininkystę rajone nepopuliari – išimtinai ja užsiima tik 1,2 proc. ūkių. Žemės ūkio produktu perdirbime ir realizavime specializuojasi 8 rajono ūkiai, kas sudaro 0,2 proc. visų ūkių. Lyginat su 2011 m., rajono ūkių specializacijos struktūroje reikšmingesnių pokyčių nevyko – šiek tiek mažėjo augalininkystės ūkių,

⁵⁰ Pasvalio rajono plėtros iki 2020 m. strateginis planas.

⁵¹ Pasvalio r. sav. pateikti duomenys

⁵² Lietuvos Respublikos 2010 m. visuotinio žemės ūkio surašymo rezultatai pagal apskritis ir savivaldybes. LSD; 2013 m. žemės ūkio struktūros tyrimo rezultatai. LSD.

⁵³ 2013 m. žemės ūkio struktūros tyrimo rezultatai. LSD.

⁵⁴ Valstybės įmonė Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras <http://www.vic.lt/?mid=213>

⁵⁵ 2013 m. žemės ūkio struktūros tyrimo rezultatai. LSD: Vilnius, 2015. Duomenys pateikiami rajono mastu.

⁵⁶ Pasvalio rajono savivaldybės pateikti duomenys

neženkliai išaugo mišrių ir gyvulininkystės ūkių dalis (5.2.3. pried. 36 lent.). Šalies mastu daugiausiai yra augalininkystės ūkių (48 proc.), gyvulininkystės ūkiai sudaro 31 proc., o mišrūs ūkiai – 20 proc. visų ūkių⁵⁷.

2014 m. Pasvalio rajone veikė 10 sertifikuotų ekologinės gamybos ūkių [R96], iš kurių 6 užsiėmė augalininkyste, daržininkyste bei sodininkyste, 1 ūkis užsiėmė gyvulininkyste ir 1 bitininkyste, taip pat veikė 2 ekologinės perdirbimo įmonės – UAB „Saimeta“, UAB „Ustukių malūnas“ Trapučių cechas⁵⁸. Ekologiškam ūkininkavimui 2014 m. buvo naudojama 9 ha rajono žemės ūkio naudmenų, tačiau šis plotas nuo 2011 m. sumažėjo 18 proc. (5.2.3. pried. 37 lent.).

Kaip ekonominė situacija atitinka nustatytus gyventojų poreikius ir VVG teritorijos viziją

Remiantis anketinės VVG teritorijos gyventojų apklausos rezultatais, galima pasakyti, kad didelė dalis gyventojų (47 proc.) [R97] teigė esą pasirengę pradėti nuosavą verslą, jeigu tam būtų skirta parama. Gyventojų požiūriu tikslinga remti naujų verslų kūrimą – taip mano 38 proc. [R98] apklaustųjų, dar 15 proc. respondentų pažymėjo, kad finansavimą reikėtų nukreipti į esamų verslų plėtrą [R99]. Šalia to gyventojai nurodė ir nuosavo verslo steigimo barjerus, tokius kaip baimė įkurti savo verslą (12 proc.), verslo žinių ir informacijos stoką (15 proc.) [R100], negebėjimą sėkmingai plėtoti įkurtą verslą (4 proc.).

Nemaža dalis (38 proc.) apklaustųjų mano, kad reikėtų remti bendruomeninių verslų steigimąsi [R101], nes tokiu būdu būtų kuriamos darbo vietos kaime (28 proc.), sprendžiamos socialinės vietos problemos (17 proc.), be to tai galėtų padrąsinti kaimo gyventojus imtis nuosavo verslo (14 proc.) [R102]. Tačiau buvo įvardinti ir su bendruomeninio verslo steigimu galintys iškilti sunkumai: 19 proc. respondentų teigė, kad gali būti sunku suderinti bendruomenės narių interesus, 12 proc., abejojo bendruomenės pajėgumu imtis ūkinės veiklos, o 8 proc., numatė bendruomenės susipriešinimo potencialą.

Vertinant kaimo gyventojų darbinį užimtumą ribojančias priežastis, 34 proc. respondentų nurodė, kad moterų darbo galimybes mažina tai, kad kaime trūksta vaikų priežiūros organizavimo [R102], 10 proc. apklaustųjų kaip svarbią pažymėjo transporto nepakankamumo problemą [R103]. Fokusuotų grupių diskusijų metu dažnai buvo minėta, kad verslo kūrimui bei plėtrai trukdo kaimo vietovių internetinio ryšio sklaidos nepakankamumas / mažas pajėgumas.

Įvardindami pageidaujamus plėtoti asmeninius ar bendruomeninius verslus, apklausti kaimo gyventojai minėjo tiek su žemės ūkiu nesusijusias veiklas (tokias kaip prekyba, buitinės, maitinimo, socialinės paslaugos, amatai ir kt.) [R104], tiek ir žemės ūkio produktų perdirbimą, smulkius mažiau tradicinius žemės ūkio verslus tokius kaip triušių auginimas, bitininkystė, aviečių auginimas, gėlininkystė, sulčių gamyba ir pan. [R105].

Taip pat fokusuotų grupių diskusijų metu neretai buvo kritikuojama žemės ūkio mokyklos profesinio parengimo kokybė. Gyventojų nuomone žemės ūkio mokyklą baigusieji stokoja praktinių žinių [R106].

2.5. VVG teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai

⁵⁷ 2013 m. žemės ūkio struktūros tyrimo rezultatai. LSD: Vilnius, 2015.

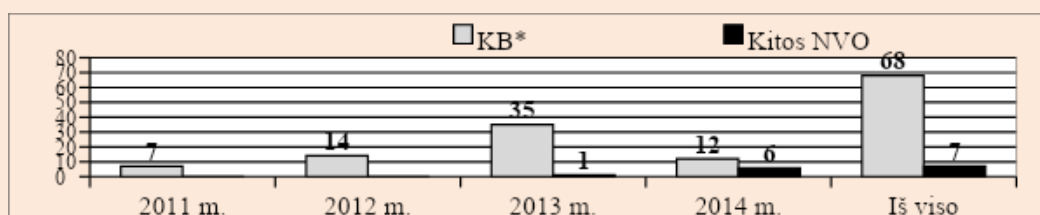
⁵⁸ Ekoagros <http://www.ekoagros.lt/?mid=35>

Pasvalio rajone 2014 m. veikė 120 nevyriausybinų organizacijų⁵⁹ [R107], kurių didžiąją dalį sudarė asociacijos (5.2.3. pried. 39 lent.). Nuo 2011 m. rajono NVO skaičius beveik nesikeitė – 2011 m. veikė 121 NVO. Rajone yra 49 kaimo bendruomenės, atstovaujančio visas kaimiškas seniūnijas [R108] – kiekvienoje seniūnijoje yra susikūrę po kelias (nuo 2 iki 8) kaimo bendruomenes. Dauguma kaimo bendruomenių organizacijų įsisteigė 2003-2007 m., vėliau, t.y. 2009-2012 m., susibūrė 7 kaimo bendruomenės, t.y. 14 proc. visų esamų bendruomenių⁶⁰.

Nemaža rajono NVO dalis veikia socialinės paramos ir sveikatingumo srityje (11 organizac.), taip pat NVO atstovauja profesinius interesus (6 organizac.), užsiima kultūros veikla (6 organizac.), buria gyventojus pagal pomėgius (3 medžiotojų NVO). Pasvalio r. veikia 22 jaunimo NVO [R109], kurias vienija Pasvalio rajono jaunimo organizacijų sąjunga „Apskritas stalas“. Išplėtotą NVO sektoriaus orientacija į sportą – veikia 21 sporto organizacija. Yra rajone ir moterų NVO – Lietuvos katalikių moterų sąjungos Pasvalio sk. draugija.

Pasvalio r. NVO, ypač kaimo bendruomenės, aktyviai dalyvavo įgyvendinant 2007-2013 m. Pasvalio r. vietos plėtros strategiją. Per 2011-2014 m. NVO pateikė 75 iš 90 vietos projektų kas sudarė 83 proc. visų vietos projektų [R110].

NVO įgyvendintų vietos projektų skaičius 2011-2014 m.⁶¹

Socialinę VVG teritorijos infrastruktūrą didele dalimi užtikrina Pasvalio r. savivaldybė ir jai pavaldžios institucijos, atsakingos už kultūrą, švietimą, socialinę rūpybą, visuomenės sveikatą bei saugumą.

2014 m. VVG teritorijoje veikė 33 bendrojo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos [R111]: 1 gimnazija, 3 vidurinės ir 3 pagrindinės mokyklos, 2 pagrindinio ugdymo skyriai, 1 progimnazijos skyrius, 7 pradinio ugdymo skyriai, 1 mokykla-darželis, 3 ikimokyklinio ugdymo skyriai ir 12 daugiaviečių centrų⁶² (5.2.3. pried. 40 lent.). Nežiūrint į reorganizacijas, švietimo įstaigų tinklas išlieka beveik nepakitęs – 2011 m. veikė 32 bendrojo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigos [R112]. Nors besimokančių vaikų VVG teritorijoje mažėja: 2011 m. mokėsi 2376 vaikai, o 2014 m. – 2001, taigi per šį laikotarpį mokinių sumažėjo 16 proc. (5.2.3. pried. 41 lent.).

Neformalųjį vaikų švietimą vykdo Pasvalyje esančios muzikos sporto mokyklos. Taip pat Pasvalyje veikia 2 lopšeliai darželiai, tačiau kaimo vietovėse yra tik vieno iš jų skyrius Mykoliškyje⁶³ [R113].

VVG teritorijoje yra Joniškėlio Igno Karpio žemės ūkio ir paslaugų mokykla – tai profesinė mokykla, rengianti žemės ūkio, miško darbuotojus, apskaitininkus, mechanikus, smulkiojo

⁵⁹ Pasvalio rajono savivaldybės pateikti duomenys (kartu su Pasvalio m.)

⁶⁰ Pasvalio rajono savivaldybės pateikti duomenys

⁶¹ Pasvalio r. VVG pateikti duomenys

⁶² Pasvalio r. VVG pateikti duomenys.

⁶³ Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupių bei klasių komplektų skaičius 2013-2014 m.m. Pasvalio r. sav. mokyklose, patvirtinta Pasvalio r. sav. tarybos 2013-04-03 sprendimu Nr. T1-55
file:///C:/Users/vartotojas/Downloads/komplektai.pdf

	verslo organizatorius ir kt. profesijų atstovus. Mokslo trukmė 1-3 m. Vidutinis metinis mokinių skaičius mokykloje 330 jaunuolių⁶⁴. Socialines paslaugas gyventojams organizuoja Pasvalio r. sav. Socialinės paramos ir sveikatos skyrius. Pagrindinės socialines paslaugas teikiančios įstaigos – Pasvalio r. paslaugų ir užimtumo centras pagyvenusiems ir neįgaliesiems (institucinės globos, pagalbos namuose bei dienos užimtumo padaliniai) ir Pasvalio r. sutrikusio intelekto žmonių užimtumo centras „Viltis“, teikiantis dienos ir trumpalaikės globos paslaugas suaugusiems neįgaliesiems. Sunkią negalią turintieji trumpalaikę ir ilgalaikę globą gauna Pasvalio ligoninės Socialinės globos padalinyje. Negalią turintiems vaikams dienos globos paslaugas teikia Pasvalio specialiosios mokyklos Socialinės globos padalinys. Socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems teikime taip pat aktyviai dalyvauja NVO – 2015 m. 7 NVO gavo finansavimą pateiktiems projektams⁶⁵ [R114]. Vaikams, likusiems be tėvų, socialinę globą teikia Grūžių vaikų globos namai, prie kurių veikia ir Šeimos krizių centras, siūlantis laikiną nakvynę, psichosocialinę pagalbą. Be to Pasvalio r. savivaldybė dėl našlaičių globos yra sudariusi sutartis su 2 šeimynomis, kuriose globojama 13 vaikų⁶⁶. Dienos centrų vaikams iš socialinės rizikos šeimų veiklą rajone organizuoja Pasvalio Šv. Jono Krikštytojo, Krinčino Šv. Apaštalų Petro ir Povilo bei Vaškų Šv. Juozapo parapijos [R115]. Taip pat socialines paslaugas teikia seniūnijų darbuotojai (10 socialinio darbo organizatorių ir 15 socialinių darbuotojų, dirbančių su socialinės rizikos šeimomis ir jose augančiais vaikais). LR sveikatos apsaugos ministerijos duomenimis⁶⁷ Pasvalio rajone veikia 7 viešosios ir privačios asmens sveikatos priežiūros institucijos. Viešoji įstaiga Pasvalio ligoninė gyventojams teikia stacionarines ir ambulatorines sveikatos priežiūros paslaugas, prie jos veikia Pasvalio ir Joniškėlio palaikomojo gydymo ir slaugos skyriai. VŠĮ Pasvalio pirminės asmens sveikatos priežiūros centras, aptarnaujantis apie 25000 pacientų⁶⁸, turi 30 padalinių [R116] visoje rajono teritorijoje – Joniškėlio poliklinika, 8 ambulatorijos (Daujėnų, Krinčino, Namišių, Pumpėnų, Pušaloto, Raubonių, Saločių ir Vaškų) bei 21 medicinos punktas. Taip pat veikia 5 privačios medicinos įstaigos, kurios koncentruotos Pasvalio mieste. Pažymėtina, kad Pasvalio rajono gyventojų segamumas, mažesnis nei Lietuvoje ir apskrityje⁶⁹ [R117]. Pasvalio rajone, pastaraisiais metais nusikalstamumas augo – 2011-2013 m. nusikalstamų veikų skaičius išaugo 33 proc. [R118]. Kartu augo ir ištirtų nusikaltimų dalis – 2013 m. buvo ištirta 68,0 proc. visų įvykdytų nusikalstamų veikų [R119], t.y. daugiau nei apskrityje (62 proc.) ir Lietuvoje (55 proc.)⁷⁰ [R120].
--	--

⁶⁴ Joniškėlio Igno Karpio žemės ūkio ir paslaugų mokyklos 2014–2016 m. strateginis veiklos planas <http://www.ikarpis.joniskelis.lm.lt/mokykla/DOKUMENTAI.htm>

⁶⁵ Pasvalio r. savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų planas, patvirtintas savivaldybės tarybos 2015-03-31 sprendimu Nr. TI-49

⁶⁶ Pasvalio r. savivaldybės 2015 m. socialinių paslaugų planas.

⁶⁷ LR Sveikatos apsaugos ministerija <http://www.sam.lt/go.php/Asmens-sveikatos-prieziuros-istaigos270364825>

⁶⁸ <http://www.pasvaliopaspc.lt/>

⁶⁹ Lietuvos gyventojų sveikata ir sveikatos priežiūros įstaigų veikla 2014. LR Sveikatos apsaugos ministerija, Higienos instituto sveikatos informacijos centras. <http://sic.hi.lt/>

⁷⁰ LSD.

Visuomenės saugumą rajone užtikrina Pasvalio rajono policijos komisariatas. Darbą konkrečiose seniūnijose vykdo joms priskirti 6 apylinkių inspektoriai, 2 nepilnamečių reikalų specialistai ir bendruomenės pareigūnas, teikiantis gyventojams informaciją ir pagalbą formuojant saugią gyvenamąją aplinką. Patys gyventojai taip pat rūpinasi savo ir kaimynų saugumu – Pasvalio r. įsteigta keturiolika saugios kaimynystės grupių⁷¹ [R121].

Pasvalio r. savivaldybės priešgaisrinę tarnybą sudaro 6 ugniagesių komandos: Daujėnų, Joniškėlio, Krinčino, Pušaloto, Saločių ir Vaškų.

Beveik visos rajone esančios valstybės institucijos koncentruotos Pasvalio mieste. VVG atstovaujamoje teritorijoje veikiančios valstybės institucijos – tai Valstybės sienos apsaugos tarnybos Šiaulių rinktinės Pasvalio užkardos Saločių pasienio kontrolės punktas ir Valstybės įmonės Biržų miškų urėdijos Joniškėlio ir Kriklinių girininkijos.

Pasvalio r. gyventojų kultūrinių ir laisvalaikio poreikių tenkinimo veiklą vykdo Pasvalio kultūros centras ir jam pavaldūs 23 skyriai [R122]. 2014 m. Pasvalio kultūros centre ir jo skyriuose veikė 95 mėgėjų meno kolektyvai ir 11 būrelių, kuriuose dalyvavo 1150 žmonių⁷² [R123].

Pasvalio kultūros centro veiklos rodikliai⁷³

Mėgėjų meno kolektyvų sk.		Mėgėjų meno kolektyvų dalyviai		Studijų, būrelių sk.		Studijų, būrelių dalyviai	
2011 m.	2014 m.	2011 m.	2014 m.	2011 m.	2014 m.	2011 m.	2014 m.
138	95	1325	974	29	11	340	176

2011 m. kultūros centre ir jo padaliniuose veikė 138 meno kolektyvai, 29 būreliai, kuriuose užimti buvo 1665 dalyviai [R124]. Taigi per pastaruosius 3 metus gyventojų meno saviraiškos galimybės ženkliai pablogėjo: meno kolektyvų sumažėjo 31 proc., studijų, būrelių – 62 proc., jų dalyvių – 26,5 proc. [R125] (5.2.3. pried. 42 lent.).

Pasvalio kultūros centro organizuojama profesionalaus meno sklaida pastaraisiais metais taip pat blogėja. 2014 m. įvyko 7 profesionalaus meno renginiai (1 koncertas ir 6 spektakliai), kuriuose dalyvavo 1453 lankytojai⁷⁴ [R126], o 2011 m. buvo suorganizuoti 25 profesionalaus meno renginiai (5 parodos, 12 koncertų, 8 spektakliai), kuriuose dalyvavo 15442 lankytojai [R127]. Taigi, profesionalaus meno renginių sumažėjo 72 proc., jų dalyvių – net 90 proc. [R128] Tačiau KC kultūros ir meno darbuotojų skaičius išliko stabilus – 64 darbuotojai [R129].

Pasvalyje yra keli teatrai – tai Pasvalio kultūros centro šokio teatras „Tango &“ ir prie Pasvalio krašto muziejaus įsikūręs „Klėties teatras“.

Pasvalio rajone veikia 33 bibliotekos: Mariaus Katiliškio viešoji biblioteka ir jos padaliniai – Joniškėlio m. ir 31 kaimo biblioteką [R130]. Kaimo bibliotekos išsidėsčiusios viena nuo kitos vidutiniškai 8,5 km. atstumu⁷⁵ [R131]. Mažesnes gyvenvietes aptarnauja mobili biblioteka.

⁷¹

[http://panevezys.policija.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=6577:kovo-mnes--dvi-naujos-saugios-ka-
imynysts-grups&catid=1:latest-news](http://panevezys.policija.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=6577:kovo-mnes--dvi-naujos-saugios-ka-
imynysts-grups&catid=1:latest-news)

⁷² Lietuvos liaudies kultūros centras <http://www.llkc.lt/index.php?1659324711>

⁷³ Lietuvos liaudies kultūros centras <http://www.llkc.lt/index.php?1659324711>

⁷⁴ Lietuvos liaudies kultūros centras. Žr. 5.2.3 priedo 43 lentelę

⁷⁵ Pasvalio Mariaus Katiliškio viešosios bibliotekos 2014 m. veiklos ataskaita http://www.psvb.lt/images/bibliotekos_dokumentai/veiklos_ataskaita_2014.pdf

Per 2011-2014 m. bibliotekų skaičius išliko stabilus, nors Lietuvoje ir apskrityje jų skaičius mažėjo. Visos rajono bibliotekos, įskaitant ir mobiliąją, yra kompiuterizuotos. Rajono bibliotekos 2014 m. turėjo 7481 vartotoją: kaimo bibliotekos aptarnavo 4702, Joniškėlio miesto biblioteka 636, viešoji biblioteka 2143 vartotojus⁷⁶. Pasvalio rajono bibliotekose organizuojami literatūriniai, muzikos ir mokomojo pobūdžio renginiai, knygų pristatymai, parodos, seminariai.

Muziejinę veiklą rajone vykdo Pasvalio krašto muziejus, kuriame surinktos ir eksponuojamos etnografijos, geologijos, istorijos, kultūros ekspozicijos. Muziejuje rengiamos parodos, edukaciniai užsiėmimai vaikams ir suaugusiems, organizuojami įvairūs renginiai. Pasvalio krašto muziejus turi kelis padalinius: Joniškėlio krašto muziejų, E. ir L. Matuzevičių memorialinį muziejų ir Girnų muziejų. Prie Pasvalio krašto muziejus veikia Turizmo informacijos centras ir Pasvalio krašto vaizdo studija „Langs“, kurianti ir transliuojanti TV laidas apie rajono kultūrinę, šviečiamąją, sportinę ir kitą veiklą.

Kultūros vertybių registro duomenimis, 2013 m. pabaigoje Pasvalio rajono teritorijoje buvo registruota 380 kultūros vertybių [R132], iš jų 294 nekilnojamos kultūros vertybės⁷⁷. Vienos žinomiausių nekilnojamų kultūros vertybių yra: Joniškėlio, Pajiesmenės ir Gulbinėnų dvarų sodybos, Pasvalio m. istorinis centras, siaurojo geležinkelio kompleksas, Joniškėlio Švč. Trejybės bažnyčia, Krinčino Šv. ap. Petro ir Povilo bažnyčios kompleksas, Pumpėnų bažnyčios ansamblis ir kt. Paminėtinas Pasvalyje įkurtas smegduobių parkas, užimantis 8 ha ploto teritoriją. Jame yra keliolika įvairaus dydžio ir amžiaus smegduobių.

Tradiciškai Pasvalio rajone rengiamos Užgavėnių, Jurginių, Joninių šventės, vyksta Kaziuko kermošius. Pasvalio rajonas garsėja tokiais renginiais kaip tradicinis kaimo kapelių, muzikantų ir pasakorių susibūrimas „Kiemas svečė suvažiava“, tarptautinis folkloro festivalis „Saula riduolėla“, tradicinio folkloro ir kulinarinio paveldo šventė „Pyraginės“, Aukštaitijos vaikų folkloro festivalis „Vaikų Velykėlės“. Gyventojų ir svečių mėgiami Pasvalio teatrų renginiai – „Teatrų naktis“, Lietuvos teatrų festivalis „Senasis tiltas“. Savitus renginius turi ir biblioteka, organizuojanti tradicinius Mariaus Katiliškio skaitymus, poezijos skaitymus „Naktiniai skaitymai prie Pesyvos“. Muziejus kasmet rengia Pasvalio tautodailininkų darbų parodas bei Pasvalio rajono kuriančių gyventojų dailės darbų kalėdines parodas-muges „Metai“, taip pat muziejus organizuoja tradicinę poezijos šventę „Krinčino verdenės“.

Kaip socialinė infrastruktūra ir jos veikla, taip pat kultūros ištekliai atitinka esamus gyventojų poreikius ir VVG teritorijos viziją.

Gyventojų poreikių tyrimas, parodė, kad dauguma apklaustų kaimo gyventojų (59 proc.) kaip pirmaeilės svarbos plėtros sritį įvardino poreikį gerinti jaunimo laisvalaikio užimtumą [R133], tai vertinama kaip vienas iš veiksmingų būdų, siekiant mažinti jaunų žmonių išvykimą iš kaimo.

Ženkli apklaustųjų dalis (47 proc.) akcentavo kaimo gyventojų aktyvumo skatinimo, juos vienijančių organizacijų stiprinimo svarbą [R134], šalia to 16 proc. [R135] pažymėjo, kad ir jaunimo padėtis kaime pagerėtų, jeigu jis aktyviau įsitrauktų į socialinį vietos gyvenimą, pats spręstų kylančias problemas. Fokusuotų grupių diskusijų metu buvo pabrėžtas gyventojų savanorystės iniciatyvų skatinimo poreikis [R136], tai patvirtina ir apklausos rezultatai – tik 6 proc. apklaustų kaimo gyventojų suvokia savanorystės ir savitarpio pagalbos svarbą.

⁷⁶ Pasvalio Mariaus Katiliškio viešosios bibliotekos 2014 m. veiklos ataskaita.

⁷⁷ Pasvalio rajono plėtros iki 2020 m. strateginis planas

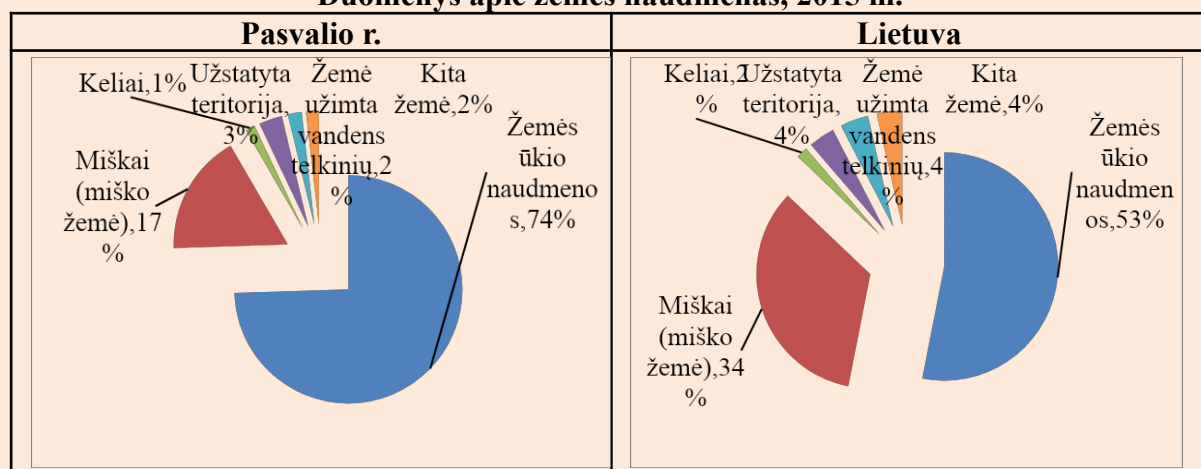
Kita, daugumos kaimo gyventojų (58 proc.) [R137] nuomone, prioritetinga kaimo plėtros sritis turėtų būti nukreipta į viešosios infrastruktūros gerinimą, kas ketvirtas apklaustasis (25 proc.) [R138] tai siejo su poilsio zonų įrengimu, parkų priežiūra ir pan.

Apklausti kaimo gyventojai taip pat teigė ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo gerinimo poreikį – 48 proc. [R139], fokusuotų diskusijų metu informantai teigė, kad kaime trūksta vaistinių, nepakanka stomatologų, į medicinos punktus retai atvyksta gydytojai.

2.6. VVG teritorijos gamtos išteklių analizė

Bendras Pasvalio rajono žemės plotas 2015 m. pradžioje siekė 128888,75 ha, iš jų 75,0 proc. buvo žemės ūkio naudmenos (apskirtyje – 60,6 proc., šalyje – 53,0 proc.)⁷⁸.

Duomenys apie žemės naudmenas, 2015 m.

Didžiąją rajono žemės ūkio naudmenų dalį (96,6 proc.) sudaro ariamoji žemė (5.2.3. pried. 45 lent.). Intensyvių rajono žemės naudojimą lemia tai, kad Pasvalio rajonas, kaip ir aplinkiniai, – derlingų upių slėnių dirvų kraštas, Lietuvos aruodas. Pasvalio r. vidutinis žemės našumo balas (50,0)⁷⁹ [R140] vienas didžiausių Lietuvoje, vidutinis Lietuvos žemės našumas – 39,7 balo [R141].

Rajone dominuoja agrarinis kraštovaizdis. Miškų užimamas plotas Pasvalio rajone (17 proc.) du kartus mažesnis nei vidutiniškai Lietuvoje (34 proc.) [R142], santykinai mažiau ir vandens telkinių (Pasvalio r. – 2 proc., Lietuvoje – 4 proc.) [R143], taigi rekreacinis rajono potencialas nėra itin didelis.

Rajone plėtojamas ekologinis ūkininkavimas – 2014 m. veikė 10 sertifikuotų ekologinės gamybos ūkių⁸⁰. Žemės ūkio naudmenų plotas, kuriame ekologiškai ūkininkaujama, 2014 m. sudarė 9 ha, tačiau, palyginus su 2011 m., jis sumažėjo 18 proc.⁸¹ (5.2.3. pried. 37 lent.).

Lygų Pasvalio krašto peizažą pajvairina Linkuvos gūbrys bei Mūšos ir jos intakų – Mažupės, Lėvens, Pyvesos, Tatulos upių slėniai.

⁷⁸ Lietuvos Respublikos žemės fondas 2015 m. sausio 1 d., Vilnius: Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, valstybės įmonė Valstybės žemės fondas.

file:///C:/Users/vartotojas/Downloads/20150101Zemesfondas%20(1).pdf

⁷⁹ Lietuvos žemių našumas //Mano ūkis 2015/04

<http://agrolab.lt/wp-content/uploads/2015/05/Lietuvos-zemiu-nasumas-2015.pdf>

⁸⁰ Ekoagros <http://www.ekoagros.lt/?mid=35>

⁸¹ Pasvalio rajono savivaldybės pateikti duomenys

Dėl intensyvios žmonių veiklos, santykinai gyvosios gamtos įvairovė Pasvalio rajone nedidelė [R144], tik Žaliosios girios pakraščiuose, kai kur upių slėniuose bioįvairovė didesnė. Vis dėlto Pasvalio krašte esama gamtinių retenybių.

Pasvalio rajono apylinkėse randama maždaug 760 rūšių augalų. 17 iš jų įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą⁸². Tai daugiausia miškų ir pievų augalai. Kai kurių retųjų rūšių augalų (liūninės našlaitės, dirvinės šerardijos, virgininio varpenio) per paskutinius 10 m. rajone neberandama ir jie gali būti visiškai išnykę. Tačiau rajone aptinkamos naujos retos augalų rūšys – tai šerinė kalnarūtė, gležnalapė nertis, blizgančioji veronika, meškinis česnakas, smulkiažiedė gegužraibė, pelkinė kiaulpienė.

Daugiausia retų bei nykstančių rūšių augalų auga pietinėje rajono dalyje. Mažiausiai jų yra centrinėje ir šiaurinėje, labiausiai sukultūrintoje rajono dalyje – čia jų aptinkama tik Mūšos, Lėvens, Tatulos slėniuose ir miškuose, kurių Pasvalio rajone ypač mažai. Didžiausi miškų plotai yra pietinėje rajono dalyje. Ypač išsiskiria Žaliosios girios masyvas, kurio mažesnė dalis priklauso Pasvalio rajonui. Šiaurinėje rajono dalyje yra išlikę tik nedideli miškeliai, iš kurių bioįvairovė išsiskiria Lepšynės miškas.

Pagal botaninį-geografinį padalijimą Pasvalio rajonas priklauso Rytų Žemaičių plynaukštės ir Šiaurės Lietuvos žemumos regionui. Todėl rajono miškuose ir dominuoja minėtam regionui būdinga augalija: baltmiškiai (daugiausia uosiniai) eglynai ir uosynų salos. Išsiskiria pietinė rajono dalis, kurioje vyrauja smėlio dirvožemiai. Dabartiniu metu šios vietos apaugusios pušynais, kurie likusiai rajono daliai visiškai nebūdingi.

Pasvalio rajono apylinkėse (Biržų regioninio parko teritorijoje) yra retų ir nykstančių vandens bei pelkių paukščių perėjimo, maitinimosi ir lankymosi migracijų metu vietų. Čia peri tokie į Raudonąją knygą įrašyti paukščiai kaip didysis baublys, rudakaklis kragas, pievinės lingės, gulbės nebylės, nendrinės vištelės, perkūno oželiai, tilvikai, mažosios žuvėdros, dryžiagalvės ir rudagalvės kryklės. Teritorijoje perint užregistruota 18 paukščių rūšių, įrašytų į 1979 m. balandžio 2 d. Tarybos Direktyvos 79/409/EEB dėl laukinių paukščių apsaugos T priedą⁸³.

Pasvalio rajono gamtos paminklai: Petraičių akmuo, Joniškėlio apylinkėje esantis Skalių kalnas (dolomitinė atodanga), mineraliniai šaltiniai: Baltasis šaltinis Daujėnų apylinkėje, Orijos upelio kairiajame krante ir Žalsvasis šaltinis Pasvalyje, kairiajame Lėvens krante.

Pasvalio apylinkėse esama valstybės ir savivaldybės saugomų teritorijų. Valstybės saugomos teritorijos⁸⁴: Biržų regioninio parko dalis (Pasvalio r. priklausantis plotas – 1336 ha), Pyvesos hidrografinis draustinis (543 ha), Lepšynės botaninis draustinis (206 ha), Pamūšio kraštovaizdžio draustinis (466 ha). Savivaldybės saugojamos teritorijos: Mūšos slėnio botaninis draustinis (62 ha), Šermukšnių durpyno botaninis-zoologinis draustinis (34 ha), Kamaties upelio slėnio botaninis draustinis (26 ha), Girelės botaninis draustinis (18 ha), Kubiliūno miško botaninis zoologinis draustinis (74 ha), Pajiešmenų botaninis zoologinis draustinis (29 ha).

VVG teritorijoje yra 11 parkų [R145], kurie buvo įkurti anksčiau buvusių dvarų teritorijose: Ažuolpamūšės parkas, Baltpamūšio parkas, Barklainių parkas, Dagilynės parkas, Gulbinėnų parkas, Joniškėlio parkas, Pajiešmenų parkas, Raudonpamūšės parkas, Saločių parkas, Škilinpamūšio parkas, Žilpamūšio parkas.

⁸² Pasvalio r. sav. pateikta informacija

⁸³ VI Biržų miškų urėdijos vykdomos miškų ir ūkinės veiklos stebėsenos duomenys. Floros ir faunos būklė bei jos pokyčiai. <http://www.bmu.lt/?id=68>

⁸⁴ Pasvalio r. sav. pateikta informacija

Rajonas nėra turtingas gamtiniais vandens ištekliais. Pažymėtina, kad Higienos instituto duomenimis, 2004-2013 m. Pasvalio rajone Lėvens upės ir Šilo ežero maudyklių vandens kokybė atitiko nustatytus reikalavimus⁸⁵.

Centralizuotai geriamasis vanduo VVG teritorijos gyventojams tiekiamas vien iš požeminių šaltinių [R146] – Joniškėlio mieste yra 2 gręžiniai, kaimo vietovėse – 232 gręžiniai. Vandens gerinimo įrenginiai yra įrengti 19 savivaldybės vandenviečių. Iki leistinų normų geriamasis vanduo yra išvalomas Joniškėlio miesto, Daujėnų, Girsūdų, Grūžių, Kalno, Kiemėnų, Kriklinių, Krinčino, Meškalaukio, Mikoliškio, Namišių, Narteikių, Pušaloto, Rinkūnų, Saločių, Svobiškio, Tetirvinų, Ustukių, Vaškų, Vilkiškių, Žilpamūšio gyvenvietėse.⁸⁶

Apie 90 proc. [R147] Pasvalio r. teritorijoje tiekiamo geriamojo vandens atitinka higienos normų reikalavimams⁸⁷. Tačiau rajono miesteliuose ir kaimo vietovėse yra daugiau kaip 5000 šachtinių šulinių, kurių vandenį naudoja gyventojai. Gruntiniai vandenys Pasvalio regione yra palyginti švarūs, tačiau šio vandens kokybę mažina didelis geležies ir karbonatų kiekis, be to kai kuriuose šuliniuose viršijamas leistinas nitratų kiekis. 2013 m. Pasvalio rajone buvo patikrinta 20 šulinių, iš jų 8 šuliniuose nitratai viršijo nustatytą ribinę normą⁸⁸.

Nuo 2005 m. Pasvalio rajone veikia UAB „Kurana“, kuri pirmoji Europos Sąjungoje apjungė bioetanolio, skirto biodegalams, bei elektros ir šiluminės energijos iš atsinaujinančių energijos šaltinių (biodujų) gamybos technologinius procesus į vieną nepertraukiamą technologinę grandinę. Šioje technologinėje grandinėje nelieka gamybinių atliekų, o vietoje jų gaunamos vertingos organinės trąšos, kurios vis plačiau naudojamos žemės ūkyje. Bioetanolio gamybai naudojami grūdai, kurie superkami iš Pasvalio ir aplinkinių rajonų ūkininkų bei žemės ūkio bendrovių. Kasmet pagaminama apie 25 mln. Nm³ biodujų⁸⁹. Pagamintos biodujos deginamos termofikacinės elektrinės kogeneratoriuose bei garo katiluose. Bendras elektros ir šilumos galingumas siekia 16,5MW. Dalis pagamintos elektros energijos parduodama AB LESTO. Likutinė šilumos energija parduodama AB „Panevėžio energija“ Pasvalio rajoninei katilinei [R148].

Šilumos tiekimui rajone naudojami ir kiti atsinaujinantys energijos šaltiniai: granulės ir šiaudai [R149]. Granulėmis kūrenama katilinė – 1 katilas 50 kW (Kiemėnų k., Namišių sen.) ir 3 šiaudais kūrenamos katilinės – 1 katilas 350 kW (Salotčių mstl., Salotčių sen.), 1 katilas 390 kW (Grūžių k., Vaškų sen.), 1 katilas 80 kW (Vaškų mstl., Vaškų sen.)⁹⁰.

Taip pat rajone yra dvi 99 kW saulės elektrinės (Sereikonių k., Pumpėnų sen. ir Virbinių k., Pušaloto sen.) [R150].

Kaip gamtos ištekliai, jų būklė atitinka esamus gyventojų poreikius ir VVG teritorijos viziją

Kaimo gyventojų apklausa parodė, kad žmonėms svarbios jų gyvenamosios vietovės aplinkosauginės problemos – 17 proc. respondentų nuomone aplinkosaugos gerinimas yra pirmosios svarbos plėtros sritis [R151], siekiant pagerinti Pasvalio r. kaimo gyventojų gyvenimo kokybę. Dar 65 proc. apklaustųjų sakė, kad aplinkosaugos gerinimas yra svarbi, nors ir ne prioritetinga plėtros sritis [R152].

⁸⁵ Pasvalio r. sav. visuomenės sveikatos stebėsenos 2013 m. ataskaita, patvirtinta Pasvalio r. sav. tarybos 2015-02-19, sprendimu Nr. T1-11

⁸⁶ Pasvalio r. plėtros iki 2020 m. strateginis planas

⁸⁷ Pasvalio r. plėtros iki 2020 m. strateginis planas

⁸⁸ Pasvalio r. savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2013 m. ataskaita.

⁸⁹ <http://www.kurana.lt/gamykla-pasvalyje/>

⁹⁰ Pasvalio r. savivaldybės pateikta informacija

2.7.	<i>Papildoma informacija</i>
------	------------------------------

1. VVG teritorijos SSGG		
3.1.	STIPRYBĖS	Stiprybę pagrindžiančio rodiklio Nr.
3.1.1.	Gera geografinė padėtis – tarptautinė magistralė „Via Baltica“, Latvijos artumas – kuria priekaidas turizmo ir verslo bendradarbiavimo plėtrai	R85, R72
3.1.2.	Nemažai vaikų iki 14 m. ir jų dalis gyventojų struktūroje išlieka stabili	R11, R12, R14
3.1.3.	Derlingos žemės lemiančios išplėtotą žemdirbystę, didelė žemės ūkyje užimtų gyventojų dalis, tarp kurių jaunų ūkininkų daugiau negu vidutiniškai Lietuvoje	R140, R141, R90, R91, R92, R93, R33, R34, R52, R53, R94, R95
3.1.4.	Pozityvi gyventojų nuostata į verslo plėtrą – daug norinčių pradėti nuosavą ar bendruomeninį verslą	R97, R98, R99, R104, R105, R101, R102
3.1.5.	Daug nevyriausybinų organizacijų, dalis iš kurių turi patirties sprendžiant vietovei svarbias socialines problemas, bendradarbiaujant su vietos valdžia	R107, R108, R109, R110, R114, R115
3.1.6.	Išplėtotą socialinę infrastruktūrą (kultūros, švietimo, sveikatos priežiūros įstaigų tinklas)	R111, R112, R116, R122, R129, R130, R131
3.1.7.	Daug kultūros ir istorijos vertybių	R132, R145, R88, R77
3.2.	SILPNYBĖS	Silpnybę pagrindžiančio rodiklio Nr.
3.2.1.	Mažėja teritorijos gyventojų skaičius, pensinio amžiaus žmonių daugiau nei vidutiniškai šalyje, 14-29 m. jaunuolių mažiau ir jų skaičius mažėja	R3, R4, R5, R6, R7, R8, R9, R10, R13, R15, R16
3.2.2.	Aukštas nedarbo lygis ir jo mažėjimo tempai lėtesni nei šalyje	R24, R25, R27, R28, R47, R54, R55, R30, R56, R57
3.2.3.	Maži atlyginimai, didelė skurdo riziką patiriančių, socialiai pažeidžiamų gyventojų dalis	R73, R74, R75, R26, R29, R31, R32, R35, R36, R43, R44, R37, R38
3.2.4.	Kaimo gyventojų darbinio užimtumo galimybes riboja susisiekimo nepakankamumas, vaikų priežiūros paslaugų stoka	R103, R102, R113
3.2.5.	Vyrauja smulkaus verslo įmonės	R66, R69
3.2.6.	Nepakankamas gyventojų išsilavinimo ir profesinio pasirengimo lygis, informaciniai ir psichologiniai privataus verslo kūrimo barjerai	R19, R20, R22, R23, R58, R59, R106, R100
3.2.7.	Nepakankamas gyventojų aplinkosauginis sąmoningumas	R89
3.2.8.	Nepakankamai kokybiškas jaunimo ir vaikų laisvalaikio užimtumas, kultūrinės saviraiškos galimybės	R123, R124, R125, R126, R127, R128, R133
3.2.9.	Kaimo bendruomenėms trūksta įgūdžių aktyvinant ir plačiau pritraukiant vietos gyventojus	R134, R135, R136
3.2.10.	Nepakankamai išplėtotą / sutvarkytą viešoji infrastruktūra (poilsio zonos, parkai, kt.)	R137, R138
3.2.11.	Kaimo gyventojus netenkinantis sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas, didelis vyresnio amžiaus vyrų mirtingumas,	R139, R17
3.3.	GALIMYBĖS	
3.3.1.	ES struktūrinių fondų parama, suteikianti galimybes verslo plėtrai bei viešosios infrastruktūros tobulinimui	

3.3.2.	Integracija į ES didina tarptautinio bendradarbiavimo galimybes, svarbias vietos rinkų plėtrai, nevyriausybinių organizacijų veiklos įvairinimui
3.3.3.	Efektyvus Lietuvos darbo biržos taikomų darbo rinkos priemonių panaudojimas, prisidėtų mažinant nedarbą, skatinant verslo plėtrą
3.3.4.	Didėjanti parama smulkaus ir vidutinio verslo plėtrai, palankus valstybės požiūris į verslo paramos ir plėtros infrastruktūrą
3.3.5.	Žemės ūkio produkcijos perdirbimo technologijų tobulėjimas
3.3.6.	Ekologinės produkcijos paklausos didėjimas
3.4.	GRĖSMĖS
3.4.1.	Visuomenės senėjimas ir dėl to augantis socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros poreikis bei išlaidos
3.4.2.	Socialinių paslaugų sistemos pertvarka, perduodant pinigines socialinės paramos skyrimo funkcijas savivaldybėms, gali sukurti paskatas mažinti socialinės paramos išlaidas ir sutaupyti lėšas naudoti savivaldybės reikmėms, tokiu būdu padidinant vietos gyventojų skurdą
3.4.3.	Kitų Lietuvos regionų didėjantis investicinis patrauklumas
3.4.5.	Besikeičianti teisinė verslo aplinka ir naujų mokesčių įvedimas
3.4.6.	Energetinių išteklių, žaliavų bei kitų kainų augimas, mažintų rajono verslo plėtros potencialą.
3.4.7.	Ligų, stichinių nelaimių neigiamas poveikis žemės ūkiui
3.4.8.	Nenuosekli, nuolat besikeičianti valstybės politika gamtinės aplinkos srityje

4. VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas				
Eil. Nr.	VVG teritorijos plėtros poreikių nustatymas (prioritetine tvarka)	Poreikių pagrindžiantys VVG teritorijos SSGG teiginiai (Nr.)	Sąsaja su KPP 2014-2020 m. nustatytais nacionaliniais kaimo plėtros poreikiais	Poreikio tenkinimas / netenkinimas iš VPS lėšų
4.1.	Kurti naujas darbo vietas, didinant kaimo verslų konkurencingumą	3.1.1., 3.2.2., 3.2.5, 3.3.1., 3.3.2., 3.3.3., 3.3.4., 3.4.3., 3.4.5., 3.4.6.	NP Nr. 10. Remti darbo vietų, ypač reikalaujančių kvalifikuotos darbo jėgos, išlaikymą ir kūrimą kaimo vietovėse, ypač ne žemės ūkyje. NP Nr. 9. Mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes.	Tenkinimas iš VPS lėšų
4.2.	Skatinti kaimo gyventojų verslumą, remti verslo steigimo iniciatyvas	3.1.4, 3.2.2., 3.2.5, 3.2.6., 3.3.1., 3.3.3., 3.3.4., 3.4.5., 3.4.6.	NP Nr. 10. Remti darbo vietų, ypač reikalaujančių kvalifikuotos darbo jėgos, išlaikymą ir kūrimą kaimo vietovėse, ypač ne žemės ūkyje. NP Nr. 9. Mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes. NP Nr. 8. Sudaryti palankias sąlygas jaunimui įsikurti, kurti verslą ir skatinti užimtumą kaimo vietovėse.	Tenkinimas iš VPS lėšų
4.3.	Gerinti kaimo gyventojų darbinio užimtumo prielaidas	3.2.4, 3.2.2., 3.3.3., 3.4.3.	NP Nr. 9. Mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes. NP Nr. 19. Remti viešosios infrastruktūros kūrimą ir tvarkymą, skatinti ekonominę, socialinę, kultūrinę veiklą sutvarkytuose pastatuose.	Tenkinimas iš VPS lėšų
4.4.	Skatinti naujoviškų / netradicinių žemės ūkio ir su juo susijusių verslų radimąsi ir plėtrą	3.1.4., 3.2.2., 3.3.5., 3.3.6., 3.4.5., 3.4.6., 3.4.7.	NP Nr. 11. Skatinti vietinės maisto produktų rinkos vystymąsi, stiprinant ryšius tarp vartotojų ir gamintojų bei diegiant inovacijas.	Tenkinimas iš VPS lėšų
4.5.	Mažinti informacinius, psichologinius ir kt. verslo steigimo barjerus	3.1.4, 3.2.2., 3.2.6., 3.3.3., 3.3.4., 3.4.5.	NP Nr. 21. Vykdyti mokymą, patirties sklaidą ir konsultavimą kaimo vietovėse.	Tenkinimas iš VPS lėšų
4.6.	Stiprinti kaimo bendruomenes, ugdyti jų kompetencijas, skatinti savanorystę	3.1.5., 3.2.9, 3.3.2.	NP Nr. 18. Sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą. NP Nr. 21. Vykdyti mokymą, patirties sklaidą ir konsultavimą kaimo vietovėse.	Tenkinimas iš VPS lėšų
4.7.	Sudaryti palankias sąlygas bendruomenių ekonominei veiklai	3.2.2., 3.1.4., 3.2.4, 3.2.6, 3.3.2., 3.4.5., 3.4.6.	NP Nr. 18. Sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą.	Tenkinimas iš VPS lėšų
4.8.	Didinti jaunimo motyvaciją gyventi kaime	3.1.2., 3.2.1., 3.2.8, 3.4.1.	NP Nr. 8. Sudaryti palankias sąlygas jaunimui įsikurti, kurti verslą ir skatinti užimtumą kaimo vietovėse.	Tenkinimas iš VPS lėšų

4.9.	Gerinti profesinio parengimo lygį, skatinti mokymąsi visą gyvenimą	3.2.6, 3.1.6., 3.1.2., 3.1.3., 3.2.2., 3.3.3., 3.3.5., 3.4.5.	NP Nr. 21. Vykdyti mokymą, patirties sklaidą ir konsultavimą kaimo vietovėse.	Iš dalies tenkinimas iš VPS lėšų (tik specializuoti, praktinius įgūdžius suteikiantys mokymai susiję su verslo ir bendradarbiavimo įgūdžiais) kita mokymo veikla paliekama Švietimo ir mokslo ministerijos, savivaldybės kompetencijai
4.10.	Gerinti viešąją kaimo infrastruktūrą	3.1.6., 3.1.7., 3.2.10., 3.3.1., 3.4.3.	NP Nr. 19. Remti viešosios infrastruktūros kūrimą ir tvarkymą, skatinti ekonominę, socialinę, kultūrinę veiklą sutvarkytuose pastatuose.	Iš dalies tenkinimas iš VPS lėšų (tik smulkūs infrastruktūros objektai), kita infrastruktūros gerinimo veikla paliekama savivaldybės kompetencijai, gali būti remiama iš kitų fondų
4.11.	Skatinti įvairių kaimo plėtros dalyvių (verslo, viešojo bei NVO sektorių) bendradarbiavimą	3.1.1, 3.1.5., 3.2.9., 3.2.10., 3.3.2.	NP Nr. 18. Sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą.	Tenkinimas iš VPS lėšų
4.12.	Didinti jaunimo laisvalaikio užimtumą ir veiklų įvairovę	3.1.2, 3.1.6., 3.2.1., 3.2.8, 3.2.10., 3.4.1.	NP Nr. 19. Remti viešosios infrastruktūros kūrimą ir tvarkymą, skatinti ekonominę, socialinę, kultūrinę veiklą sutvarkytuose pastatuose.	Tenkinimas iš VPS lėšų
4.13.	Gerinti aplinkosaugą, ugdyti kaimo gyventojų ekologinį sąmoningumą	3.2.7., 3.3.6., 3.4.8.	NP Nr. 16. Panaudoti rekreaciniu požiūriu vertingas teritorijas, kultūros paveldo objektus, didinti miškų rekreacinį potencialą.	Iš dalies tenkinimas iš VPS lėšų (tik tiek, kiek apima kaimo bendruomenių, ar kitų NVO aplinkosauginiai projektai) platesnio masto veikla paliekama Aplinkos apsaugos ministerijos, savivaldybės kompetencijai
4.14.	Puoselėti ir panaudoti gamtos ir kultūros paveldą	3.1.7., 3.2.10., 3.2.8., 3.1.5., 3.3.1., 3.4.3.	NP Nr. 16. Panaudoti rekreaciniu požiūriu vertingas teritorijas, kultūros paveldo objektus, didinti miškų rekreacinį potencialą.	Iš dalies tenkinimas iš VPS lėšų (tik sąsajoje su amatų, kaimo turizmo plėtra ir NVO

				kultūrinėmis, gamtosauginėmis iniciatyvomis), kita su gamtos ir kultūros infrastruktūros gerinimu susijusi veikla paliekama savivaldybės kompetencijai, gali būti remiama iš kitų fondų
4.15.	Gerinti sveikatos apsaugos paslaugų prieinamumą, susirgimų prevenciją (ypač vyrų virš 65 m.)	3.1.6., 3.2.11., 3.2.1., 3.4.1.	Sąsajų nėra.	Iš dalies tenkinimas iš VPS lėšų (tik tiek, kiek apima bendruomenių, ar kitų NVO savanorystės, susirgimų prevencijos projektai) platesnio masto veikla paliekama Sveikatos apsaugos ministerijos, savivaldybės kompetencijai
4.16.	Mažinti skurdo riziką ir socialinę atskirtį kaime	3.2.2., 3.2.3., 3.2.4., 3.1.5., 3.4.1., 3.4.2.	NP Nr. 9. Mažinti skurdo riziką kaimo vietovėse, didinant užimtumo galimybes. NP Nr. 18. Sudaryti galimybes NVO projektais skatinti verslumą ir užimtumą kaime ir užtikrinti vietos iniciatyvos tęstinumą.	Tenkinimas iš VPS lėšų

II DALIS. KOKIE MŪSŲ TIKSLAI?

5. VPS prioritetai, priemonės ir veiklos sritys			
5.1.	VPS prioritetai, priemonės ir jų veiklos sritys (jei veiklos sritys numatytos):	Sąsaja su VVG teritorijos poreikiais	
5.1.1.	I prioritetas: NAUJŲ DARBO VIETŲ KAIME KŪRIMAS, PALANKIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS SĄLYGŲ SUDARYMAS		
		Kodai:	
5.1.1.1.	Priemonė: Naujų kaimo verslų kūrimas	LEADER-19.2-SAVA-5	
5.1.1.1.1.	- veiklos sritis: „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“	LEADER-19.2-SAVA-5.1	4.2. Skatinti kaimo gyventojų verslumą, remti verslo steigimo iniciatyvas. 4.8. Didinti jaunimo motyvaciją gyventi kaime.
5.1.1.1.2.	- veiklos sritis: „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“	LEADER-19.2-SAVA-5.2	4.2. Skatinti kaimo gyventojų verslumą, remti verslo steigimo iniciatyvas. 4.4. Skatinti naujoviškų / netradicinių žemės ūkio ir su juo susijusių verslų radimąsi ir plėtrą. 4.8. Didinti jaunimo motyvaciją gyventi kaime.
5.1.1.2.	Priemonė: Kaimo verslų konkurencingumo didinimas	LEADER-19.2-SAVA-6	
5.1.1.2.1.	- veiklos sritis: „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“	LEADER-19.2-SAVA-6.1	4.1. Kurti naujas darbo vietas, didinant kaimo verslų konkurencingumą
5.1.1.2.2.	- veiklos sritis: „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“	LEADER-19.2-SAVA-6.2	4.1. Kurti naujas darbo vietas, didinant kaimo verslų konkurencingumą 4.4. Skatinti naujoviškų / netradicinių žemės ūkio ir su juo susijusių verslų radimąsi ir plėtrą
5.1.1.3.	Priemonė: Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas	LEADER-19.2-SAVA-7	
5.1.1.3.1.	- veiklos sritis: „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“	LEADER-19.2-SAVA-7.1	4.3. Gerinti kaimo gyventojų darbinio užimtumo prielaidas. 4.8. Didinti jaunimo motyvaciją gyventi kaime. 4.11. Skatinti įvairių kaimo plėtos dalyvių (verslo, viešojo bei NVO sektorių) bendradarbiavimą.
5.1.1.3.2.	- veiklos sritis: „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimui ir bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“	LEADER-19.2-SAVA-7.2	4.11. Skatinti įvairių kaimo plėtos dalyvių (verslo, viešojo bei NVO sektorių) bendradarbiavimą. 4.1. Kurti naujas darbo vietas, didinant kaimo verslų konkurencingumą. 4.2. Skatinti kaimo gyventojų verslumą, remti verslo steigimo iniciatyvas. 4.14. Puoselėti ir panaudoti gamtos ir kultūros paveldą. 4.4. Skatinti naujoviškų / netradicinių žemės ūkio ir su juo susijusių verslų radimąsi ir plėtrą

5.1.1.3.3.	- veiklos sritis: „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“	LEADER-19.2-SAVA-7.3	4.2. Skatinti kaimo gyventojų verslumą, remti verslo steigimo iniciatyvas. 4.5. Mažinti informacinius, psichologinius ir kt. verslo steigimo barjerus.
5.1.2.	II prioritetas: BENDRUOMENIŲ VEIKLOS ĮVAIRINIMAS, BENDRUOMENIŠKAI SVARBIOS VEIKLOS RĖMIMAS		
		Kodai:	
5.1.2.1.	Priemonė: NVO socialinio verslo kūrimas	LEADER-19.2-SAVA-1	4.7. Sudaryti palankias sąlygas bendruomenių ekonominei veiklai. 4.2. Skatinti kaimo gyventojų verslumą, remti verslo steigimo iniciatyvas. 4.4. Skatinti naujoviškų / netradicinių žemės ūkio ir su juo susijusių verslų radimąsi ir plėtrą. 4.16. Mažinti skurdo riziką ir socialinę atskirtį kaime.
5.1.2.2.	Priemonė: Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas	LEADER-19.2-SAVA-8	4.6. Stiprinti kaimo bendruomenes, ugdyti jų kompetencijas, skatinti savanorystę. 4.11. Skatinti įvairių kaimo plėtros dalyvių (verslo, viešojo bei NVO sektorių) bendradarbiavimą. 4.13. Gerinti aplinkosaugą, ugdyti kaimo gyventojų ekologinį sąmoningumą. 4.14. Puoselėti ir panaudoti gamtos ir kultūros paveldą. 4.15. Gerinti sveikatos apsaugos paslaugų prieinamumą, susirgimų prevenciją. 4.16. Mažinti skurdo riziką ir socialinę atskirtį kaime.
5.1.2.3.	Priemonė: Sumanių kaimų kūrimas	LEADER-19.2-SAVA-10-EUR I	4.2. Skatinti kaimo gyventojų verslumą, remti verslo steigimo iniciatyvas. 4.3. Gerinti kaimo gyventojų darbinio užimtumo prielaidas. 4.5. Mažinti informacinius, psichologinius ir kt. verslo steigimo barjerus. 4.6. Stiprinti kaimo bendruomenes, ugdyti jų kompetencijas, skatinti savanorystę. 4.7. Sudaryti palankias sąlygas bendruomenių ekonominei veiklai. 4.8. Didinti jaunimo motyvą gyventi kaime. 4.9. Gerinti profesinio parengimo lygį, skatinti mokymąsi visą gyvenimą. 4.10. Gerinti viešąją kaimo infrastruktūrą. 4.11. Skatinti įvairių kaimo plėtros dalyvių (verslo, viešojo bei NVO sektorių) bendradarbiavimą.

			4.13. Gerinti aplinkosaugą, ugdyti kaimo gyventojų ekologinį sąmoningumą. 4.16. Mažinti skurdo riziką ir socialinę atskirtį kaime.
5.1.2.4.	Priemonė: Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas	LEADER-19.2-SAVA-9	
5.1.2.4.1.	- veiklos sritis: „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“	LEADER-19.2-SAVA-9.1	4.8. Didinti jaunimo motyvaciją gyventi kaime. 4.13. Gerinti aplinkosaugą, ugdyti kaimo gyventojų ekologinį sąmoningumą. 4.12. Didinti jaunimo laisvalaikio užimtumą ir veiklų įvairovę.
5.1.2.4.2.	- veiklos sritis: „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“	LEADER-19.2-SAVA-9.2	4.8. Didinti jaunimo motyvaciją gyventi kaime. 4.12. Didinti jaunimo laisvalaikio užimtumą ir veiklų įvairovę. 4.10. Gerinti viešąją kaimo infrastruktūrą. 4.14. Puoselėti ir panaudoti gamtos ir kultūros paveldą.

7. VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir ESBJRS		
Strateginio dokumento pavadinimas	VPS sąsajos pagrindimas	
7.1. VVG teritorijos savivaldybės plėtros strateginis planas	Pasvalio r. VVG parengta vietos plėtros strategija turi daug sąsajų su savivaldybės parengtu Pasvalio rajono plėtros iki 2020 m. strateginiu planu⁹¹, tiek prioritetų, tiek priemonių lygyje. Pasvalio rajono plėtros iki 2020 m. strateginiame plane numatytos 3 prioritetinės sritys: I. Ekonominė plėtra ir konkurencingumo didinimas, II. Žmogiškųjų išteklių ir socialinės gerovės plėtra, III. Subalansuota teritorijų ir infrastruktūros plėtra. VVG parengtos vietos plėtros strategijoje numatyti 2 prioritetai: I. Prioritetas „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“, II. Prioritetas „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“. Tačiau pagal šių prioritetų priemones ir jų veiklos sritis, VPS apima visus 3 Pasvalio rajono plėtros iki 2020 m. strateginio plano prioritetus. Palyginimas pagal priemones pateiktas žemiau esančioje lentelėje.	
	Pasvalio r. VPS sąsajos su Pasvalio rajono plėtros iki 2020 m. strateginiu planu	
	Pasvalio r. VPS	Pasvalio r. plėtros iki 2020 m. strateginis planas
	I Prioriteto 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ <i>1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. Veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“.</i>	I Prioritetinės krypties 1.1. Tikslas 1.1.2. Uždavinio „Aktyvinti viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimą ir partnerystę“ <i>1.1.2.3. Priemonė „Verslo iniciatyvų, siekiančių nedarbo mažinimo tikslų, rėmimas“.</i>
	I Prioriteto 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ <i>1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. Veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“.</i>	I Prioritetinės krypties 1.2. Tikslas 1.2.2. Uždavinio „Kurti efektyvią turizmo komunikacijos ir rinkodaros sistemą“ <i>1.2.2.2. Priemonė „Turizmo sektoriaus paslaugų plėtra ir kokybės gerinimas“ ir 1.2.2.3. Priemonė „Turizmo produktų įvairovės skatinimas ir pasiūlos didinimas“.</i>
	I Prioriteto 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ <i>1.3.1. Veiklos sritis „Parama iniciatyvoms,“</i>	I Prioritetinės krypties 1.1. Tikslas 1.1.2. Uždavinio „Aktyvinti viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimą ir partnerystę“ <i>1.1.2.2. Priemonė „Verslo iniciatyvų, prisidedančių prie viešosios infrastruktūros</i>

⁹¹ Pasvalio rajono plėtros iki 2020 m. strateginis planas, patvirtintas Pasvalio savivaldybės tarybos 2014 m. birželio 25 d. sprendimu Nr. T1-112
www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ec4db0f0fd3711e39cfacd978b6fd9bb

		<i>skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“</i>	<i>gerinimo, rėmimas“ ir 1.1.2.4. Priemonė „Valstybės, savivaldybės ir verslo organizacijų bendradarbiavimo skatinimas siekiant mažinti nedarbą“.</i> II Prioritetinės krypties 2.2. Tikslas 2.2.3. Uždavinio „Teikti gyventojų poreikius atitinkančias socialines paslaugas, mažinti socialinę atskirtį“ 2.2.3.7. Priemonė „Bendruomeninių socialinių paslaugų neįgaliesiems, šeimai ir vaikams plėtra“.
		I Prioriteto 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.2. Veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimui ir bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“	I Prioritetinės krypties 1.1. Tikslas 1.1.1. Uždavinio „Gerinti sąlygas verslo plėtrai ir investicijų pritraukimui“ 1.1.1.6. Priemonė „Investuotojams patrauklios savivaldybės įvaizdžio formavimas“. I Prioritetinės krypties 1.2. Tikslas 1.2.2. Uždavinio „Kurti efektyvią turizmo komunikacijos ir rinkodaros sistemą“ 1.2.2.1. Priemonė „Informacijos apie rajono turizmo produktus, išteklius, gamtos ir kultūros vertybes sklaida“. I Prioritetinės krypties 1.3. Tikslas 1.3.2. Uždavinio „Didinti gyvenimo sąlygų patrauklumą kaimo vietovėse“ 1.3.2.3. Priemonė „Tradicinių amatų centrų kūrimosi ir plėtros skatinimas“.
		I Prioriteto 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. Veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“.	I Prioritetinės krypties 1.1. Tikslas 1.1.1. Uždavinio „Gerinti sąlygas verslo plėtrai ir investicijų pritraukimui“ 1.1.1.7. Priemonė „Verslumą skatinančių renginių organizavimas“; I Prioritetinės krypties 1.3. Tikslas 1.3.1. Uždavinio „Sudaryti palankias sąlygas ekonominei veiklai ir konkurencingumo augimui“ 1.3.1.3. Priemonė „Profesinio mokymo, informavimo apie žemės ūkio veiklą ir kooperacijos skatinimas“.
		II Prioriteto 2.1. priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“.	II Prioritetinės krypties 2.4. Tikslas 2.4.1. Uždavinio „Gerinti savivaldybės valdymą ir teikiamų viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą“ 2.4.1.8. Priemonė „Nevyriausybinių organizacijų tinklo plėtra ir veiklos skatinimas“. I Prioritetinės krypties 1.1. Tikslas 1.1.2. Uždavinio „Aktyvinti viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimą ir partnerystę“ 1.1.2.2. Priemonė

			„Verslo iniciatyvų, prisidedančių prie viešosios infrastruktūros gerinimo, rėrimas“. I Prioritetinės krypties 1.2. Tikslas 1.2.1. Uždavinio „Plėtoti ir atnaujinti viešąją turizmo infrastruktūrą“ 1.2.1.1. Priemonė „Savivaldybės gamtos ir kultūros paveldo objektų bei gamtos išteklių pritaikymas rekreacijai ir turizmui“.
		II Prioriteto 2.2. priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“	II Prioritetinės krypties 2.4 Tikslas 2.4.1. Uždavinio „Gerinti savivaldybės valdymą ir teikiamų viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą“ 2.4.1.8. Priemonė „Nevyriausybinių organizacijų tinklo plėtra ir veiklos skatinimas“. II Prioritetinės krypties 2.2. Tikslas 2.2.3 Uždavinio „Teikti gyventojų poreikius atitinkančias socialines paslaugas, mažinti socialinę atskirtį“ 2.2.3.7. Priemonė „Bendruomeninių socialinių paslaugų neįgaliesiems, šeimai ir vaikams plėtra“. II Prioritetinės krypties 2.2. Tikslas 2.2.2. Uždavinio „Plėsti visuomenės sveikatos priežiūros paslaugas, gerinti jų kokybę, propaguoti sveiką gyvenseną“ 2.2.2.3. Priemonė „Sveikos gyvensenos propagavimas ir sveikatos mokymas“. III Prioritetinės krypties 3.3 Tikslas 3.3.2 Uždavinio „Gerinti rajono aplinkos būklę ir gyvenamosios aplinkos kokybę“ 3.3.2.2. Priemonė „Vandens telkinių ir jų pakrančių valymas ir tvarkymas“, 3.3.2.3. Priemonė „Užterštų teritorijų valymas ir tvarkymas“, 3.3.2.5. Priemonė „Visuomenės švietimas aplinkos apsaugos bei atliekų tvarkymo srityse“.
		II Prioriteto 2.3. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.3.1. Veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.3.2. Veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“	II Prioritetinės krypties 2.1 Tikslas 2.1.2 Uždavinio „Didinti vaikų ir jaunimo užimtumą“ 2.1.2.2. Priemonė „Jaunimo organizacijų plėtros ir veiklos skatinimas“ ir 2.1.2.4. Priemonė „Sąlygų vaikų ir jaunimo laisvalaikio užimtumui sudarymas“. I Prioritetinės krypties 1.3. Tikslas 1.3.2 Uždavinio „Didinti gyvenimo sąlygų patrauklumą kaimo vietovėse“ 1.3.2.2. Priemonė „Kaimo

		<i>bendruomenių ir kitų NVO (ypač jaunimo) kūrimosi skatinimas, tinkamų sąlygų jų veiklai sudarymas</i> II Prioritetinės krypties 2.3 Tikslas 2.3.1 Uždavinio „Gerinti kultūrinės aplinkos ir paslaugų kokybę, prieinamumą ir patrauklumą gyventojams 2.3.1.2. Priemonė „Viešųjų erdvių pritaikymas kultūros ir laisvalaikio poreikiams“. II Prioritetinės krypties 2.3 Tikslas 2.3.2. Uždavinio „Atnaujinti ir plėsti sporto ir aktyvaus laisvalaikio infrastruktūrą, skatinti sporto plėtrą“ 2.3.2. Priemonė „Sporto ir aktyvaus laisvalaikio infrastruktūros gerinimas ir plėtra“. II Prioritetinės krypties 2.1 Tikslas 2.1.1 Uždavinio „Gerinti švietimo paslaugų prieinamumą, kokybę ir veiksmingumą 2.1.1.4. Priemonė „Kūrybiškumą, lyderystę ir iniciatyvumą skatinančių projektų įgyvendinimas“.				
7.2.	VVG teritorijoje patvirtintas regiono plėtros planas	Panevėžio regiono 2014-2020 m. plėtros plano strategijoje⁹² nustatyti 3 prioritetai: 1 Prioritetas „Veikli bendruomenė bei jos poreikius atitinkantis pažangus viešasis valdymas (Tikslas – Didinti bendruomenių vaidmenį ir gerinti viešąjį valdymą savivaldybėse); 2 Prioritetas „Kokybiškos viešosios paslaugos (Tikslas – Didinti viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą); 3 Prioritetas „Ekonominiam augimui palanki aplinka (Tikslas – Didinti teritorinę sanglaudą ir gerinti aplinkos būklę). Pasvalio r. VVG parengta VPS prisideda prie visų trijų Panevėžio regiono plėtros plano prioritetų atskirų priemonių lygyje. Palyginimas pagal priemones pateiktas žemiau esančioje lentelėje. <table><tr><th colspan="2">Pasvalio r. VPS sąsajos su Panevėžio regiono strategija</th></tr><tr><th>Panevėžio regiono strategija</th><th>Pasvalio r. VPS</th></tr></table>	Pasvalio r. VPS sąsajos su Panevėžio regiono strategija		Panevėžio regiono strategija	Pasvalio r. VPS
Pasvalio r. VPS sąsajos su Panevėžio regiono strategija						
Panevėžio regiono strategija	Pasvalio r. VPS					

⁹² 2014 m. Panevėžio regiono plėtros taryba pritarė Panevėžio regiono 2014-2020 m. plėtros plano strategijos, priemonių plano ir įgyvendinimo stebėsenos dalių projektams (<http://rpd.idamas.lt/lt/news/panevezio-regiono-naujienos/informacija-apie-panevezio-regiono-pletros-tarybos-veikla-2014-metais-620.html>)
 Strategija: http://www.lietuvosregionai.lt/wp-content/uploads/2014/04/Strategija-2014_04_23.pdf
 Priemonių planas: <http://www.lietuvosregionai.lt/wp-content/uploads/2014/05/Priemoniu-planas-2014-05-13.pdf>

		1 Prioriteto 1.01.01. Uždavinio „Skatinti bendruomenių aktyvumą ir saviraišką bei didinti savivaldybių išteklių valdymo efektyvumą“ 1.01.01.03. Priemonė „Vietinių įsidarbinimo galimybių gerinimas ir bendruomenių socialinės integracijos didinimas, įgyvendinant vietos plėtros strategijas“.	Ši priemonė atitinka visas VPS priemones ir priemonių veiklos sritis
		2 Prioriteto 2.01.01. Uždavinio „Gerinti švietimo (ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo, neformaliojo ugdymo) paslaugų kokybę ir prieinamumą“ 2.01.01.01. Priemonė „Vaikų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumo didinimas“.	I. Prioriteto 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. Veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“
		2 Prioriteto 2.01.01. Uždavinio „Gerinti švietimo (ikimokyklinio, priešmokyklinio, bendrojo ugdymo, neformaliojo ugdymo) paslaugų kokybę ir prieinamumą“ 2.01.01.03. Priemonė „Vaikų ir jaunimo neformalaus ugdymosi galimybių plėtojimas, ypatingai kaimo vietovėse“	II. Prioriteto 2.3. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.3.1. Veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“
		2 Prioriteto 2.01.02. Uždavinio „Plėsti socialines ir kompleksines paslaugas bei modernizuoti socialinių paslaugų infrastruktūrą“ 2.01.02.02. Priemonė „Stacionarių ir nestacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtojimas“ ir 2.01.03. Uždavinio „Stiprinti sveikatą“ 2.01.03.02. Priemonė „Gyventojų sveikatos išsaugojimas ir stiprinimas, ligų prevencijos vykdymas“. 3 Prioriteto 3.01.02. Uždavinio „Gerinti gyvenamąją aplinką bei skatinti darnų išteklių naudojimą“ 3.01.02.07. Priemonė „Natūralaus ir urbanizuoto kraštovaizdžio kompleksų ir atskirų jų elementų tvarkymas ar atkūrimas“.	II. Prioriteto 2.2. priemonė „ Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas “
		3 Prioriteto 3.01.01. Uždavinio „Didinti gyvenamųjų vietovių konkurencingumą, ekonomikos augimą ir gyvenamosios vietos patrauklumą“ 3.01.01.04. Priemonė „Kelias savivaldybės jungiančių turizmo trasų ir turizmo maršrutų informacinės infrastruktūros plėtojimas“	I. Prioriteto 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.2. Veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimui ir bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“
		3 Prioriteto 3.01.01. Uždavinio „Didinti gyvenamųjų vietovių konkurencingumą, ekonomikos augimą ir gyvenamosios vietos	I. Prioriteto 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. Veiklos sritis

		patrauklumą“ 3.01.01.11. Priemonė „Mokymosi visą gyvenimą programų vystymas, siekiant mažinti socialinę atskirtį įvairiose amžiaus grupėse ir didinti jų konkurencingumą darbo rinkoje“ 3 Prioriteto 3.01.02. Uždavinio „Gerinti gyvenamąją aplinką bei skatinti darnų išteklių naudojimą“ 3.01.02.01. Priemonė „1-6 tūkst. gyventojų turinčių miestų, miestelių ir kaimų bendruomeninės ir viešosios infrastruktūros kompleksinis atnaujinimas“, 3.01.02.02. Priemonė „Mažiau kaip 1 tūkst. gyventojų turinčių miestų, miestelių ir kaimų viešosios infrastruktūros atnaujinimas ir plėtra“ ir 3.01.02.07. Priemonė „Natūralaus ir urbanizuoto kraštovaizdžio kompleksų ir atskirų jų elementų tvarkymas ar atkūrimas“.	„Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“.								
		Pasvalio r. VVG parengtą vietos plėtros strategiją 2015 m. rugsėjo mėn. 28 d. pateikė Panevėžio regiono plėtros tarybai susipažinti. Gauta žyma 2015-09-28 Nr. 51/4B-107.									
7.3.	Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija (ESBJRS)	Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijoje⁹³ išskirti 3 bendrieji tikslai: 1) apsaugoti jūrą, 2) sujungti regioną ir 3) padidinti gerovę. Šių tikslų įgyvendinimo siekiama išskiriant 13 prioritetinių tikslų ir 4 horizontalius veiksmus. Pasvalio r. VVG parengta vietos plėtros strategija labiau orientuota į vietos lygmens poveikį, tačiau pokyčiai vietos lygmenyje apibendrintai įtakoja ir nacionalinį lygmenį. Taigi, Pasvalio r. VPS prisidės ir prie Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos. <table><tr><th colspan="2">Pasvalio r. VPS sąsajos su ES Baltijos jūros regiono strategija</th></tr><tr><th>Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija</th><th>Pasvalio r. VPS</th></tr><tr><td>Prioritetinio tikslo „Panaudoti visą regiono mokslinių tyrimų, inovacijų ir smulkaus ir vidutinio verslo potencialą (PA Innovation) 1. Uždavinys (action) „Didinti konkurencingumą, kuriant inovacijų ir verslumo ekosistemą, grįstą pažangia specializacija ir tvarių augimu“</td><td>II Prioriteto 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“. I Prioriteto 1.1. Priemonė „Naujų kaimo verslų kūrimas“ ir 1.2. Priemonė „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“</td></tr><tr><td>Prioritetinio tikslo „Skatinti ir gerinti žmonių sveikatą, pasitelkiant ir socialinį aspektą“ (PA Health)</td><td>II Prioriteto 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“.</td></tr></table>	Pasvalio r. VPS sąsajos su ES Baltijos jūros regiono strategija		Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija	Pasvalio r. VPS	Prioritetinio tikslo „Panaudoti visą regiono mokslinių tyrimų, inovacijų ir smulkaus ir vidutinio verslo potencialą (PA Innovation) 1. Uždavinys (action) „Didinti konkurencingumą, kuriant inovacijų ir verslumo ekosistemą, grįstą pažangia specializacija ir tvarių augimu“	II Prioriteto 2.1. Priemonė „ NVO socialinio verslo kūrimas “. I Prioriteto 1.1. Priemonė „Naujų kaimo verslų kūrimas“ ir 1.2. Priemonė „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“	Prioritetinio tikslo „Skatinti ir gerinti žmonių sveikatą, pasitelkiant ir socialinį aspektą“ (PA Health)	II Prioriteto 2.2. Priemonė „ Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas “.	
Pasvalio r. VPS sąsajos su ES Baltijos jūros regiono strategija											
Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategija	Pasvalio r. VPS										
Prioritetinio tikslo „Panaudoti visą regiono mokslinių tyrimų, inovacijų ir smulkaus ir vidutinio verslo potencialą (PA Innovation) 1. Uždavinys (action) „Didinti konkurencingumą, kuriant inovacijų ir verslumo ekosistemą, grįstą pažangia specializacija ir tvarių augimu“	II Prioriteto 2.1. Priemonė „ NVO socialinio verslo kūrimas “. I Prioriteto 1.1. Priemonė „Naujų kaimo verslų kūrimas“ ir 1.2. Priemonė „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“										
Prioritetinio tikslo „Skatinti ir gerinti žmonių sveikatą, pasitelkiant ir socialinį aspektą“ (PA Health)	II Prioriteto 2.2. Priemonė „ Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas “.										

⁹³ <http://www.baltijosjurosregionas.lt/dokumentai/>

		5 Uždavinys (action) „Sumažinti socialinę ir sveikatai suteikiamą žalą, kylančią dėl alkoholio, tabako ir neteisėtą narkotikų vartojimo“	II. Prioriteto 2.3. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.3.1. Veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.3.2. Veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“
		Prioritetinio tikslo (PA Bioeconomy) „Tvarios žemdirbystės, miškininkystės ir žuvininkystės plėtra“ 5 Uždavinys (action) „Didinti kaimo plėtros programų "bendrąjį poveikį“	VPS kaip visuma
		Prioritetinio tikslo „Kultūros ir kūrybinių sektorių plėtra“ (PA Culture) 2. Uždavinys (action) „Plėtoti ir pristatyti Baltijos jūros regiono kultūrą, jos inovacinę galią panaudojant socialinei plėtrai“ 3 Uždavinys (action) „Išsaugoti ir pristatyti Baltijos jūros regiono kultūros paveldą, stiprinti kultūrinį tapatumą“	II Prioriteto 2.3. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.3.1. Veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ II Prioriteto 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“.
		Prioritetinio tikslo „Švietimo, mokslinių tyrimų ir įsidarbinimo plėtra“ (PA Education) 2. Uždavinys (action) „Gerinti švietimo ir profesinio mokymo kokybę, suteikiant praktinius įgūdžius, stiprinant verslumą“ ir 4. Uždavinys (action) „Darbo rinka visiems, naudojant ilgesnės gyvenimo trukmės išteklius“	I Prioriteto 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. Veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“.
		Prioritetinio tikslo „Stiprinti makroregiono darną per turizmą“ (PA Tourism) 1. Uždavinys (action) „Skatinti turizmu suinteresuotų šalių tinklų kūrimą ir būrimasis į grupes“	I Prioriteto 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.2. Veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimui ir bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“
		Horizontalaus veiksmo „Capacity building and involvement (HA Capacity) 2. Uždavinys (action) „Kurti ir panaudoti tarpsektorinius tinklus Baltijos jūros regione, įtraukiant vietos, regionų valdžią, NVO, verslą ir akademinę bendruomenę“.	VPS kaip visuma

--	--	--

III DALIS. KAIP PASIEKSIME UŽSIBRĖŽTUS TIKSLUS?

8. LEADER metodo principų bei horizontaliųjų principų ir prioritetų įgyvendinimas	
LEADER metodo principai	
8.1.	Teritorinis principas: <i>principo laikymasis rengiant VPS:</i> Teritorinis principas – tai LEADER metodo visumą apimantis principas. Jis įgyvendinamas rengiant <i>į vietovę</i> orientuotą vietos plėtros strategiją. Šio principo įgyvendinimui svarbus VVG veiklos teritorijos pasirinkimo pagrindimas. Pasvalio rajono VVG veiklos teritorija yra vientisa geografinė, teritorine-administracine, ekonomine, socialine ir kultūrine prasmėmis. Atlikusi teritorijos analizę, VVG nustatė svarbiausius jos vientisumą pagrindžiančius bruožus: • VVG pasirinkta teritorija sutampa su savivaldybės administracine teritorija (išskyrus Pasvalio miestą); • Bendra rajono infrastruktūra; • Socialinės ir ekonominės paslaugos yra teikiamos rajono lygmenyje; • Pasvalio rajono kaimo žmonių ir bendruomenių numatomos kaimo plėtros galimybės dažniausiai siejamos su savivaldybės teritorijos ribomis; • VVG atstovauja Pasvalio rajone registruotas organizacijas; • Pasienio zona su Latvija; • Teritorijos gyventojus vienija tautinis identitetas – 98,5 proc. gyventojų yra lietuvių tautybės; • Bendra etnokultūra – istorinė praeitis, papročiai, tarmė, tikėjimas; • Bendri gyventojų poreikiai bei lūkesčiai. 8.1.1. Pasirinkta Pasvalio r. VVG teritorija yra nedidelė ir vienalytė, tačiau joje yra pakankami žmogiškieji, finansiniai ir ekonominiai ištekliai, sudarantys sąlygas sėkmingai įgyvendinti tvarią vietos plėtros strategiją. Pasvalio r. VVG atliko išsamią atstovaujamų kaimo vietovių socialinės, ekonominės bei aplinkos situacijos analizę, padėjusią išsiaiškinti „teritorijos kapitalą“ (žmonės, veikla, kraštovaizdžiai, paveldas, žinios). Siekiant užtikrinti teritorinio principo įgyvendinimą, buvo surinkta informacija apie kiekvienos seniūnijos padėtį, nustatant pagrindines konkrečiai teritorijai būdingas problemas bei išteklius. Strateginiai VVG teritorijos plėtrai svarbūs sprendimai buvo priimami remiantis apibendrintais visų kaimiškų seniūnijų duomenimis (seniūnijų duomenys pateikiami). Taip pat buvo atlikta kaimo gyventojų poreikių analizė. Fokusuotų grupių intervių dalyviai buvo atrenkami ne tik pagal apibrėžtas dalyvių socialines demografines charakteristikas, jie atstovavo ir skirtingas kaimo vietas. Anketinėje apklausoje irgi buvo siekta teritorinės reprezentacijos – anketos buvo platinamos visose rajono seniūnijose. Taigi gyventojų poreikių tyrimo išdavoje identifikuotos problemos ir lūkesčiai atspindėjo visos VVG teritorijos gyventojų nuomonę. Atliktos analizės leido nustatyti specifines konkrečias vietos plėtros strategijos kryptis, kurios efektyviausiai gali prisidėti prie kaimo gyventojų gyvenimo kokybės gerinimo. Šalia to gyventojų poreikių tyrimas, ne tik padėjo nustatyti esamas problemas ir žmonių lūkesčius, jis kartu įtraukė gyventojus į vietos plėtros strategijos rengimo procesą. Atlikus teritorijos analizę, VVG konsultuodamasi su vietos gyventojais ir organizacijomis, nustatė atstovaujamos teritorijos plėtros viziją iki 2030 m. Vizijai gavus platų vietos bendruomenės pritarimą, VVG konsolidavo visus su kaimo plėtra

	susijusius vietos dalyvius ir motyvavo kaimo gyventojus bendrai veiklai siekiant numatytą tikslą 2014–2020 m. laikotarpiu.
8.1.2.	<i>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i> Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo sėkmė didele dalimi priklauso nuo to, kiek aktyviai į šį procesą įsitraukia vietos gyventojai. Todėl Pasvalio rajono VVG numato atlikti didelį darbą, skleidžiant informaciją apie parengtą vietos plėtros strategiją, jos prioritetus ir priemones. Tokiu būdu bus siekiama aktyvinti kaimo gyventojus bei organizacijas ir paskatinti juos dalyvauti strategijos įgyvendinime. Planuojama, kad VPS viešųjų ryšių specialistas nuolatos bendraus su potencialiais ir vietos projektų paraiškas planuojančiais teikti pareiškėjais, padės jiems generuoti vietos projektų idėjas, suteiks konsultacijas rengiant VP paraiškas (žr. 10 lentelę „VPS įgyvendinimo veiksmų planas“). Visa aktuali informacija bus viešinama VVG internetiniame puslapyje. Šie veiksmai užtikrins Pasvalio r. VVG vietos plėtros strategijos įgyvendinimo lėšų panaudojimo tolygumą bei racionalumą. Užtikrinant integruotą VVG teritorijos plėtrą, Pasvalio r. VVG siekia įvairių interesų grupių bendradarbiavimo – tam VPS yra numatytos tikslinės priemonės. VPS priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ veiklos srities „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“ ir VPS priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ veiklos srities „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimui ir bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ specialiuosiuose reikalavimuose pareiškėjams ir atrankos kriterijuose numatyti bendradarbiavimą ir partnerystę skatinantys reikalavimai. Tikimasi, kad bendros tarpsektorinės partnerių idėjos, sudarys sąlygas parengti ir įgyvendinti vietos projektus, kurie turės teigiamą Pasvalio rajono kaimo vietovių identiteto ir išskirtinumo puoselėjimui, leis atrasti inovatyvius vietos problemų sprendimus ir tokiu būdu kurs pridėtinę VPS vertę.
8.2.	„Iš apačios į viršų“ principas:
8.2.1.	<i>principo laikymasis rengiant VPS:</i> Principo „iš apačios į viršų“ esmę sudaro aktyvus vietos veikėjų bendradarbiavimas ir įsitraukimas į vietos plėtros procesus. Pasvalio r. VVG viso vietos plėtros strategijos rengimo metu plačiai taikė šį principą: • Atliekant VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizę, VVG kreipėsi į įvairias vietos organizacijas (savivaldybę, Darbo biržą, Sodrą, seniūnijas ir kt.) prašydama pagalbos dėl reikiamos statistinės informacijos surinkimo. • Nustatant VVG teritorijos gyventojų poreikius, į diskusijas buvo kviečiami įvairių sektorių atstovai (verslininkai, ūkininkai, seniūnai, bendruomenių organizacijų lyderiai, įvairių kaimo gyventojų socialinių demografinių grupių atstovai), taip pat visoje teritorijoje buvo platinama kaimo gyventojų apklausos anketa. Šių veiksmų tikslas buvo kuo išsamiau susipažinti su vietos poreikiais, identifikuoti aktualiausias strategines kaimo plėtros kryptis. Tuo pačiu vietos bendruomenė buvo informuojama apie naujos Pasvalio r. kaimo vietovių plėtros strategijos rengimą ir aktyvinama dalyvauti jos įgyvendinime. • Didelę motyvuojančią įtaką kaimo vietovių gyventojų ir organizacijų įsitraukimui turėjo Pasvalio r. VVG teritorijos plėtros vizijos kūrimas. Buvo renkami pasiūlymai iš visų kaimo plėtra suinteresuotų vietos veikėjų ir jų

	pagrindu numatyta, daugumos nuomone, tinkamiausia, labiausiai kaimo gyventojų poreikius atitinkanti teritorijos Vizija. • Nustatant VPS prioritetus, priemones ir veiklos sritis buvo sukurtos specialios darbo grupės, kuriose buvo atstovaujami įvairūs (verslo, vietos valdžios, pilietinės visuomenės) sektoriai. Darbo grupėse dalyvavo VVG nariai, į jas įsitraukti taip pat buvo kviečiami visi pageidaujantys. • Planuojant VPS įgyvendinimo etapus bei finansinius išteklius, didžiausias buvo VVG narių indėlis, tačiau taip pat buvo konsultuojamasi su tikslinių grupių atstovais. Siekdama, kad vietos plėtros strategija būtų suprantama kaimo gyventojams, geriau atspindėtų realią kaimo situaciją, vietos gyventojų poreikius, kad būtų užtikrintas priimtų sprendimų skaidrumas, Pasvalio r. VVG visus dėl VPS priimtus sprendimus protokolavo ir viešino savo interneto svetainėje. Taigi, taikydama principą „iš apačios į viršų“, Pasvalio r. VVG stengėsi kuo plačiau suteikti galimybę vietos organizacijoms ir gyventojams dalyvauti formuojant ir įgyvendinant vietos politiką.
8.2.2.	<i>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i> Siekiant plataus kaimo gyventojų, jų interesus atstovaujančių organizacijų ir įvairių sektorių (NVO, verslo, vietos valdžios) atstovų įtraukimo į VPS įgyvendinimo procesus, Pasvalio r. VVG yra numačiusi tokius parengtos VPS viešinimo veiksmus kaip VVG ir vietos gyventojų bei organizacijų atstovų, esamų bei potencialių pareiškėjų susitikimus, konsultacijas, bendrus renginius (žr. 10 lentelę „VPS įgyvendinimo veiksmų planas“). Taip pat, aktyvindamas VVG teritorijos gyventojus ir organizacijas, VVG viešųjų ryšių specialistas vietose dirbs su potencialiais ir projektų paraiškas planuojančiais teikti pareiškėjais, padėdamas generuoti vietos projektų idėjas, teikdamas VP paraiškų rengimo pagalbą. VVG rengs kaimo gyventojams mokymus, susijusius su vietos projektų rengimu ir vadyba, organizuos informacinius susitikimus vietose. Kvietimai teikti vietos projektų paraiškas, jų dokumentacija bus viešai prieinami Pasvalio VVG tinklapyje. Taip pat viešai bus skelbiami patvirtinti vietos projektai ir informacija apie VPS įgyvendinimo eigą. VVG teritorijoje bus viešinama geroji vietos projektų įgyvendinimo patirtis, aptariamoms nesėkmėms. Pasvalio r. kaimo gyventojų ir organizacijų įtraukimą ir principo „iš apačios į viršų“ įgyvendinimą užtikrins ir tai, kad tiek strateginiai sprendimai, tiek visi VPS įgyvendinimo etapai svarstomi ir aplejami visuotinio Pasvalio r. VVG susirinkimo. VPS įgyvendinimo stebėseną numatoma organizuoti kiekvienais metais teikiant ataskaitas apie VPS įgyvendinimo eigą VVG narių visuotiniam susirinkimui, kuriame yra plačiai atstovaujami įvairūs VVG teritorijos kaimo plėtros dalyviai, tokiu būdu į šį procesą bus įtraukiamos bendruomeninės organizacijos, kitos NVO, taip pat verslo ir vietos valdžios atstovai. Pasvalio r. VVG sudaro 51 narys, tarp kurių yra 28 kaimo bendruomenės bei 1 jaunimo organizacijos atstovai, 3 vietos valdžios atstovai, 18 verslo atstovų ir 1 fizinis asmuo (žr. 5.2.6. pried.).
8.3.	Partnerystės principas:
8.3.1.	<i>principo laikymasis rengiant VPS:</i> Partnerystės principas – tai įvairių sektorių atstovų sutelkimas bendrai veiklai. Pasvalio r. VVG sukurta vadovaujantis šiuo principu. Sprendimų priėmimo teisę turinčiame Pasvalio r. VVG valdymo organe – VVG valdyboje – yra visų pagrindinių

	sektorių (valdžios, verslo ir pilietinės visuomenės) atstovai. VVG Valdybą sudaro 12 narių, iš kurių 5 nariai (42 proc.) atstovauja pilietinę visuomenę, 4 nariai (33 proc.) verslą ir 3 nariai (25 proc.) vietos valdžią (žr. 5.2.5 pried.). VVG Valdybos sudėtis atitinka keliamiems reikalavimams – joje yra įvairaus amžiaus atstovai (asmenys iki 40 m. sudaro 42 proc.) ir abiejų lyčių atstovai (vyrų-motelių santykis 50 : 50). Pasvalio r. VVG valdybos nariai, veikdami kaip partneriai, aktyviai dalyvavo darbo grupėse rengiant vietos plėtros strategiją. Todėl, VVG realiai įgyvendino daugiasektorinę prieigą ir rėmėsi jos privalumais: įvairių sektorių žmoniškųjų ir finansinių išteklių apjungimas, skirtingą patirtį turinčių atstovų kompetencijos naudojimas priimanant sprendimus. Išsamios diskusijos leido VVG priimti strateginius sprendimus, derinančius įvairių kaimo plėtros dalyvių požiūrius ir interesus. Konkrečios Pasvalio r. vietos plėtros strategijos rengimo procese verslo atstovų žinios ir patirtis buvo labai naudingi numatant verslo pradžios ir plėtros priemones, kartu buvo įtraukti ir vietos valdžios bei pilietinės visuomenės sektorių atstovų požiūriai, kurie leido numatyti svarbiausias tikslines grupes bei bendruomeniškumo plėtros aspektus.
8.3.2.	<i>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i> Pasvalio r. VVG ir VVG valdybą vertinant kaip partnerystės principo nešėją, svarbu pabrėžti, kad būtent VVG bus atsakinga už vietos plėtros strategijos įgyvendinimą, todėl visi su VPS įgyvendinimu susiję sprendimai bus priimami bendru partnerių sutarimu. Pažymėtina, kad įstatuose numatyta VVG valdybos narių rotacija (kas 3 metai keičiant ne mažiau kaip trečdalį valdybos narių) taip pat prisidės užtikrinant lanksčią, atvirą ir nediskriminuojančią VVG veiklą. Kita vertus, VVG ir VVG valdyba, įgyvendindama vietos plėtros strategiją, sieks skatinti partnerystės formavimąsi vietos lygiu. Jau buvo minėta, kad Pasvalio r. VVG parengtoje vietos plėtros strategijoje yra numatytos specialios priemonės / priemonių veiklos sritys, kurios tikslingai skatina įvairių sektorių pareiškėjų bendradarbiavimą ir partnerystę. VVG požiūriu, įvairių sektorių partnerių bendros vietos projektų idėjos leis atrasti inovatyvius vietos problemų sprendimus ir kurs pridėtinę VPS vertę.
8.4.	Inovacijų principas:
8.4.1.	<i>principo laikymasis rengiant VPS:</i> Pats LEADER metodas ir jo taikymas gali būti laikomi kaimo politikos formavimo naujove, kuri skatina taikyti naujus ir novatoriškus kaimo vietovių plėtros metodus. Be to VVG grupės, kuriose bendrai veiklai apjungiami įvairių sektorių atstovai, taip pat vertintinos kaip socialinė inovacija. Taigi, Pasvalio r. VVG, atitinkanti LEADER metodo reikalavimus, pati yra novatoriška organizacija tiek pagal savo sudėtį, tiek pagal valdymo ir sprendimų priėmimo struktūrą (partnerystės, „iš apačios į viršų“, integruoto požiūrio ir kt. principų taikymas). Rengdama vietos plėtros strategiją, Pasvalio r. VVG taikė tokius kaimo vietovėse iki tol nenaudotus gyventojų poreikių tyrimo metodus kaip fokus grupių diskusijos (buvo prarastos 10 fokus grupių su skirtingomis gyventojų grupėmis: ūkininkais, 50-65 m. amžiaus žmonėmis, kaimo bendruomenių organizacijų lyderiais, baigusiu mokyklą jaunimu, smulkaus verslo atstovais, jaunomis šeimomis, darbo biržos darbuotojais, socialiniais darbuotojais, bedarbiais, seniūnais – žr. 2.2. skyrių „VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė“). Diskusijos su pasirinktomis tikslinėmis kaimo gyventojų grupėmis padėjo atskleisti naujus esamų problemų aspektus ir leido numatyti tinkamas jų sprendimo priemones.

	Organizuojant fokus grupių dalyvių kvietimą į diskusijas VVG naudojosi šiuolaikinėmis informacinėmis technologijomis, pavyzdžiui, suviečiant jaunimą, informacija buvo skelbiama socialinių tinklų (Facebook) pagalba. Svarstydamą galimybę į VPS įtraukti teritorijai naujos socialinio verslo priemonės galimybes, VVG daug dėmesio paskyrė tarptautinės patirties šioje srityje analizei. Pavyzdžiui, buvo išstudijuoti 22 galimo socialinio verslo pavyzdžiai (http://www.thesedge.org/whats-new/22-awesome-social-enterprise-business-ideas), kuriuos strategijos įgyvendinimo metu planuojama skleiti bendruomenėje, padedant generuoti VP idėjas. Siekiant integruotos kaimo vietovių plėtros, VVG ieškojo strateginių sprendimų, duodančių visuminį, t.y. tiek socialinį, tiek ekonominį efektą. Todėl Pasvalio r. VVG vietos plėtros strategijoje buvo numatytos tam tikros priemonės ir veiklos sritys, kurių tikslas skatinti inovacijas per socialinio verslo kūrimą, naujų bendradarbiavimo formų diegimą, modernių mokymo ir naujų žinių perdavimo formų taikymą, naujų produktų ir technologijų įvaldymo skatinimą.
8.4.2.	<i>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i> Pasvalio r. VVG vietos plėtros strategijos įgyvendinimo metu yra numatysios daug dėmesio skirti darbui su vietos pareiškėjais, padedant generuoti vietos projektų idėjas. Tokiu būdu potencialiems projektų rengėjams bei vykdytojams bus organizuoti inovatyvūs mokymai, susiję netradicinių sprendimų paieška. Be to Pasvalio r. kaimiškų vietovių plėtros strategijoje daugelis numatytų priemonių ir veiklos sričių nukreiptos įvairiais būdais (tiesiogiai remiant naujoviškas veiklas, skatinant naujoves per atrankos kriterijus) skatinti inovacijas: • pagal VPS priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ veiklos sritį „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“ ir priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ veiklos sritį „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“ prioritetą numato <i>įdiegti inovacijas, naujas technologijas žemės ūkio veiklai;</i> • vietos projektams, įgyvendinantiems priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ veiklos sritį „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“, papildomi balai pagal nustatytus atrankos kriterijus suteikiami, jeigu pareiškėjas numato <i>įdiegti inovacijas, naujas technologijas;</i> • priemone „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ siekiama <i>inovatyviais būdais – per naujų bendradarbiavimo formų diegimą – paskatinti socialinę ekonominę kaimo vietovių plėtrą.</i> • pagal priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ veiklos sritį „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“ bus remiami <i>vietovei nauji specializuoti, praktinius įgūdžius suteikiantys mokymai</i>, pavyzdiniai verslo mokymai, pažintis su naujomis technologijomis ir kt. • pagal priemonę „NVO socialinio verslo kūrimas“ bus remiamos socialinio ir bendruomeninio verslo steigimo iniciatyvos, siekiant <i>inovatyviais būdais skatinti socialinę ekonominę kaimo vietovių plėtrą.</i>

	pagal priemonę „Sumanaus kaimo kūrimas“, bus remiamos įtraukios vietos infrastruktūros (kompleksiškos ir daugiafunkcinės), kurioje bus vykdoma veikla ir teikiamos paslaugos, skatinančios kaimo gyventojų, visų įmanomų juridinių ir fizinių asmenų, tame tarpe ūkininkų ir kaimo bendruomenių, naujų verslų iniciatyvos, įrengiant tam skirtas patalpas ir (arba) erdves. Siekiant paskatinti inovacijų kūrimą, VVG numato skleiti informacija apie gautus naujoviškus VP ir jų rezultatus. Planuojama VVG tinklapyje sukurti skiltį „VP gerosios praktikos pavyzdžiai“, kuri supažindins su vietovėje įgyvendinamais inovatyviais VP.
8.5.	Integruoto požiūrio principas:
8.5.1.	<i>principo laikymasis rengiant VPS:</i> Pasvalio r. VVG parengta vietos plėtros strategija atitinka integruoto požiūrio principą, nes tai skirtingų sektorių plėtrą apjungianti strategija. Pirmiausiai Pasvalio r. VVG atliko socialinės, ekonominės, kultūrinės ir aplinkosauginės savo atstovaujamos teritorijos situacijos analizę, tokiu būdu išsiaiškindama įvairių sektorių problemas, bendrus ryšius ir iš to išplaukiančius plėtros poreikius. Taip pat, atliekant gyventojų poreikių analizę, buvo siekiama identifikuoti įvairių sektorių atstovų požiūrius (fokus grupės). Atsižvelgiant į gautą informaciją ir siekiant daugiasektorinės plėtros, buvo pasirinktos tokios VPS priemonės, kurios skirtos įvairių interesų grupių projektams remti (žr. 9 lentelę „VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas“). Be to VVG rinkosi strateginius sprendimus, duodančius visuminį, t.y. tiek socialinį kultūrinį, tiek ekonominį efektą. Pavyzdžiui, priemonės „NVO socialinio verslo kūrimas“ ir „Sumanių kaimų kūrimas“, skatinama ekonominę kaimo vietovių plėtrą, kartu turi socialinį efektą – stiprina nevyriausybinių organizacijų, kaimo bendruomenių savarankiškumą, mažina kaimo gyventojų socialinę atskirtį. Kaip ir investicinio pobūdžio priemonės, remiamos pagal veiklos sritį „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“, šalia tiesioginio kaimo aplinkos infrastruktūros tobulinimo poveikio numato socialinės-kultūrinės jaunimo savirealizacijos užtikrinimo tikslus. Tas pats pasakytina ir apie kitas VPS priemones, kuriose kartu su verslo plėtra akcentuojama darnios plėtros ir aplinkosaugos svarba, skatinamas darbuotojų darbo sąlygų gerinimas, o bendruomeninės ir NVO iniciatyvos apjungia socialinio, kultūros ir aplinkos apsaugos sektorių veiklas. Siekiant, kad VPS numatyta veikla ir projektai būtų susieti į bendrą visumą tiek VVG teritorijos, tiek rajono, tiek ir regiono atžvilgiu, buvo atliktas VPS priemonių palyginimas su Pasvalio rajono iki 2020 m. strateginiu planu, Panevėžio regiono plėtros planu 2014-2020 metams ir Baltijos jūros regiono strategija (žr. 7 lentelę „VPS sąsaja su VVG teritorijos strateginiais dokumentais ir ESBJS“).
8.5.2.	<i>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i> Jau buvo minėta, kad Pasvalio r. VVG pasirinktos priemonės / priemonių veiklos sritys numato visuminę kaimo vietovių plėtrą, derindamos ekonominį, aplinkosauginį, tiek ir socialinį bei kultūrinį poveikį. Verslo kūrimą ir plėtrą skatinančioms priemonėms ir jų veiklos sritims numatyta skirti 64 proc. VP įgyvendinimui skirtų lėšų. 12 proc. VP lėšų planuojama skirti gerinant

	ekonominės kaimo gyventojų veiklos sąlygas. Ir 24 proc. VP įgyvendinimui skirtų lėšų nukreipta bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimui. Įgyvendinant Pasvalio r. VPS numatyti 9 kvietimai teikti vietos projektų paraiškas. Kvietimai bus skelbiami atskiroms priemonėms / priemonių veiklos sritims, siekiant tarpusavyje susietai spręsti įvairių sektorių problemas (žr. 10 lentelę „VPS įgyvendinimo veiksmų planas“). I kvietimas numatomas 2017 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“, tam skiriant 2,8 proc. VPS įgyvendinimui skirtų lėšų. II, III ir IV kvietimas numatomi 2018 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. Taip pat II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“. II, III ir IV kvietimui skiriama 3,2 proc. VPS įgyvendinimui skirtų lėšų. V, VI ir VII kvietimas numatomas 2019 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“, 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populierinimo veiklą, skirta vietos rinkos plėtrai“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“, 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“; 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis: „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. V, VI ir VII kvietimams numatoma skirti 15,1 proc. VPS įgyvendinimui skirtų lėšų. VIII kvietimas numatomas 2020 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO
--	--

	socialinio verslo kūrimas“. VIII kvietimui planuojama skirti 12,2 proc. VPS įgyvendinimui skirtų lėšų. IX kvietimas numatomas 2020 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonė „Naujų kaimo verslų kūrimas“; 1.2. Priemonė „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėsti“ ir 1.3.3 veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“. Šiam kvietimui skiriama 32,7 proc. VPS įgyvendinimui skirtų lėšų. X kvietimas numatomas 2021 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“; 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.2 veiklos sritį „Parama žemės ūkio veiklą ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1 veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“ 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarynimo veiklą, skirta vietos rinkos plėtrai“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“, 2.2. priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“, 2.4. priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas, 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. Šiam kvietimui skiriama 33 proc. VPS įgyvendinimui skirtų lėšų. XI kvietimas numatomas 2023 m. planuojama kviesti teikti VP pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“ ir 2.3. priemonė „Sumanių kaimų kūrimas“. Šiam kvietimui skiriama 1 proc. VPS įgyvendinimui skirtų lėšų. Siekiant efektyvaus VPS įgyvendinimo, bus vykdomas darbas su potencialiais ir paraiškas teikiančiais VVG teritorijos gyventojais. Tikslingą lėšų panaudojimą užtikrins VPS įgyvendinimo metu vykdoma nuolatinė stebėseną (žr. 13 lentelę „VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėseną“).
8.6.	Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principas:
8.6.1.	<i>principo laikymasis rengiant VPS:</i> Pasvalio r. VVG vykdo tiek tinklaveikos (dalyvaujant Lietuvos VVG tinkle), tiek bendradarbiavimo su Lietuvos ir užsienio vietos veiklos grupėmis veiklą. Be to Pasvalio r. VVG bendradarbiauja ir su kitomis vietos organizacijomis – VVG yra pasirašiusi partnerystės sutartis su Mariaus Katiliškio viešąją biblioteka, Pasvalio r. savivaldybės Švietimo ir sporto skyriumi, Panevėžio teritorinės darbo biržos Pasvalio skyriumi, Pasvalio r. jaunimo visuomeninių organizacijų sąjunga „Apskritas stalas“, Pasvalio verslininkų asociacija „Verslo žiedas“, Pasvalio kultūros centru, AB „Swedbank“ klientų aptarnavimo padaliniu Pasvalyje.

	Pasvalio r. VVG tinklaveikos ir bendradarbiavimo veiksmai: ● dalyvaujant VVG tinkle: Pasvalio r. VVG dalyvavo visuose VVG tinklo organizuojamuose susitikimuose kaip dalyvis. Iš viso nuo 2012 m. dalyvauta 12 susitikimų-renginių. Taip pat nuo 2009 m. iki 2014 m. Pasvalio r. VVG narys atstovavo Panevėžio regioną VVG tinklo valdyboje. ● bendradarbiaujant su kitomis Lietuvos VVG: Pasvalio r. VVG įgyvendino teritorinio bendradarbiavimo projektą „Informacinės partnerystės formavimas“. Projekto trukmė: nuo 2012 m. gegužės 17 d. iki 2015 m. rugpjūčio 31 d. Projekto partneriai: Biržų r. VVG, Rokiškio r. VVG ir Pasvalio r. VVG. Pasvalio r. VVG buvo projekto dalyvis. Pasvalio r. VVG yra pasirašiusi bendradarbiavimo sutartis su Šilalės r. partnerystės VVG, Sūduvos VVG, Kupiškio r. VVG, Panevėžio r. VVG ir Biržų r. VVG. ● bendradarbiaujant su kitomis užsienio VVG ar kitomis su vietos plėtros skatinimo veikla susijusiomis organizacijomis: Pasvalio r. VVG vykdė tarptautinio bendradarbiavimo projektą „Veiksmai ir bendravimas“ (Nr. 4TT-KP-12-1-0005). Projekto trukmė: nuo 2012 m. gruodžio 4 d. iki 2013 m. spalio 1 d. Projekto partneriai: EMO VVG (Suomija) – koordinatorius, KEHU RY (Suomija), Panevėžio r. VVG, Šilutės r. VVG, Širvintų r. VVG ir Pasvalio r. VVG. (Pasvalio r. VVG buvo projekto dalyvis). Pasvalio r. VVG yra pasirašiusi partnerystės sutartį su asociacija „SAMARE“ (Prancūzija).
8.6.2.	principo laikymasis įgyvendinant VPS: VPS įgyvendinimo metu Pasvalio r. VVG planuojami inicijuoti tinklaveikos ir bendradarbiavimo veiksmai: ● dalyvaujant VVG tinkle: VPS įgyvendinimo metu Pasvalio r. VVG numato aktyviai dalyvauti VVG tinklo veikloje. Pasvalio r. VVG numato inicijuoti VVG tinklo darbinės grupės sukūrimą, kurios veikla būtų nukreipta į vietos veiklos grupėms kylančių problemų sprendimą. ● bendradarbiaujant su kitomis Lietuvos VVG: Pasvalio r. VVG tęs bendradarbiavimą su kitomis Lietuvos VVG. Esant galimybei Pasvalio r. VVG kartu su partneriais rengs bendrus projektus, tiek kaip iniciatorius, tiek kaip dalyvis. Pasvalio r. VVG kartu su Biržų ir Rokiškio VVG yra numachiusi įteigti naują juridinį asmenį – asociaciją „Suk į kaimą“, kurios veikla nukreipta plėtoti internetinę svetainę / duomenų bazę, populiarinančią kaimo verslus, jų siūlomus gaminius ir paslaugas. ● bendradarbiaujant su kitomis užsienio VVG: Pasvalio r. VVG numato aktyviai bendradarbiauti su esamais užsienio partneriais, keičiantis patirtimi, rengiant tarptautinio bendradarbiavimo projektus. Taip pat planuojama ieškoti naujų bendradarbiavimo galimybių. Konkrečių tarptautinio bendradarbiavimo veiksmų VVG kol kas negali numatyti, ne tam reikalingų lėšų, kol kas nėra skirta.
8.7.	Vietos finansavimo ir valdymo principas:

8.7.1.	<i>principo laikymasis rengiant VPS:</i> Vietos finansavimo ir valdymo principas – tai subsidiarumo principu ir decentralizavimu paremtas valdymas ir finansavimas. Įgyvendinant LEADER metodą, VVG suteikiama santykinė autonomija ir atsakingas vaidmuo priimant strateginius vietos plėtros sprendimus, atrenkant vietos projektus ir paskirstant finansavimą. Pasvalio r. VVG kaip įvairių sektorių vietos lygmens partnerystė, atstovaujanti pagrindinius kaimo plėtros dalyvių interesus, savo veikloje rėmėsi novatorišku „iš apačios į viršų“ principu, kurį taikant siekė, kad sprendimai atspindėtų vietos specifiką, būtų kuo mažiau biurokratizmo. Rengiant vietos plėtros strategiją ir numatant jos įgyvendinimo bei lėšų paskirstymo planą, Pasvalio r. VVG vadovavosi nuostata, kad vietos gyventojai geriausiai žino, ko jiems reikia – tai ir yra subsidiarumo principo esmė. Pasvalio r. VVG daug dėmesio skyrė kaimo gyventojų ir atskirų tikslinių grupių poreikių išsiaiškinimui, buvo renkama informacija apie vietos gyventojų ir organizacijų pageidaujamus įgyvendinti vietos projektus. Todėl VVG priimti strateginiai sprendimai didele dalimi atspindi kaimo gyventojų lūkesčius. VVG, siekdama užtikrinti projektų lyderių ir naudos gavėjų bendradarbiavimą, daugelyje numatytų strateginių priemonių / priemonių veiklos sričių numatė tam skirtus atrankos kriterijus, pagal kuriuos numatoma papildomus balus suteikti tiems VPS, kurių projekto idėja išvystyta bei aptarta su tikslinių grupių atstovais ir atitinka jų poreikius (žr. 9 lentelę „VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas“). Rengdama vietos plėtros strategiją, Pasvalio r. VVG ne tik pati vadovavosi partnerystės principu, bet ir numatė priemones, kurios kurtų ir stiprintų ryšius tarp skirtingų vietos plėtros veikėjų. VPS numatytų priemonių tokių kaip „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ (veiklos sritys „<i>Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas</i>“, „<i>Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimui ir bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti</i>“) ir „NVO socialinio verslo kūrimas“ atrankos kriterijuose numatyta vietos projektams suteikti papildomus balus, jeigu pareiškėjas numato projektą įgyvendinti partnerystėje su kitą sektorių atstovais. Pažymėtina, kad santykinė VVG autonomija priimant svarbiausius vietos plėtros valdymo ir finansavimo sprendimus, užtikrina vietos plėtros decentralizaciją, kuri reiškia didesnę sprendimų lankstumą ir reikalingų korekcijų savalaikiškumą, atsižvelgiant į besikeičiančius poreikius.
8.7.2.	<i>principo laikymasis įgyvendinant VPS:</i> Pasvalio r. VPS įgyvendinimo plane numatyti įvairūs vietos projektų finansavimo mechanizmai. Vienas iš finansavimo būdų taikomas privataus verslo projektams, šiuo atveju paramos lyginamoji dalis sudaro nuo 50 iki 70 proc. tinkamų finansuoti išlaidų, prie kurių įgyvendinimo pareiškėjai turi prisidėti nuosavu piniginiu įnašu. Kitas mechanizmas naudojamas ne pelno projektams, kurių paramos intensyvumas gali siekti nuo 80 iki 95 proc. tinkamų finansuoti išlaidų ir sudaryta galimybė prie vietos projekto įgyvendinimo prisidėti ne tik piniginiu įnašu bet ir savanorišku darbu.

	Bendruomeninio ar NVO verslo projektai, remiami specifiškai – nors jie priskiriami prie pelno siekiančių projektų, tačiau dėl poreikio skatinti socialinio verslo plėtrą, jiems taikomos finansavimo sąlygos atitinka ne pelno projektų finansavimo mechanizmą. Partnerystėje įgyvendinami vietos projektai sudaro galimybę apjungiant partnerių išteklius, siekti bendrų vietovės plėtros tikslų. Pavyzdžiui, savivaldybei nuosavybės teise priklausančiose patalpose ar erdvėse bendruomenių ar NVO organizacijos, įgyvendindamos vietos projektus, gali pagerinti esamą infrastruktūrą, o savivaldybė, savo ruožtu, gali prisidėti prie projekto įgyvendinimo piniginiu įnašu. Arba, verslininkų ir bendruomenės bendri projektai, gali įveiklinti bendruomenės turimas patalpas, jose sukuriant naujas darbo vietas. Pasvalio r. VVG numatytos VPS priemonės / priemonių veiklos sritys skatina įvairias vietos plėtros dalyvių bendras iniciatyvas. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ veiklos sritis: „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, numato galimybę savivaldybei priklausančias patalpas pritaikyti bendruomenės reikmėms ir (arba) padėti bendruomenei sukuriant būtinas paslaugas teikiančias darbo vietas (pvz. vaikų priežiūros specialistų). Jungtinius projektus skatins ir tai, kad priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ veiklos sritys „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimui ir bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ atrankos kriterijuose papildomi balai suteikiami, jeigu pareiškėjas numato įgyvendinti projektą partnerystėje su kitą sektorių atstovais. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ skirta būtent partnerystės ir bendradarbiavimo įgūdžių stiprinimui.
Horizontalieji principai ir prioritetai:	
8.8.	Jaunimas:
8.8.1.	<i>VVG veiksmas, susijęs su principo laikymusi rengiant VPS:</i> Pasvalio r. VVG valdyboje penki iš dvylikos narių (t.y. 42 proc. valdybos narių) – tai jauni žmonės iki 40 m., tarp kurių 3 asmenys yra nuo 14 m. iki 29 m. (įskaitytinai) ir 2 asmenys nuo 30 m. iki 40 m. Pasvalio r. VVG valdyba koordinavo VVG veiklą VPS rengimo procese. Taigi, jauni VVG valdybos nariai, kartu su kitais, dirbdami sukurtoje strategijos rengimo darbo grupėje, rinko informaciją ir statistinius duomenis, reikalingus VVG teritorijos socialinės, ekonominės ir aplinkos situacijos analizei. Darbo grupių surinkta informacija buvo nagrinėjama ir apibendrinama (atliekama SSGG analizė) bendrame darbo grupių susirinkime, kuriame dalyvavo VVG valdybos jaunimas. Pasvalio r. VVG daug dėmesio skyrė VVG teritorijos jaunų žmonių poreikių išsiaiškinimui. Tai buvo daroma keliais būdais. Visų pirma buvo suorganizuotos fokus grupių diskusijos su baigusių mokyklą jaunimu (19-20 m.) ir su jaunomis šeimomis (iki 40 m.), taip pat buvo atliktas interviu su Pumpėnų vienuolyno kunigu, kuris dirba su jaunimu. Tokiu būdu buvo surinkta informacija apie jaunų žmonių poreikius ir problemas.

	Be to jaunimo poreikius išsiaiškinti buvo bandyta ir anketinės apklausos pagalba – anketoje buvo pateiktas klausimas: „<i>Kokiu būdu galima būtų pagerinti jaunimo (jaunų žmonių iki 29 m.) padėtį kaime?</i>“. Anketinės apklausos duomenys didele dalimi atspindėjo jaunimo požiūrius, nes daugiau nei trečdalį respondentų sudarė jauni iki 40 m. žmonės: 19 proc. sudarė 18-29 m. jaunimas ir 15 proc. 30-39 m. atstovai (žr. 2.2 skyrių „VVG teritorijos gyventojų poreikių analizė“). Išanalizavusi jaunų žmonių poreikius ir lūkesčius, Pasvalio r. VVG į vietos plėtros strategiją įtraukė būtent jaunimui skirtą priemonę „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“. Šios priemonės veiklos sritys skirtos paremti jaunimo socialines, kultūrines, savanorystę ir aplinkosauginę veiklą numatančias iniciatyvas, taip pat jose numatyti investicinio pobūdžio projektai, skirti atnaujinti ir įrengti viešąsias erdves ar pastatus, kuriuose vykdoma jaunimo laisvalaikio, poilsio, sporto, kultūrinė, socialinė ir kt. veikla. Tokiu būdu siekiama mažinti jaunimo išvykimą iš kaimo, didinti gyvenamosios vietovės patrauklumą. Jaunimas kaip tikslinė grupė yra numatytas ir kitose Pasvalio r. VPS priemonėse bei veiklos srityse. Pavyzdžiui, priemonės „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ tikslinė grupė – jaunimas iki 40 m., taip pat jaunimas pabrėžtas apibūdinant veiklos srities „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“ tikslinę grupę (žr. 9 lentelę „VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas“). Tikslingai jaunimui skirtoms priemonėms įgyvendinti VVG numatė 11 proc. visų VP įgyvendinimui skirtų lėšų, t.y. 47 proc. į bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimą nukreipto finansavimo. Tačiau svarbu pastebėti, kad jaunimas kaip tikslinė grupė išskirtas beveik visose VPS priemonėse, taigi jaunų žmonių iniciatyvų finansavimo apimtys didele dalimi priklausys nuo jų aktyvumo teikiant VP.
8.8.2.	<i>VVG veiksmas, susijęs su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</i> Tiesiogiai Pasvalio r. VPS administravimui numatoma sukurti 4 pareigybes, tačiau planuojami 3 darbuotojai. Planuojama, kad 1 VPS administracijos darbuotojas bus jaunesnis nei 40 m. Taigi, VPS administravimo komandoje bus 33 proc. jaunų iki 40 m. žmonių. Pasvalio VVG valdyboje taip pat yra daug jaunimo – iš 12 valdybos narių 5 (t.y. 42 proc.) priskiriami jaunimui iki 40 m. Keturi iš penkių VVG valdybos jaunimo atstovų – tai asmenys iki 30 m. Pasvalio r. VVG valdyba – kolegialus valdymo organas, turintis teisę priimti sprendimus dėl VPS ir vietos projektų įgyvendinimo atstovaujamoje teritorijoje. Taigi, jaunimo atstovai kartu su kitais VVG valdybos nariais lygiomis teisėmis dalyvauja valdybai priimant sprendimus ir atliekant kitas VVG valdybos funkcijas. VVG valdybos darbas organizuojamas remiantis valdybos darbo reglamentu, kurį priima ir keičia valdyba savo posėdyje. Pasvalio r. VVG valdybos funkcijos: – tvirtina dokumentų ir kitos informacijos apie VVG veiklą pateikimo nariams tvarką; – svarsto klausimus dėl VVG turto ir lėšų įgijimo, naudojimo, valdymo ir disponavimo, prievolių užtikrinimo turtu ar lėšomis; – nustato VVG narių mokesčių mokėjimo tvarką;

	– priima sprendimą dėl kitų juridinių asmenų, atstovybių ar VVG filialų steigimo ar dėl tapimo kitų juridinių asmenų dalyviu; – tvirtina VVG atstovybių filialų nuostatus; – vykdo iš dalies ar visiškai VVG lėšomis finansuojamų projektų atranką; – išklauso ir įvertina revizoriaus (auditoriaus ar audito įmonės) patikrinimo rezultatus, imasi priemonių revizoriaus (audito ar audito įmonės) nustatytiems trūkumams ar pažeidimams pašalinti (žr. Įstatus). Pasvalio r. VPS administracijos darbuotojai (tarp kurių 33 proc. jauni iki 40 m. žmonės) rengs kvietimų teikti vietos projektus planą ir būtiną dokumentaciją, kurią svarstys ir tvirtins VVG valdyba, kurios sudėtyje 42 proc. jaunimo. Taip pat VVG administracija organizuos vietos projektų vertinimą, pagal kurio rezultatus VVG valdyba atrinks finansuojamus projektus. VPS įgyvendinimo ir stebėsenos ataskaitas rengs VPS administracija, o jas svarstys ir tvirtins VVG valdyba. VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo veiklas organizuos VPS administracija ir už jas bus atsakingas VPS viešųjų ryšių specialistas, kuris veiklą vykdys pagal numatytą ir VVG valdybos patvirtintą planą. Apibendrintai galima pasakyti, kad VPS administracijos ir VVG valdybos sudėtis, užtikrins aktyvų jaunų žmonių įtraukimą ir dalyvavimą visuose pagrindiniuose VPS administravimo ir valdymo etapuose.
8.9.	Kultūra:
8.9.1.	<i>VVG veiksmas, susijęs su prioriteto laikymusi rengiant VPS:</i> Kūrybinėmis ir kultūrinėmis iniciatyvomis skatinama socialinė darna, visuomenės grupių integracija, stiprinamas bendruomeniškumas. Pasvalio r. VVG daug dėmesio skyrė VVG teritorijos kultūros išteklių analizei. Buvo surinkta ir apibendrinta informacija apie VVG teritorijoje esančias švietimo ir kultūros įstaigas (muziejus, bibliotekas, kultūros centrus). Įvertinta šių įstaigų vykdoma kultūrinė veikla: profesionalaus bei mėgėjų meno renginiai, teatro pasirodymai, organizuojamos parodos, tradiciniai renginiai ir kt. Buvo analizuojamas VVG teritorijos tautinis paveldas, esamos kultūros ir istorijos vertybės. Taip pat, remiantis gyventojų poreikių tyrimo duomenimis (fokus grupių diskusijų, anketinės apklausos), buvo aiškinamasi, kaip kultūros ištekliai atitinka esamus gyventojų poreikius (žr. 2.5 skyrių „VVG teritorijos socialinė infrastruktūra ir kultūros ištekliai“). Išanalizavusi esamą socialinę kultūrinę situaciją, Pasvalio r. VVG nusprendė VPS numatyti kelias priemones / priemonių veiklos sritis, kuriomis bus siekiama skatinti bendruomeniškumą ir pilietiškumą, dalyvavimą kultūrinėje veikloje: • priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ skirta remti bendruomeniškumą stiprinančius, socialinę atskirtį mažinančius ir vietos kultūrines tradicijas puoselėjančius vietos projektus (numatyti 4 VP nuo 16987,75 iki 14000,00 €);

	• priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ skirta aktyvinti kaimo jaunimą, skatinant jį imtis bendrų iniciatyvų, siekiant padidinti socialinės, kultūrinės, pilietinės saviraiškos galimybes (numatyti 3 VP nuo 16000,00 iki 14000,00 €); • priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“ skirta viešųjų erdvių ir pastatų, kuriuose vykdoma kaimo jaunimo kultūrinė, socialinė, laisvalaikio ir kt. veikla, atnaujinimui ir įrengimui (numatyti 3 VP nuo 46288,00 iki 41000,00 €).
8.9.2.	VVG veiksmas, susijęs su prioriteto laikymusi įgyvendinant VPS: Pasvalio r. VVG, siekdama ugdyti VVG teritorijos gyventojų bendruomeniškumą ir pilietiškumą bei skatindama gyventojų kultūrinės, pažintinės iniciatyvas, pirmiausiai plačiai viešins patvirtintą VPS. VPS viešųjų ryšių specialistas, skatindamas kultūrinės tapatybės stiprinimui, bendruomeniškumo ir pilietiškumo ugdymui skirtus vietos projektus, ne tik supažindins gyventojus su strateginėmis priemonėmis bei jų veiklos sritimis, vietos projektams keliamais reikalavimais. Jis taip pat dirbs su atskiromis tikslinėmis grupėmis (šiuo atveju su kaimo bendruomenėmis, NVO, jaunimo organizacijomis), padėdamas išaiškinti vietos bendruomenės poreikius ir dalyvaudamas projektų idėjų generavime. Taip pat vietos projektų atrankos metu į VVG valdybos sudėtį bus įtraukiami asmenys, turintys kompetencijos kultūros, meno, kūrybos srityse. Viešinant VPS įgyvendinimo rezultatus, visuomenė bus informuojama, apie patvirtintus, įgyvendinamus ir įgyvendintus vietos projektus, kurie prisideda prie VVG teritorijos gyventojų bendruomeniškumo ir pilietiškumo ugdymo, kūrybingumo ar kultūrinės saviraiškos didinimo.
8.10.	Darnus vystymasis (įskaitant aplinkosaugą ir klimato kaitos švelninimo veiksmus):
8.10.1.	VVG veiksmas, susijęs su principo laikymusi rengiant VPS: Darnusis vystymasis – tai toks vystymasis, kurio metu yra derinami ekonominiai, socialiniai ir aplinkos aspektai, siekiant patenkinti dabarties kartos poreikius, kartu nepabloginant gyvenimo sąlygų ateities kartoms. Plačiąja prasme darnaus vystymosi samprata yra bandymas suderinti vis didėjantį susirūpinimą aplinkosaugos klausimais su socialiniais–ekonominiais klausimais Rengdama VPS, Pasvalio r. VVG Pasvalio r. analizavo VVG teritorijos turimus gamtos išteklius. Buvo surinkta ir apibendrinta informacija apie VVG teritorijos kraštovaizdį, biologinę įvairovę, saugomas teritorijas, taip pat buvo nagrinėjama vandens kokybė, teritorijoje naudojami atsinaujinantys ištekliai, ekologinio ūkininkavimo paplitimas ir kt. Šiai informacijai surinkti buvo naudojamosi Lietuvos Respublikos žemės fondo, Ekoagros, visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitų, Pasvalio r. savivaldybės pateikiamais duomenimis (žr. 2.6. skyrių „VVG teritorijos gamtos išteklių analizė“). Taip pat buvo siekiama nustatyti, su kokiomis aplinkosauginėmis problemomis susiduria VVG teritorijos gyventojai, koks jų požiūris į aplinkos apsaugos svarbą.

	Pasvalio r. VPS yra numatytos priemonės ir veiklos sritys, skatinančio socialines bendruomenių ir jaunimo iniciatyvas nukreiptas į aplinkosaugos gerinimą gamtos paveldo puoselėjimą. Tai II prioriteto priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ ir priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ veiklos sritys „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“. Parama aplinkosauginėms bendruomenės ir jaunimo iniciatyvoms įvardinta kaip viena iš veiklų, remiamų pagal šias veiklos sritys. Aplinkosaugos svarba akcentuojama ir verslo plėtros aspektu. I prioriteto priemonių, skirtų verslo paramai, vienas iš specialiųjų reikalavimų pareiškėjams numato, kad paramos paraiškoje turi būti pagrįsta, kad teikiamo verslo projekto veikla neturi neigiamo poveikio aplinkai (žr. 9 skyrių „VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas“). Pasvalio r. VPS numato, kad aplinkosauginiai, gamtos puoselėjimo vietos projektai, remiami pagal II Prioriteto priemones ir veiklos sritys turės tiesioginės teigiamos įtakos darniam vystymuisi. Tačiau ir kitos VPS priemonės ir veiklos sritys neturės neigiamos įtakos darniam vystymuisi. Kaip jau minėta, verslo plėtra numato reikalavimą atitikti darnaus vystymo reikalavimus.
8.10.2.	VVG veiksmas, susijęs su principo laikymusi įgyvendinant VPS: Pasvalio r. VVG, įgyvendindama vietos plėtros strategiją, yra numachiusi specialius veiksmus, susijusius su darnaus vystymosi principo laikymusi. VPS įgyvendinimo metu VVG naudos aplinką tausojančias priemones ir žaliavas – perdirbtą popierių, informacines ir ryšio technologijas. VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimo metu VPS administratorius ir VPS viešųjų ryšių specialistas, dirbs su potencialiais vietos projektų pareiškėjais ir vykdytojais, teikdami jiems metodinę pagalbą, konsultuodami, koku būdu vietos projektai turi atitikti aplinkos apsaugos ir darnaus vystymosi tikslus. Siekiant paskatinti vietos gyventojus rengti į VVG teritorijos darnų vystymąsi ir aplinkos būklės gerinimą nukreiptus VP, VVG numato gyventojams skleisti informaciją apie darniai plėtrai skirtų VP svarbą, pateikti geros praktikos pavyzdžių. Viešinant VPS įgyvendinimo rezultatus, visuomenė bus informuojama, apie patvirtintus, įgyvendinamus ir įgyvendintus vietos projektus, kurie prisideda prie VVG teritorijos darnaus vystymosi ir aplinkos būklės gerinimo. Šio horizontalaus principo ir prioriteto įgyvendinimas kvietimų teikti vietos projektus metu bus užtikrintas tokiais būdais: • Vietos projektų atrankos metu į VVG valdybos sudėtį bus įtraukiami asmenys, turintys kompetencijos darnaus vystymosi ir aplinkos apsaugos srityse. • Kaip minėta, atrenkant verslo paramai skirtus VP, vienas iš specialiųjų reikalavimų pareiškėjams numato, kad paramos paraiškoje turi būti pagrįsta, kad teikiamo verslo projekto veikla neturi neigiamo poveikio aplinkai.
8.11.	Moterų ir vyrų lygios galimybės ir nediskriminavimo skatinimas
8.11.1.	VVG veiksmas, susijęs su principo laikymusi rengiant VPS: Pasvalio r. VVG, organizuodama savo veiklą, sudarė vienodas galimybes įvairaus amžiaus ir lyties atstovams dalyvauti VPS rengimo procese. Tai užtikrina VVG valdybos, kuri tiesiogiai priima strateginius plėtros sprendimus, sudėtis – joje vienodomis proporcijomis atstovaujami tiek vyrai, tiek moterys (santykis 50:50), taip

	pat į VVG valdybą įtraukti jauni žmonės (asmenys iki 40 m. sudaro 42 proc. Valdybos narių). Be to, rengiant strategiją, buvo konsultuojamasi su specifinėmis, potencialiai socialinę atskirtį patiriančiomis gyventojų grupėmis tokiomis kaip vyresni nei 50 m. amžiaus žmonės, bedarbiai, jaunimas ir kt. Buvo siekiama išsiaiškinti šių grupių poreikius, pagrindines problemas ir VPS numatyti galimus jų sprendimus. Pasvalio r. VVG, siekdama užtikrinti lygių galimybių ir nediskriminavimo principų įgyvendinimą, VPS yra numčiusi priemones ir priemonių veiklos sritis, kuriose ypatingas dėmesys skiriamas socialiai pažeidžiamų grupių įtraukimui, lygių galimybių užtikrinimui: • priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“ skirta paremti iniciatyvas, sudarančias vienodas kaimo gyventojų darbinio užimtumo sąlygas tokioms tikslinėms grupėms kaip asmenys auginantys mažamečius vaikus, ypač kaimo moterys, asmenys slaugantys pagyvenusius, neįgaliuosius, kaimo vietovių bedarbiai, kaimo gyventojai susiduriantys su kitais sunkumais, ribojančiais galimybes įsitraukti į darbo rinką / išlaikyti turimą darbą; • priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ numato skatinti platesnį socialiai pažeidžiamų grupių (jaunimo, bedarbių, neįgaliųjų ir kt.) įtraukimą į bendruomenės iniciatyvas, remti savanoriškas veiklas, nukreiptas į pagalbos ir paramos socialiai pažeidžiamiesiems teikimą. Šios veiklos srities tikslinė grupė – tai sunkumus patiriančių, socialiai pažeidžiamų grupių atstovai, t.y. jaunimas iki 40 metų, vyresni nei 50 m. žmonės, neįgalieji; • priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“ tikslinės grupės: bedarbiai, ypač darbo neturintys jauni žmonės, socialiai pažeidžiamos grupės, tokios kaip vienišos mamos, neįgalieji ir kt.
8.11.2.	<i>VVG veiksmi, susiję su principo laikymusi įgyvendinant VPS:</i> Už Pasvalio r. VPS įgyvendinimą atsakingi VPS administracija ir VVG valdyba, sieks užtikrinti moterų ir vyrų lygybę ir nediskriminavimą dėl įsitikinimų, negalios, amžiaus ir kt. skirtumų. Kaip minėta, VVG valdybos sudėtis sudaro vienodas galimybes įvairaus amžiaus ir lyties atstovams dalyvauti VPS įgyvendinimo procese. Moterų ir vyrų lygių galimybių ir nediskriminavimo principas, organizuojant VPS administracijos darbą, bus užtikrintas visiems suteikiant lygias galimybes būti įdarbintais VPS administracijoje. Be to VVG valdyba, turinti sprendimų priėmimo galią, stebės, kad VPS administracijos santykiai su potencialiais ir esamais VP pareiškėjais, užtikrintų lygyvės ir nediskriminavimo principo laikymąsi. Gyventojų aktyvumo skatinimo metu VVG numato vienodą dėmesį skirti tiek vyrų, tiek moterų aktyvinimui, įtraukiant ir kitas (ypač socialiai pažeidžiamas) gyventojų grupes. Didinant gyventojų sąmoningumą šioje srityje, VVG plačiai vykdys švietėjišką, aiškinamąją veiklą, pateiks lygių galimybių ir nediskriminavimo principo laikymosi reikalavimus. Vietos projektų atranka ir jų priežiūra bus organizuojami taip, kad nesusidarytų tiesioginių ar netiesioginių kliūčių juose dalyvauti ir pasinaudoti jų rezultatais visoms visuomenės grupėms. VVG nustatyti vietos projektų įgyvendinimo rodikliai numato, kad tarp fizinių asmenų pateiktų VP, vienodos galimybės būtų suteiktos moterų ir vyrų

	teikiamoms paraiškoms, jaunų žmonių projektams (žr. 12 skyrių „VPS įgyvendinimo rodikliai“). Viešinant VPS įgyvendinimo rezultatus, visuomenė bus informuojama, apie tai, kaip įgyvendinami vietos projektai prisideda prie lygių galimybių ir nediskriminavimo principo užtikrinimo.
--	---

9. VPS priemonių ir veiklos sričių aprašymas		
9.1.VPS priemonės, neturinčios veiklos sričių		
9.1.1. VPS prioritetas Nr. 2. BENDRUOMENIŲ VEIKLOS ĮVAIRINIMAS, BENDRUOMENIŠKAI SVARBIOS VEIKLOS RĖMIMAS		
9.1.2. VPS priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-1)		
9.1.3.	VPS priemonės tikslas: inovatyviais būdais skatinti socialinę ekonominę kaimo vietovių plėtrą, stiprinti kaimo gyventojų interesus atstovaujančių organizacijų gebėjimus spręsti socialines–ekonominės vietos problemas.	
9.1.4.	Priemonės apibūdinimas	Pagal priemonę remiamos socialinio / bendruomeninio verslo iniciatyvos, tokiu būdu stiprinant nevyriausybinių organizacijų / bendruomenių savarankiškumą bei kaimo gyventojų verslumą, mažinant kaimo gyventojų socialinę atskirtį. Remiami viešieji, pajamas generuojantys vietos projektai. Remiamos veiklos: • įvairių paslaugų kūrimas ir plėtra; • veiklos ir paslaugos, susijusios su turiningo laisvalaikio ir aktyvaus poilsio organizavimu, turizmo skatinimu; • kaimo bendruomenių ar kitų pelno nesiekiančių organizacijų vykdoma įvairių gaminių ir produktų gamyba (tiek žemės ūkio, tiek ne žemės ūkio), produktų perdirbimas, rinkodara ir realizavimas. Planuojama, kad pagal šią priemonę bus įgyvendinti 2 vietos projektai. Priemonė skirta darbo vietoms kurti ir verslumui skatinti, numatoma sukurti ne mažiau kaip 2 darbo vietas.
9.1.5.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.5.1	pelno	☒
9.1.5.2.	ne pelno	☐
9.1.6.	Tinkami paramos gavėjai	Pasvalio rajone registruoti ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys: kaimo bendruomenės, kitos nevyriausybines organizacijos, viešosios įstaigos, kurių viena iš steigėjų savivaldybė ir valstybė negali turėti daugiau kaip 1/3 balsų NVO visuotiniame dalyvių susirinkime.
9.1.7.	Priemonės tikslinė grupė	• Pasvalio rajone registruoti ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys; • bedarbiai, ypač darbo neturintys jauni iki 40 m. žmonės; • socialiai pažeidžiamos grupės (vienišos mamos, neįgalieji ir kt.); • kaimo gyventojai.
9.1.8.	Tinkamumo sąlygos	

		Vietos projektai teikiami pagal priemonę „NVO socialinio verslo kūrimas“ turi atitikti numatytus priemonės tikslus ir remiamas veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: • vietos projektas įgyvendinamas kaimo vietovėje; • vietos projektas kuria naujas darbo vietas; • pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta vykdyti veikla (-omis); • užtikrintas projekto tęstinumas – pagrįstos sukurtų darbo vietų išlaikymo galimybės ir (ar) pagrįsti sukurtos infrastruktūros priežiūros, komunalinių išlaidų apmokėjimo šaltiniai po projekto įgyvendinimo; • VP paraiškoje pagrįsta, kad pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti projektą. Šis reikalavimas netaikomas socialinio verslo pradžiai kai pareiškėjas veiklą vykdo ne daugiau kaip 24 mėn. imtinai iki paraiškos pateikimo dienos, neatsižvelgiant į tai ar buvo gauta pajamų ar ne.
9.1.9.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti atrankos kriterijus pagal jiems suteiktą balų sistemą: 1. <i>Didesnis sukurtų naujų darbo vietų skaičius:</i> • daugiau nei 2 darbo vietas; • 2 darbo vietas; • 1 darbo vieta. 2. <i>Pareiškėjas numato įgyvendinti projektą partnerystėje (pasirašius Jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį su kitų sektorių atstovais (pvz. su verslu, su savivaldybe).</i>
9.1.10.	Didžiausia paramos suma projektui (EUR)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 50 000,00 €
9.1.11.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis procentais nurodyta VPS atrankos taisyklių aktualioje redakcijoje.
9.1.12.	VPS priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-8)	
9.1.13.	VPS priemonės tikslas: Plėtoti žmogiškuosius išteklius, ugdyti socialinį-kultūrinį kaimo gyventojų potencialą, stiprinti kaimo gyventojų interesus atstovaujančių organizacijų gebėjimus spręsti vietos problemas.	
9.1.14.	Priemonės apibūdinimas	Priemone siekiama skatinti vietos iniciatyvas bei partnerystę, burti gyventojus savanoriškai veiklai, spendžiant vietovei aktualias socialines kultūrinės problemas, stiprinant bendruomeniškumą. Remiami viešieji socialinę atskirtį mažinantys ir vietos kultūrinės

		tradicijas puoselėjantys vietos projektai, nesusiję su investicijomis į nekilnojamąjį turtą. Remiamos veiklos: • veiklos, numatančios platesnį socialiai pažeidžiamų grupių (jaunimo, bedarbių, neįgaliųjų ir kt.) įtraukimą į bendruomenės iniciatyvas; • savanorystę skatinantys projektai, susiję su pagalbos ir paramos socialiai pažeidžiamiems teikimu, sąlygų savanorystės veiklai sudarymu, kaimo tradicijų savitarpio paramos srityje kūrimo ir puoselėjimo iniciatyvos; • aplinkosauginės iniciatyvos, įvairių socialinių-demografinių grupių atstovų (senjorų, jaunų šeimų ir kt.) interesų grupių kūrimas ir (arba) veiklų, nukreiptų į partnerystės ir bendruomeniškumo stiprinimą, kultūros tradicijų puoselėjimą vykdymas. Priemonė nekurianti darbo vietų. Planuojama, kad pagal šią priemonę bus įgyvendinti 4 vietos projektai.
9.1.15.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.15.1.	<i>pelno</i>	☐
9.1.15.2.	<i>ne pelno</i>	☒
9.1.16.	Tinkami paramos gavėjai	Pasvalio rajone registruoti ir veiklą vykdantys VVG teritorijoje viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys: kaimo bendruomenės, jaunimo ir kitos nevyriausybines organizacijos, viešosios įstaigos, kurių viena iš steigėjų nėra savivaldybė ir valstybė.
9.1.17.	Priemonės tikslinė grupė	• sunkumus patiriančių, socialiai pažeidžiamų grupių atstovai; • jauni iki 40 metų žmonės; • projekto įgyvendinimo teritorijos gyventojai.
9.1.18.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonę „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ turi atitikti numatytus priemonės tikslus ir remiamas veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: • vietos projektas įgyvendinamas kaimo vietovėje; • projekto veiklų tiesioginiai naudos gavėjai, yra tikslinių grupių atstovai;

		• pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta veikla (-omis); • VP paraiškoje pagrįsta, kad pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti vietos projektą.
9.1.19.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti atrankos kriterijus pagal jiems suteiktą balų sistemą: <i>1. Didesnis į projekto veiklas įtrauktų vietos gyventojų skaičius (Vertinama pagal paraiškoje pateiktus duomenis):</i> • nuo 11 proc. ir daugiau vietos gyventojų; • iki 10 proc. vietos gyventojų (imtinai). <i>2. Projekto idėja išvystyta bei aptarta su tikslinių grupių atstovais ir atitinka jų poreikius (įrodymai, t.y. susitikimų protokolai, tikslinių grupių apklausos ir pan., pateikiami kartu su paraiška).</i> <i>3. Projekte numatytos socialinės paramos veiklos, pasitelkiant savanorius, kuriomis siekiama užtikrinti būtiniausias gyvenimo sąlygas namų ūkiams, kurių pajamos dėl objektyvių priežasčių yra nepakankamos, kad jie patys galėtų pasirūpinti savimi.</i>
9.1.20.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (EUR)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 14 000,00 €
9.1.21	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis procentais nurodyta VPS atrankos taisyklių aktualioje redakcijoje.
9.1.22.	VPS priemonė „Sumanių kaimų kūrimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-10-EURI)	
9.1.23.	VPS priemonės tikslas: gerinti kaimo gyventojų gyvenimo, jų vykdomos veiklos ir kartu juos supančios aplinkos kokybę, didinti kaimo vietovių modernumą, panaudojant vietos išteklius ir galimybes, taikant ekonomiškai, socialiai ir technologiškai pažangius sprendimus. Taip pat skatinti kaimo plėtros suinteresuotuosius dalyvius žvelgti į kaimo vietovių ateitį per sumanių, modernių, aktualių, reikšmingų, technologijomis grįstų sprendimų prizmę (skaitmeninimas, švietimas, mokymas, konsultavimas, bendradarbiavimas, žiedinė ekonomika, aplinkos apsauga, klimato kaitos pokyčių švelninimu grįsti paslaugų ir verslo modeliai).	
9.1.23.1.	Priemonės apibūdinimas	Vadovaujantis Lietuvos statistikos departamento ir Užimtumo tarnybos statistiniais duomenimis, Pasvalio rajone išlieka aktualios demografinio nuosmukio, žemo pajamų lygio problemos. Mūsų rajonas nutolęs nuo Vilniaus ir Kauno regionų daugiau nei 100 km. atstumu. Problemą gilina ir tai, kad jaunuoliai pasirinkę aukštąsias mokyklas, kurios susikonscentravusios didžiuosiuose Lietuvos miestuose, randa žymiai patrauklesnę kultūros, švietimo, socialinių paslaugų, o taip pat ir verslo kūrimuisi tinkamą infrastruktūrą (kompleksišką ir daugiafunkcinę) bei jos prieinamumą, kurios Pasvalio rajono VVG teritorijoje nėra. Dažnu atveju jaunuoliai baigę mokslus nebenori grįžti į VVG teritorijos gimtą kaimą, kadangi čia jie neranda jų poreikius atitinkančios infrastruktūros,

		galinčios užtikrinti patrauklias, kokybiškas, novatoriškas, naujų kompetencijų vystymo ar kvalifikacijos kėlimo galimybes. Įrengus įtraukią vietos infrastruktūrą, kurioje būtų galima teikti sumanias paslaugas, būtų sąlygotas žmogiškojo kapitalo augimas VVG teritorijoje, skatinantis naujų verslų atsiradimą. Siekiant didinti organizacijų visuminį kapitalą, labai svarbu vadovautis novatoriška profesinio kapitalo samprata bei taikyti šio kapitalo principus bet kokio tipo organizacijoje ar įmonėje. Įtraukios vietos infrastruktūros ir paslaugų projektas labiausiai turėtų rezonuoti kaimo vietovių poreikius šiais aspektais: 1) modernizuoti kaimo vietas, didinant gyvenimo sąlygų jose patrauklumą; 2) skatinti kaimo gyventojų ir kaimo bendruomenių verslo iniciatyvas; 3) skatinti verslų kūrimąsi kaime; 4) didinti žinių ir inovacijų sklaidą kaimo vietovėse. Priemonė yra bendruomeninio verslo pobūdžio, kai vykdoma ekonominė veikla socialiai atsakingo verslo nuostatomis, o gaunamas pelnas skiriamas tą veiklą vykdančios organizacijos (išskyrus viešojo sektoriaus organizacijas) veiklai užtikrinti, aktualioms visuomenės problemoms spręsti. Remiami įtraukios infrastruktūros kūrimo ir tobulinimo projektai, skirti erdvėms ir pastatams, kuriuose bus diegiamos ir taikomos inovacijos. Tai vieta kuri įgalina sumanių paslaugų teikimą vietos gyventojams, juridiniams ir fiziniams asmenims, norintiems kurti ar plėsti vietos verslą, tame tarpe socialinį ir bendruomeninį. Esminis priemonės siekis – įrengti sumanią infrastruktūrą, kuri didintų kaimo gyventojų užimtumą ir socialinę įtrauktį, skatintų verslų kūrimąsi Pasvalio rajono VVG teritorijoje bei prisidėtų prie vietos žmogiškojo kapitalo kaupimo. Vietos projektu turi būti sudaromos sąlygos ekonominei, edukacinei, socialinei, žinių ir kompetencijų kaupimo, kaimo vietovių skaitmeninimo, atsinaujinančios energijos, tikslinio bendradarbiavimo ir kt. veiklai, taip pat atnaujinimui ir įrengimui. Horizontaliai vietos projekte turi būti taikomos aplinkos apsaugos bei klimato kaitos švelninimo įvairios priemonės (pvz., atsinaujinančios energijos išteklių naudojimas, inovacijų diegimas atliekų tvarkymui, aplinkosauginio sąmoningumo ugdymas ir kt. priemonės susijusios su tvariu gamtos ir išteklių naudojimu). Remiamos veiklos: • įtraukios vietos infrastruktūros (kompleksiškos ir daugiafunkcinės), kurioje bus vykdoma veikla ir teikiamos paslaugos, skatinančios kaimo gyventojų, visų įmanomų juridinių ir fizinių asmenų, tame tarpe ūkininkų
--	--	--

		ir kaimo bendruomenių, naujų verslų iniciatyvos, įrengiant tam skirtas patalpas ir (arba) erdves. Remiama veikla turi pasižymėti nemažiau kaip trimis sumanumo elementais: 1) žinių bei kompetencijų kaupimas ir taikymas, taip pat talentų iš išorės pasitelkimas; 2) inovacijų (technologinių, socialinių, ekonominių) diegimas ir taikymas; 3) atsinaujinančios energijos, aplinkai palankių sprendimų taikymas; 4) tikslinis bendradarbiavimas tarp vietos gyventojų bei vietos ir išorės suinteresuotųjų šalių; 5) papildomo finansavimo šaltinių pritraukimas. VP kontrolės laikotarpiu siekiamas rezultatas VVG teritorijos gyventojams: • asmens įgytų naujų kompetencijų ugdymas bei vystymas; • asmens kvalifikacijos kėlimas; • naujų verslų (visų įmanomų juridinių ir fizinių asmenų, tame tarpe ir ūkininkų) kūrimasis Pasvalio rajono VVG teritorijoje. Vietos projektai finansuojami Europos Sąjungos ekonomikos gaivinimo priemonės atsigavimui po COVID-19 krizės paremti (angl. European Union Recovery Instrument) lėšomis (toliau – EURI). Priemonė darbo vietų nekuria. Planuojama, kad pagal šią priemonę bus įgyvendintas 1 vietos projektas.
9.1.23.2.	Pagal priemonę remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.1.23.2.1	<i>pelno</i>	☒
9.1.23.2.2	<i>ne pelno</i>	☐
9.1.23.3.	Tinkami paramos gavėjai	Pasvalio rajone (išskyrus Pasvalio miestą) registruoti ir veiklą vykdantys viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys: kaimo bendruomenės, jaunimo ir kitos nevyriausybinės organizacijos, viešosios įstaigos, kurių steigėjas nėra savivaldybė ir valstybė, o jos pagrindiniu steigėju ir (ar) dalininku, turinčiu ne mažiau kaip 51 proc. dalių (vertinama pagal JAR ir JADIS duomenis), turi būti bendruomeninės organizacijos, asociacijos ir kitos NVO. Vietos projekto pareiškėjas turi būti registruotas ir vykdantis veiklą Pasvalio rajone ne trumpiau kaip 1 metus iki paraiškos pateikimo dienos.

9.1.23.4.	Tinkami partneriai	Pasvalio rajono savivaldybės teritorijoje registruoti ir veiklą vykdančys juridiniai asmenys iš NVO, verslo ir valdžios sektorių. Vietos projekto partneris turi būti registruotas bei vykdančias veiklą Pasvalio rajone ne trumpiau kaip 2 metus iki paraiškos pateikimo dienos.
9.1.23.5.	Tinkami vietos projekto finansuotojai	Bet kokie juridiniai ar fiziniai asmenys, vykdančys veiklą Lietuvoje ir/ar ES šalyse bei kiti lėšų šaltiniai ir paramos fondai.
9.1.23.6.	Priemonės tikslinė grupė	VVG teritorijos gyventojai, ypačingai jaunimas nuo 14 m. iki 29 m. ir jauni žmonės nuo 30 m. iki 40 m.
9.1.23.7.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonę „Sumanių kaimų kūrimas“ turi atitikti numatytus šios priemonės tikslus, remiamas veiklas bei siekti viešosios naudos per viešąsias paslaugas (<i>viešosios paslaugos yra veikla, kuria sukuriamą viešąją naudą visuomenei. Tai – socialinės, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitos paslaugos</i>). Taip pat turi atitikti žemiau numatytas tinkamumo sąlygas: • vietos projekto metu sukurtos ir kontrolės laikotarpiu vykdomos veiklos turi apimti nemažiau kaip dvi Pasvalio rajono kaimiškas vietas; • į projekto veiklas įtrauktą Pasvalio r. VVG teritorijoje registruotą ir veiklą vykdančių sektorių įvairovę: pasirenkamas bent vienas atstovas iš NVO, verslo ar valdžios sektoriaus; • vietos projekto pareiškėjas per tris projekto kontrolės laikotarpio metus turi įtakoti trijų naujų ekonominės veiklos vykdytojų įsikūrimą (<i>visų įmanomų juridinių ir (ar) fizinių asmenų, tame tarpe ir ūkininkų</i>) VP nusimatytoje lokalioje Pasvalio rajono kaimiškoje teritorijoje; • pareiškėjo steigimo dokumentuose (įstatuose/nuostatuose) numatyti veiklos tikslai privalo būti susiję su projekte numatyta (-omis) veikla (-omis), tame tarpe ir ekonomine (-ėmis) veikla (-omis); • vadovaujantis Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriumi, vietos projekto pareiškėjas paraiškoje nurodo, kokia ekonominė veikla bus vykdoma įgyvendinus projektą. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014 - 2020 m. programos 8.1.2. papunktyje ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2022 m. liepos 7 d. įsakymu Nr. 3D-428 patvirtintų Sumanių kaimų projektų įgyvendinimo gairių reikalavimus. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: • projekto veiklos tiesiogiai susietos su strateginiu vietos vietovės socialinio ir ekonominio gyvybiškumo vystymusi; • vietos projektas įgyvendinamas partnerystėje;

		• VP įgyvendinimo ir jo kontrolės metu, vietos projekto veiklos ir rezultatai viešinami socialiniuose tinkluose, o straipsniai publikuojami: nemažiau kaip dvi informacinės žinutės socialiniuose tinkluose, vienas straipsnis vietiniame Pasvalio rajono laikraštyje ir vienas straipsnis pasirinktame LR dienraštyje kiekvienais metais nuo paramos sutarties pasirašymo iki kontrolės laikotarpio pabaigos. Viešinimui privalomi KPP, LEADER, ŽŪM, Pasvalio r. VVG logotipai; • draugiškų aplinkai sprendimų diegimas; akivaizdžios ir pamatuotos naudos kaimo teritorijai, o ne individualiems subjektams.
9.1.23.8.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausią vietos projektą, numatoma naudoti balų sistemą ir atrankos kriterijus: <i>1. Teikiamų paslaugų projekte suplanuotos lokals teritorijos apimtis:</i> • Lietuvos Respublika; • VVG teritorija; • viena seniūnija. <i>2. Vietos projekto pareiškėjo teikiamų paslaugų paketas:</i> • daugiau negu trys paslaugos; • trys paslaugos; • dvi paslaugos. <i>3. Kontrolės laikotarpiu, naujų verslų (visų įmanomų juridinių ir (ar) fizinių asmenų, tame tarpe ir ūkininkų) kūrimasis, projekte suplanuotoje lokalioje Pasvalio r. VVG teritorijoje:</i> • daugiau negu devyni nauji ekonominės veiklos vykdytojai per tris kontrolės metus (trys ir daugiau (bent vienais kontrolės metais) ekonominės veiklos vykdytojų per vienerius kontrolės metus); • įsikūrę devyni nauji ekonominės veiklos vykdytojai per tris kontrolės metus (po tris ekonominės veiklos vykdytojus per vienerius kontrolės metus); • įsikūrę šeši nauji ekonominės veiklos vykdytojai per tris kontrolės metus (po du ekonominės veiklos vykdytojus per vienerius kontrolės metus). <i>4. Papildomi finansavimo šaltiniai (procentai apvalinami iki dviejų skaitmenų po kablelio tikslumu):</i> • nuo 20,01 proc. ir daugiau prašomos paramos sumos dydžio; • nuo 15,01 iki 20 proc. (imtinai) nuo prašomos paramos sumos dydžio; • nuo 10 proc. iki 15 proc. (imtinai) nuo prašomos paramos sumos dydžio. <i>5. Į projekto veiklas įtrauktų Pasvalio r. VVG teritorijoje registruotų ir veiklą vykdančių sektorių įvairovė: NVO (pilietinė visuomenė), verslo, valdžios:</i>

		• trys atstovai iš visų sektorių po vieną: NVO, verslo ir valdžios; • du atstovai iš bet kurio sektoriaus: NVO, verslo ar valdžios.
9.1.23.9.	Didžiausia paramos suma projektui (EUR)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 200 000,00 Eur.
9.1.23.10.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	iki 95 proc.
9.2. VPS priemonės, turinčios veiklos sritis		
9.2.1.	VPS prioritetas Nr. 1. NAUJŲ DARBO VIETŲ KAIME KŪRIMAS, PALANKIŲ EKONOMINĖS VEIKLOS SĄLYGŲ SUDARYMAS	
9.2.2.	VPS priemonė „Naujų kaimo verslų kūrimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-5)	
9.2.3.	VPS priemonės tikslas: Skatinti smulkių verslų kūrimąsi kaime, kuriant naujas darbo vietas bei užtikrinant papildomus kaimo gyventojų pajamų šaltinius, tokiu būdu siekiant gerinti gyvenimo kokybę kaime, skatinant socialinę įtrauktį, mažinant skurdą kaimo vietovėse.	
9.2.4.	1 veiklos sritis	„Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-5.1)
9.2.4.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritimi siekiama skatinti naujų ne žemės ūkio veiklų radimąsi kaimo vietovėse, tokiu būdu didinant kaimo gyventojų veiklos įvairovę, užtikrinant alternatyvius pajamų šaltinius. Remiama veikla: • parama teikiama fizinių asmenų ir naujai susikūrusių privačių juridinių asmenų ne žemės ūkio ekonominės veiklos pradžiai kaimo vietovėse; • pagal veiklos sritį parama teikiama įvairiai ekonominei ne žemės ūkio veiklai, apimančiai produktų gamybą, apdorojimą, perdirbimą, įvairių paslaugų teikimą, įskaitant paslaugas žemės ūkiui. Parama neteikiama žemės ūkio, miškų ūkio, žuvininkystės sektorių veikloms. Taip pat parama neteikiama saulės, vėjo ir vandens energijos gamybai. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 9 vietos projektai iš jų 2 vietos projektai EURI lėšomis. Veiklos sritis skirta darbo vietoms kurti, numatoma sukurti ne mažiau 9 darbo vietų iš jų 2 darbo vietos EURI lėšomis.
9.2.4.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.4.2.1.	<i>pelno</i>	☒
9.2.4.2.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.2.4.3.	Tinkami paramos gavėjai	• Ne jaunesni kaip 18 metų fiziniai asmenys, gyvenamąją vietą deklaravę Pasvalio rajone ir planuojantys veiklą vykdyti VVG teritorijoje;

		Naujai susikūrę privatūs juridiniai asmenys (įsteigti paramos paraiškos pateikimo metais arba ekonominę veiklą vykdančys ne daugiau negu 12 mėn. (imtinai)), įregistruoti Pasvalio rajone ir planuojantys veiklą vykdyti VVG teritorijoje bei atitinkantys labai mažai, mažai ir vidutinei įmonei keliamus reikalavimus.
9.2.4.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	Pasvalio rajone registruoti (gyvenamąją vietą deklaravę) ir VVG teritorijoje planuojantys veiklą vykdyti: - fiziniai asmenys; - naujai susikūrę privatūs juridiniai asmenys, atitinkantys labai mažai, mažai ir vidutinei įmonei keliamus reikalavimus.
9.2.4.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai, teikiami pagal priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ veiklos sritį „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“, turi atitikti numatytus priemonės tikslus, taip pat veiklos srities tikslus ir remiamas veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: - pareiškėjas gyvena / įmonė įregistruota Pasvalio r. ir projektas numatomas įgyvendinti VVG teritorijos kaimo vietovėje; - fizinis asmuo – nevykdęs jokios ne žemės ūkio ekonominės veiklos, ne mažiau kaip 24 mėn. iki paraiškos pateikimo dienos, neatsižvelgiant į tai ar buvo gauta pajamų ar ne; juridinis asmuo – naujai įsteigtas (įregistruotas ne anksčiau kaip prieš 12 mėn. iki paraiškos pateikimo dienos). - pareiškėjo su galutiniu mokėjimo prašymu pateikiamos pradediančio vykdyti individualią veiklą individualios veiklos pažymoje / verslo liudijime nurodytos veiklos privalo atitikti projekte numatytą vykdyti veiklą (-as);
9.2.4.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti atrankos kriterijus pagal jiems suteiktą balų sistemą: <i>Sukurtų naujų darbo vietų skaičius:</i> - daugiau nei 2 darbo vietos; 2 darbo vietos; 1 darbo vieta. <i>Pareiškėjas (fizinis asmuo arba įmonės steigėjas(-ai))(pagal deklaruotą gyvenamąją vietą) iki paramos paraiškos pateikimo gyveno kaimo vietovėje:</i> - daugiau nei 5 metus; 2-5 m.(imtinai); - iki 1 metų (imtinai). <i>Pareiškėjas numato įdiegti inovacijas, naujas technologijas vykdomai veiklai.</i>
9.2.4.7.	Didžiausia paramos suma	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 61 284,00 €

	vietos projektui (EUR)	
9.2.4.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis procentais nurodyta VPS atrankos taisyklių aktualioje redakcijoje.
9.2.5.	2 veiklos sritis	„Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-5.2)
9.2.5.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritimi siekiama skatinti naujų žemės ūkio veiklų ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslų kūrimąsi kaimo vietovėse, tokiu būdu didinant žemės ūkio ir su juo susijusių ekonominių veiklų įvairovę, užtikrinant papildomus kaimo gyventojų pajamų šaltinius. Remiama veikla: • parama teikiama fizinių asmenų, naujai įsiregistravusių smulkių ūkininkų, ūkininkų ir naujai susikūrusių privačių juridinių asmenų žemės ūkio ir su juo susijusios ekonominės veiklos pradžiai kaimo vietovėse; • pagal veiklos sritį parama teikiama įvairiai žemės ūkio (ypač naujoviškai, mažiau vietovėje populiariai) veiklai apimančiai žemės ūkio produktų gamybą, apdorojimą ir (ar) perdirbimą. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 5 vietos projektai. Veiklos sritis skirta darbo vietoms kurti, numatoma sukurti ne mažiau 5 darbo vietų.
9.2.5.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.5.2.1.	<i>pelno</i>	☒
9.2.5.2.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.2.5.3.	Tinkami paramos gavėjai	• Ne jaunesni kaip 18 metų fiziniai asmenys, gyvenamąją vietą deklaravę Pasvalio rajone ir planuojantys veiklą vykdyti VVG teritorijoje; • naujai susikūrę privatūs juridiniai asmenys (įsteigti paramos paraiškos pateikimo metais arba ekonominę veiklą vykdančys ne daugiau negu 12 mėn. (imtinai)), įregistruoti Pasvalio rajone ir planuojantys veiklą vykdyti VVG teritorijoje bei atitinkantys labai mažai, mažai ir vidutinei įmonei keliamus reikalavimus; • veiklą pradedantys smulkūs ir vidutiniai ūkininkai (įregistruoti paramos paraiškos pateikimo metais arba veiklą vykdančys ne daugiau negu 12 mėn. (imtinai)), įregistruoti Pasvalio rajone ir planuojantys veiklą vykdyti VVG teritorijoje.
9.2.5.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	Pasvalio rajone registruoti (gyvenamąją vietą deklaravę) ir VVG teritorijoje planuojantys veiklą vykdyti: • fiziniai asmenys;

		• naujai susikūrę privatūs juridiniai asmenys, atitinkantys labai mažai, mažai ir vidutinei įmonei keliamus reikalavimus; • veiklą pradedantys smulkūs ir vidutiniai ūkininkai.
9.2.5.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai, teikiami pagal priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ veiklos sritį „<i>Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti</i>“, turi atitikti numatytus priemonės tikslus, taip pat veiklos srities tikslus ir remiamas veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: • pareiškėjas gyvena / ūkininkas ir įmonė įregistruoti Pasvalio r. ir projektas numatomas įgyvendinti VVG teritorijos kaimo vietovėje; • fizinis asmuo – nevykdęs jokios žemės ūkio ekonominės veiklos, ne mažiau kaip 24 mėn. iki paraiškos pateikimo dienos, neatsižvelgiant į tai ar buvo gauta pajamų ar ne; juridinis asmuo – naujai įsteigtas (įregistruotas ne anksčiau kaip prieš 12 mėn. iki paraiškos pateikimo dienos). • pareiškėjo su galutiniu mokėjimo prašymu pateikiamos pradediančio vykdyti individualią veiklą, individualios veiklos pažymoje / verslo liudijime nurodytos veiklos privalo atitikti projekte numatytą vykdyti veiklą (-as);
9.2.5.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti atrankos kriterijus pagal jiems suteiktą balų sistemą: 1. Sukurtų naujų darbo vietų skaičius: • daugiau negu 2 darbo vietos; • 2 darbo vietos; • 1 darbo vieta. 2. Pareiškėjas (fizinis asmuo, ūkininkas ar įmonės steigėjas(-ai)) (pagal deklaruotą gyvenamą vietą) iki paramos paraiškos pateikimo gyvena kaimo vietovėje: • daugiau nei 5 metus; • 2-5 m. (imtinai); • iki 1 m. (imtinai). 3. Pareiškėjas numato įdiegti inovacijas, naujas technologijas vykdomai veiklai.
9.2.5.7.	Didžiausia paramos suma projektui (EUR)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 60 000,00 €
9.2.5.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis procentais nurodyta VPS atrankos taisyklių aktualioje redakcijoje.
9.2.6.	VPS priemonė „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-6)	

9.2.7.	VPS priemonės tikslas: Stiprinti ekonominį kaimiškųjų vietovių potencialą, didinant smulkių ir vidutinių verslų konkurencingumą bei ekonominį gyvybingumą. Remti kaimo verslų plėtrą, siekiant kurti naujas ir išlaikyti esamas darbo vietas, tokiu būdu mažinant nedarbą, skurdą ir socialinę atskirtį kaime, gerinant gyvenimo kokybę.	
9.2.8.	1 veiklos sritis	„Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-6.1)
9.2.8.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritimi numatoma remti smulkias ir vidutines verslo įmones bei ūkininkus, užsiimančius ne žemės ūkio veikla, siekiant paskatinti jų plėtrą bei padidinti ekonominį konkurencingumą. Remiama veikla: • paramos turi būti prašoma vykdomai ekonominei veiklai arba papildomai naujai ekonominei veiklai plėtoti; • pagal veiklos sritį parama teikiama įvairiai ekonominei ne žemės ūkio veiklai, apimančiai produktų gamybą, apdorojimą, perdirbimą, įvairių paslaugų teikimą. Parama neteikiama žemės ūkio, miškų ūkio, žuvininkystės sektorių veikloms. Taip pat parama neteikiama saulės, vėjo ir vandens energijos gamybai. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 3 vietos projektai. Veiklos sritis skirta darbo vietoms kurti, numatoma sukurti ne mažiau 6 darbo vietų.
9.2.8.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.8.2.1.	<i>pelno</i>	☒
9.2.8.2.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.2.8.3.	Tinkami paramos gavėjai	Privatūs juridiniai asmenys, atitinkantys labai mažai, mažai ir vidutinei įmonei keliamus reikalavimus ir ūkininkai, atitinkantys smulkiam ir vidutiniam ūkiui keliamus reikalavimus pagal veiklos ekonominį dydį (VED), registruoti Pasvalio rajone ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje.
9.2.8.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	VVG teritorijoje registruoti privatūs juridiniai asmenys, ūkininkai, užsiimančios ne žemės ūkio veikla.
9.2.8.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ veiklos sritį „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ numatytus priemonės tikslus, taip pat veiklos srities tikslus ir remiamas veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte.

		Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: • įmonė įregistruota Pasvalio r. ir projektas numatomas įgyvendinti VVG teritorijos kaimo vietovėje; • pareiškėjas veiklą VVG teritorijoje vykdo ne mažiau negu 12 mėn.;
9.2.8.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti atrankos kriterijus pagal jiems suteiktą balų sistemą: 1. Sukurtų naujų darbo vietų skaičius: • daugiau nei 2 darbo vietos; • 2 darbo vietos; • 1 darbo vieta. 2. Pareiškėjo dydis (pagal Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymą) Šis kriterijus detalizuojamas taip: • Labai maža įmonė / smulkus ūkininkas (VED iki 7 999,00 Eur); • Maža, vidutinė įmonė / vidutinis ūkininkas (VED nuo 8 000,00 Eur iki 50 000,00 Eur). 3. Pareiškėjas numato įdiegti inovacijas, naujas technologijas vykdomai veiklai. 4. Projekte numatoma darbuotojų darbo sąlygų gerinimas (Darbuotojų darbo sąlygų gerinimas suprantamas, kaip projekto veikla nukreipta ne į įmonės pelno didinimą, o palankesnių darbo sąlygų kūrimą, pvz. darbuotojams skirtų dušų, persirengimo kambarių, virtuvėlės įrengimas ir kt.).
9.2.8.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (EUR)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 85 000,00 €
9.2.8.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis procentais nurodyta VPS atrankos taisyklių aktualioje redakcijoje.
9.2.9.	2 veiklos sritis	„Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-6.2)
9.2.9.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritimi numatoma remti smulkius ir vidutinius ūkininkus bei labai mažas, mažas ir vidutines verslo įmones, užsiimančias žemės ūkio veikla, žemės ūkio produktų apdorojimu ir perdirbimu, siekiant paskatinti jų plėtrą bei padidinti ekonominį konkurencingumą. Remiama veikla: • parama teikiama žemės ūkio ir su juo susijusios ekonominės veiklos plėtrai kaimo vietovėse; • pagal veiklos sritį parama teikiama įvairiai žemės ūkio (ypač naujoviškai, mažiau vietovėje populiariai) veiklai apimančiai žemės ūkio produktų gamybą, apdorojimą ir perdirbimą. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 5 vietos projektai.

		Veiklos sritis skirta darbo vietoms kurti, numatoma sukurti ne mažiau 10 darbo vietų.
9.2.9.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.9.2.1.	<i>pelno</i>	☒
9.2.9.2.2.	<i>ne pelno</i>	☐
9.2.9.3.	Tinkami paramos gavėjai	Privatūs juridiniais asmenys, atitinkantys labai mažai, mažai ir vidutinei įmonei keliamus reikalavimus, smulkūs ir vidutiniai ūkininkai registruoti Pasvalio rajone ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje.
9.2.9.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	VVG teritorijoje registruoti ir veiklą vykdančios privatūs juridiniai asmenys, ūkininkai.
9.2.9.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ veiklos sritį „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“ numatytus priemonės tikslus, taip pat veiklos srities tikslus ir remiamas veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: • ūkininkas ir įmonė registruoti Pasvalio r. ir projektas numatomas įgyvendinti VVG teritorijos kaimo vietovėje; • pareiškėjas veiklą VVG teritorijoje vykdo ne mažiau negu 12 mėn.;
9.2.9.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti atrankos kriterijus pagal jiems suteiktą balų sistemą: 1. Sukurtų naujų darbo vietų skaičius: • daugiau nei 2 darbo vietos; • 2 darbo vietos; • 1 darbo vieta. 2. Pareiškėjo dydis: • Labai maža įmonė / smulkus ūkininkas (VED iki 7 999,00 Eur); • Maža, vidutinė įmonė / vidutinis ūkininkas (VED nuo 8 000,00 Eur iki 50 000,00 Eur). 3. Pareiškėjas numato įdiegti inovacijas, naujas technologijas vykdomai veiklai. 4. Projekte numatoma darbuotojų darbo sąlygų gerinimas (darbuotojų darbo sąlygų gerinimas suprantamas, kaip projekto veikla nukreipta ne į pelno didinimą, o palankesnių darbo sąlygų kūrimą, pvz. darbuotojams skirtų dušų, persirengimo kambarių, virtuvėlės įrengimas ir kt.).

9.2.9.7.	Didžiausia paramos suma projektui (EUR)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 85 000,00 €
9.2.9.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis procentais nurodyta VPS atrankos taisyklių aktualioje redakcijoje.
9.2.10.	VPS priemonė „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-7)	
9.2.11.	VPS priemonės tikslas: didinti kaimo gyventojų darbinio užimtumo galimybes, sudarant palankias sąlygas įsitraukti į darbo rinką arba išlaikyti turimą darbą, didinant verslumą, užtikrinant vietos rinkų plėtrą.	
9.2.12	1 veiklos sritis	„Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-7.1)
9.2.12.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritimi siekiama sudaryti palankias sąlygas kaimo gyventojams įsitraukti į darbo rinką arba išlaikyti turimą darbą, kurti prielaidas, gerinančias kaimo gyventojų darbinio užimtumo galimybes. Remiama veikla: - parama teikiama įvairioms iniciatyvoms, nukreiptoms sudaryti palankias kaimo gyventojų darbinio užimtumo sąlygas (pvz. vaikų priežiūros organizavimas, pagyvenusių, neįgalių priežiūros dienos centrai, susisiekimo problemų sprendimas ir kt.); - taip pat parama teikiama viešos paskirties patalpų, infrastruktūros pritaikymui, sukuriant prielaidas vietos gyventojų verslo plėtotei. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 2 vietos projektai. Veiklos sritis skirta darbo vietoms kurti, numatoma sukurti ne mažiau 2 darbo vietų.
9.2.12.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.12.2.1.	<i>pelno</i>	☐
9.2.12.2.2.	<i>ne pelno</i>	☒
9.2.12.3.	Tinkami paramos gavėjai	Pasvalio rajone registruoti ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys: kaimo bendruomenės, kitos nevyriausybinės organizacijos, viešosios įstaigos arba kurių viena iš steigėjų savivaldybė ir valstybė negali turėti daugiau kaip 1/3 balsų NVO visuotiniame dalyvių susirinkime.
9.2.12.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	- kaimo vietovių bedarbiai; - jauni žmonės iki 40 metų; - vaikai ir jaunimas iki 18 metų - asmenys auginantys mažamečius vaikus, ypač kaimo moterys; - asmenys slaugantys pagyvenusius, neįgaliuosius;

		• kaimo gyventojai susiduriantys su kitais sunkumais, ribojančiais galimybes įsitraukti į darbo rinką / išlaikyti turimą darbą.
9.2.12.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ veiklos sritį „<i>Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas</i>“ turi atitikti numatytus priemonės tikslus, taip pat veiklos srities tikslus ir remiamas veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: • vietos projektas įgyvendinamas kaimo vietovėje; • vietos projektas kuria naujas darbo vietas; • VP paraiškoje pagrįsta, kad pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti projektus. Šis reikalavimas netaikomas verslo pradžia kai pareiškėjas veiklą vykdo ne daugiau kaip 24 mėn. imtinai iki paraiškos pateikimo dienos, neatsižvelgiant į tai ar buvo gauta pajamų ar ne.
9.2.12.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti atrankos kriterijus pagal jiems suteiktą balų sistemą: 1. Sukurtų naujų darbo vietų skaičius: • daugiau nei 2 darbo vietos; • 2 darbo vietos; • 1 darbo vieta. 2. Pareiškėjas numato įgyvendinti projektą partnerystėje (pagal Jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį) su kitų sektorių atstovais (pvz. bendruomenė su savivaldybe, NVO su verslu ir pan.). 3. Projekto idėja išvystyta bei aptarta su tikslinių grupių atstovais ir atitinka jų poreikius (įrodymai, t.y. susitikimų protokolai, tikslinių grupių apklausos ir pan., pateikiami kartu su paraiška).
9.2.12.7.	Didžiausia paramos suma vietos projektui (EUR)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 60 000,00 €
9.2.12.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis procentais nurodyta VPS atrankos taisyklių aktualioje redakcijoje.
9.2.13.	2 veiklos sritis	„Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimui ir bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-7.2)

9.2.13.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritimi siekiama inovatyviais būdais užtikrinti socialinę ekonominę kaimo vietovių plėtrą, skatinant smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimą, plėtojant vietos rinkas. Remiama veikla: - parama teikiama įvairioms smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimą skatinančioms iniciatyvoms, kuriant bendrą infrastruktūrą, organizuojant bendrus darbo procesus (pvz., individualius amatininkus apjungiančių amatų centrų kūrimas, turizmo paslaugų teikėjų bendradarbiavimo projektai ir kt.); - taip pat parama teikiama vietos rinkų plėtrą didinantiems projektams, tarpregioninėms rinkos plėtotės iniciatyvoms. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendintas 1 vietos projektas. Veiklos sritis skirta darbo vietoms kurti, numatoma sukurti ne mažiau kaip 1 darbo vietą.
9.2.13.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.13.2.1.	<i>pelno</i>	☐
9.2.13.2.2.	<i>ne pelno</i>	☒
9.2.13.3.	Tinkami paramos gavėjai	Pasvalio rajone registruoti ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys: kaimo bendruomenės, smulkių ekonominės veiklos vykdytojų asociacijos, kitos nevyriausybines organizacijos, viešosios įstaigos, kurių viena iš steigėjų savivaldybė ir valstybė negali turėti daugiau kaip 1/3 balsų NVO visuotiniame dalyvių susirinkime.
9.2.13.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	VVG teritorijoje veikiantys smulkūs ekonominės veiklos vykdytojai.
9.2.13.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ veiklos sritį „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimui ir bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ turi atitikti numatytus priemonės tikslus, taip pat veiklos srities tikslus ir remiamas veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: - parama teikiama esant ne mažiau nei 2 partneriams; - vietos projektas kuria naujas darbo vietas; - VP paraiškoje pagrįsta, kad pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti projektus. Šis reikalavimas netaikomas verslo pradžia kai pareiškėjas

		veiklą vykdo ne daugiau kaip 24 mėn. imtinai iki paraiškos pateikimo dienos, neatsižvelgiant į tai ar buvo gauta pajamų ar ne.
9.2.13.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti atrankos kriterijus pagal jiems suteiktą balų sistemą: <i>1. Sukurtų naujų darbo vietų skaičius:</i> • daugiau nei 2 darbo vietos; • 2 darbo vietos; • 1 darbo vieta. <i>2. Projekto idėja išvystyta bei aptarta su tikslinių grupių atstovais ir atitinka jų poreikius (įrodymai, t.y. susitikimų protokolai, tikslinių grupių apklausos ir pan., pateikiami kartu su paraiška).</i> <i>3. Pareiškėjas numato įgyvendinti projektą partnerystėje (pagal Jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį su kitų sektorių atstovais (pvz. bendruomenė su savivaldybe, NVO su verslu ir pan.).</i>
9.2.13.7.	Didžiausia paramos suma projektui (EUR)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 93 794,00 €
9.2.13.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis procentais nurodyta VPS atrankos taisyklių aktualioje redakcijoje.
9.2.14.	3 veiklos sritis	„Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-7.3)
9.2.14.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Pagal šią veiklos sritį numatomi mokymai susiję su VPS priemonėmis. Remiama įvairaus pobūdžio mokymo, pažintinė veikla, nukreipta į verslo įgūdžių įgijimą ir (arba) tobulinimą. Remiama veikla: • Remiami specializuoti, praktinius įgūdžius suteikiantys mokymai, pavyzdiniai verslo mokymai, pažintis su naujomis technologijomis, gerosios verslo patirties perdavimo-perėmimo projektai ir kt. Veiklos sritis nekurianti darbo vietų. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 4 vietos projektai.
9.2.14.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.14.2.1.	<i>pelno</i>	☐
9.2.14.2.2.	<i>ne pelno</i>	☒
9.2.14.3.	Tinkami paramos gavėjai	Pasvalio rajone registruoti ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys: kaimo bendruomenės, jaunimo ir kitos nevyriausybines organizacijos, viešosios įstaigos arba kurių viena iš steigėjų

		savivaldybė ir valstybė negali turėti daugiau kaip 1/3 balsų NVO visuotiniame dalyvių susirinkime.
9.2.14.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	VVG teritorijos kaimo gyventojai, ypač jaunimas.
9.2.14.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ veiklos sritį „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“ turi atitikti numatytus priemonės tikslus, taip pat veiklos srities tikslus ir remiamas veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: • pažintiniai, patirties perėmimo-perdavimo renginiai turi būti tiesiogiai susieti su verslumo, skatinimu, verslo patirties perėmimu; • kartu su paraiška pateikiami mokymų / pažintinių renginių preliminarūs sąrašai, nurodant asmens statusą, kokiam sektoriui ar juridiniam asmeniui atstovaujama; • VP paraiškoje pagrįsta, kad pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti projektus. Šis reikalavimas netaikomas naujos veiklos pradžia kai pareiškėjas veiklą vykdo ne daugiau kaip 24 mėn. imtinai iki paraiškos pateikimo dienos.
9.2.14.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti atrankos kriterijus pagal jiems suteiktą balų sistemą: <i>1. Didesnis projekto metu apmokomų (pažintiniuose, patirties perėmimo-perdavimo renginiuose dalyvaujančių) žmonių skaičius (vertinama pagal paraiškoje pateiktus duomenis):</i> • daugiau nei 10 žm.; • 6-10 žm.(imtinai); • iki 5 žm. (imtinai). <i>2. Projekto idėja išvystyta bei aptarta su tikslinių grupių atstovais ir atitinka jų poreikius (įrodymai, t.y. susitikimų protokolai, tikslinių grupių apklausos ir pan., pateikiami kartu su paraiška).</i>
9.2.14.7.	Didžiausia paramos suma projektui (EUR)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 16 000,00 €
9.2.14.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis procentais nurodyta VPS atrankos taisyklių aktualioje redakcijoje.
9.2.15.	VPS prioritetą Nr. 2. BENDRUOMENIŲ VEIKLOS ĮVAIRINIMAS, BENDRUOMENIŠKAI SVARBIOS VEIKLOS RĖMIMAS	

9.2.16.	VPS priemonė „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-9)	
9.2.17.	VPS priemonės tikslas: mažinti jaunimo išvykimą iš kaimo, kuriant jauniems žmonės patrauklią gyventi aplinką, aktyviau įtraukiant jaunimą į socialinį, kultūrinį bendruomenės gyvenimą, užtikrinant didesnes saviraiškos galimybes.	
9.2.18.	1 veiklos sritis	„Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-9.1)
9.2.18.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritis skirta aktyvinti kaimo jaunimą, paskatinti jį imtis bendrų iniciatyvų, siekiant padidinti socialinės, kultūrinės, pilietinės saviraiškos galimybes ir motyvuoti jaunimą likti gyventi kaime. Remiami viešieji projektai, nesusiję su investicijomis į nekilnojamąjį turtą. Remiama veikla: parama teikiama socialinėms, kultūrinėms, pažintinėms, turiningą laisvalaikį kuriančioms jaunimo inicijuotoms veikloms, jaunimo savanorystę, aplinkosauginę veiklą numatantys projektai ir kt. Veiklos sritis darbo vietų nekuria. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 3 vietos projektai.
9.2.18.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.18.2.1	<i>pelno</i>	☐
9.2.18.2.2	<i>ne pelno</i>	☒
9.2.18.3.	Tinkami paramos gavėjai	Pasvalio rajone registruoti ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys: kaimo bendruomenės, jaunimo ir kitos nevyriausybines organizacijos, viešosios įstaigos, kurių vienas iš steigėjų nėra savivaldybė ir valstybė.
9.2.18.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	VVG teritorijos jaunimas nuo 14 m. iki 29 m. (imtinai) ir jauni žmonės nuo 30 m. iki 40 m. (imtinai).
9.2.18.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonę „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ veiklos sritį „Parama socialinėms, kultūrinėms, pažintinėms jaunimo iniciatyvoms“ turi atitikti numatytus priemonės tikslus, taip pat veiklos srities tikslus ir remiamas veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: - projekto veiklų tiesioginiai naudotojai – jauni žmonės nuo 14 iki 40 m.; - pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta veikla (-omis);

		VP paraiškoje pagrįsta, kad pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti projektus. Šis reikalavimas netaikomas naujos veiklos pradžia, kai pareiškėjas veiklą vykdo ne daugiau kaip 24 mėn. imtinai iki paraiškos pateikimo dienos.
9.2.18.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir atrankos kriterijus: <i>1. Didesnis į projekto veiklas įtraukto jaunimo ir jaunų žmonių skaičius (Vertinama pagal paraiškoje pateiktus duomenis):</i> - daugiau nei 11 proc. projekto įgyvendinimo teritorijos jaunimo ir jaunų žmonių; - iki 10 proc. projekto įgyvendinimo teritorijos jaunimo ir jaunų žmonių (imtinai). <i>2. Pareiškėjas jaunimo organizacija (įstatymų ar kitų teisės aktų nustatyta tvarka įregistruota asociacija, kurioje ne mažiau kaip 2/3 narių yra jauni žmonės);</i> <i>3. Projekto idėja išvystyta bei aptarta su tiksline grupe ir atitinka jos poreikius (įrodymai, t.y. susitikimų protokolai, tikslinių grupių apklausos ir pan., pateikiami kartu su paraiška).</i> <i>4. Projekto veiklos ir rezultatai apima daugiau nei vieno kaimo jaunimą. Šis kriterijus detalizuojamas taip:</i> - daugiau negu dviejų kaimų jaunimas (už kiekvieną papildomą kaimą skiriama po vieną papildomą balą); - dvių kaimų jaunimas.
9.2.18.7.	Didžiausia paramos suma projektui (EUR)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 14 000,00 €
9.2.18.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis procentais nurodyta VPS atrankos taisyklių aktualioje redakcijoje.
9.2.19.	2 veiklos sritis	„Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“ (kodas LEADER-19.2-SAVA-9.2)
9.2.19.1.	Veiklos srities apibūdinimas	Veiklos sritis yra investicinio pobūdžio, remiami infrastruktūros kūrimo ir tobulinimo projektai, skirti viešųjų erdvių ir pastatų, kuriuose vykdoma kaimo jaunimo kultūrinė, socialinė, laisvalaikio ir kt. veikla, atnaujinimui ir įrengimui. Remiama veikla: jaunimui patrauklių naujoviškų, netradicinių laisvalaikio užimtumo galimybių sudarymas, įrengiant tam skirtas patalpas ir (arba) erdves. Veiklos sritis darbo vietų nekuria. Planuojama, kad pagal šią veiklos sritį bus įgyvendinti 3 vietos projektai.

9.2.19.2.	Pagal veiklos sritį remiamų vietos projektų pobūdis:	
9.2.19.2.1.	<i>pelno</i>	☐
9.2.19.2.2.	<i>ne pelno</i>	☒
9.2. 19.3.	Tinkami paramos gavėjai	Pasvalio rajone registruoti ir veiklą vykdančios VVG teritorijoje viešieji pelno nesiekiantys juridiniai asmenys: kaimo bendruomenės, jaunimo ir kitos nevyriausybinių organizacijos, viešosios įstaigos kurių vienas iš steigėjų nėra savivaldybė ir valstybė.
9.2. 19.4.	Priemonės veiklos srities tikslinė grupė	VVG teritorijos jaunimas nuo 14 m. iki 29 m. ir jauni žmonės nuo 30m. iki 40 m.
9.2.19.5.	Tinkamumo sąlygos	Vietos projektai teikiami pagal priemonę „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ veiklos sritį „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“ turi atitikti numatytus priemonės tikslus, taip pat veiklos srities tikslus ir remiamas veiklas. Pagrindinės tinkamumo sąlygos pareiškėjams numatytos Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programos 8.1.2. punkte. Specialieji reikalavimai taikomi pareiškėjams: • projekto veiklą tiesioginiai naudos gavėjai – jaunimas; • pareiškėjo steigimo dokumentuose numatyti veiklos tikslai susiję su projekte numatyta veikla (-omis); • užtikrintas projekto tęstinumas – pagrįsti sukurtos infrastruktūros priežiūros, komunalinių išlaidų apmokėjimo šaltiniai po projekto įgyvendinimo; • VP paraiškoje pagrįsta, kad pareiškėjas turi administracinių gebėjimų įgyvendinti projektus. Šis reikalavimas netaikomas naujos veiklos pradžia kai pareiškėjas veiklą vykdo ne mažiau kaip 12 mėn. imtinai iki paraiškos pateikimo dienos.
9.2.19.6.	Vietos projektų atrankos kriterijai	Siekiant atrinkti ir finansuoti geriausius vietos projektus, numatoma naudoti balų sistemą ir atrankos kriterijus: <i>1. Didesnis į projekto veiklas įtraukto jaunimo ir jaunų žmonių skaičius (Vertinama pagal paraiškoje pateiktus duomenis):</i> • daugiau nei 11 proc. projekto įgyvendinimo teritorijos jaunimo ir jaunų žmonių. • iki 10 proc. projekto įgyvendinimo teritorijos jaunimo ir jaunų žmonių (imtinai); <i>2. Pareiškėjas jaunimo organizacija (įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka įregistruota asociacija, kurioje ne mažiau kaip 2/3 narių yra jauni žmonės;</i>

		3. Projekto idėja išvystyta bei aptarta su tiksline grupe ir atitinka jos poreikius (įrodymai, t.y. susitikimų protokolai, tikslinių grupių apklausos ir pan., pateikiami kartu su paraiška). 4. Projekto veiklos ir rezultatai apima daugiau nei vieno kaimo jaunimą. Šis kriterijus detalizuojamas taip: • daugiau negu dviejų kaimų jaunimas (už kiekvieną papildomą kaimą skiriama po vieną papildomą balą); • dviejų kaimų jaunimas.
9.2.19.7.	Didžiausia paramos suma projektui (EUR)	Didžiausia paramos vietos projektui suma negali būti didesnė kaip 41 000,00 €
9.2.19.8.	Paramos lyginamoji dalis (proc.)	Didžiausia paramos vietos projektui įgyvendinti lyginamoji dalis procentais nurodyta VPS atrankos taisyklių aktualioje redakcijoje.

10. VPS įgyvendinimo veiksmų planas		
	Planuojami veiksmai	Sąsaja su VPS ir priemonėmis
10.2.	2017 m.	
10.2.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: Pasirengimas I Kvietimui teikti vietos projektų paraiškas (dokumentacijos, t.y. bendrųjų ir specialiųjų taisyklių, vidaus tvarkų, paraišios formų ir pan. rengimas ir derinimas su NMA). I Kvietimo teikti vietos projektų paraiškas paskelbimas.	I Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“.
10.2.2.	Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu: Informacijos apie VPS sklaidą, VVG viešumo didinimas, teikiant informaciją apie VVG veiklą, organizuojant VVG ir vietos gyventojų, potencialių pareiškėjų susitikimus, bendrus renginius. Informavimas apie I Kvietimo vietos projektams keliamus reikalavimus. Darbas su vietos pareiškėjais, planuojančiais teikti vietos projektų paraiškas pagal I Kvietimą, padedant generuoti vietos projektų idėjas, pagalba rengiant VP paraiškas.	I Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“.
10.3.	2018 m.	
10.3.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: I Kvietimo vietos projektų vertinimas. I Kvietimo vietos projektų tvirtinimas. I Kvietimo vietos projektų administravimas.	I Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“.

	Pasirengimas II, III ir IV Kvietimui teikti vietos projektų paraiškas (dokumentacijos, t.y. bendrųjų ir specialiųjų taisyklių, vidaus tvarkų, paraiškos formų ir pan. rengimas). II, III ir IV Kvietimo teikti vietos projektų paraiškas paskelbimas. II ir III Kvietimo vietos projektų vertinimas. II ir III Kvietimo vietos projektų tvirtinimas.	II Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. III Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“.
10.3.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> Informacijos apie VPS ir jos įgyvendinimą sklaida, VVG viešumo didinimas, teikiant informaciją apie VVG veiklą, organizuojant VVG ir vietos gyventojų, organizacijų atstovų, esamų bei potencialių pareiškėjų susitikimus, konsultacijas, bendrus renginius. I Kvietimo rezultatų viešinimas. I Kvietimo VP pareiškėjų konsultavimas dėl VP įgyvendinimo ir administravimo. Informavimas apie II, III ir IV Kvietimo vietos projektams keliamus reikalavimus, darbas su vietos pareiškėjais, planuojančiais teikti vietos projektų paraiškas pagal II, III	I Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“. II Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų

	ir IV Kvietimą, padedant generuoti vietos projektų idėjas, pagalba rengiant VP paraiškas. Pasirengimas IV Kvietimui: gyventojų, NVO ir verslo įmonių aktyvinimas, pagalba generuojant vietos projektų idėjas.	konkurencingumo didinimas“ 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. III Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“. IV Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“.
10.4.	2019 m.	
10.4.1.	<i>Susiję su VPS įgyvendinimu:</i> I - IV Kvietimų vietos projektų administravimas. Pasirengimas V - VII Kvietimų teikti vietos projektų paraiškas (dokumentacijos, t.y. bendrųjų ir specialiųjų taisyklių, vidaus tvarkų, paraiškos formų ir pan. rengimas). V - VII Kvietimų teikti vietos projektų paraiškas paskelbimas. IV - VI Kvietimų vietos projektų vertinimas. IV - VII Kvietimų vietos projektų tvirtinimas. I - IV Kvietimų VP įgyvendinimo rezultatų apibendrinimas.	I Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“. III Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo

		didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“. IV Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“. V Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. VI Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. Veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. VII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei
--	--	---

		perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“.
10.4.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> Informacijos apie VPS, VVG viešumo didinimas, teikiant informaciją apie VVG veiklą, organizuojant VVG ir vietos gyventojų, organizacijų atstovų, esamų bei potencialių pareiškėjų susitikimus, konsultacijas, bendrus renginius. Informacijos sklaida apie VPS įgyvendinimo eigą, pateikiant įgyvendintų I Kvietimo VP geros praktikos pavyzdžius bei nesėkmes. III – VII Kvietimų VP pareiškėjų konsultavimas dėl VP įgyvendinimo ir administravimo. Informavimas apie IV – VII Kvietimų vietos projektams keliamus reikalavimus, darbas su vietos pareiškėjais, planuojančiais teikti vietos projektų paraiškas pagal IV - VII Kvietimus, padedant generuoti vietos projektų idėjas, pagalba rengiant VP paraiškas. III – VII Kvietimų rezultatų viešinimas. Pasirengimas VIII Kvietimui: gyventojų, NVO ir verslo įmonių aktyvinimas, pagalba generuojant vietos projektų idėjas.	I Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“. III Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“. IV Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“.

		V Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. VI Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. Veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. VII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“.
--	--	--

10.5.	2020 m.
10.5.1.	<i>Susiję su VPS įgyvendinimu:</i> III – VII Kvietimų vietos projektų administravimas. Pasirengimas VIII Kvietimui teikti vietos projektų paraiškas (dokumentacijos, t.y. bendrųjų ir specialiųjų taisyklių, vidaus tvarkų, paraiškos formų ir pan. rengimas). VIII Kvietimo teikti vietos projektų paraiškas paskelbimas. VII ir VIII Kvietimų vietos projektų vertinimas. VIII Kvietimo vietos projektų tvirtinimas. V ir VI Kvietimo VP įgyvendinimo rezultatų apibendrinimas. Pasirengimas IX Kvietimui: gyventojų ir verslo įmonių aktyvinimas, pagalba generuojant vietos projektų idėjas. III Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“. IV Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“. V Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. VI Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. Veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“.

		VII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. VIII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“. IX Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo
--	--	---

		didinimas“ 1.2.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3 veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“; 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“.
10.5.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> Informacijos apie VPS ir jos įgyvendinimą sklaida, VVG veiklos viešumo didinimas, teikiant informaciją, organizuojant VVG ir vietos gyventojų, organizacijų atstovų, esamų bei potencialių pareiškėjų susitikimus, konsultacijas, bendrus renginius. VIII Kvietimo rezultatų viešinimas. III ir VIII Kvietimų VP pareiškėjų konsultavimas dėl VP įgyvendinimo ir administravimo. Informacijos sklaida apie VPS įgyvendinimo eigą, pateikiant įgyvendintų V ir VI Kvietimo VP geros praktikos pavyzdžius bei nesėkmes. Informavimas apie VIII Kvietimo vietos projektams keliamus reikalavimus, darbas su vietos pareiškėjais, planuojančiais teikti vietos projektų paraiškas pagal VIII Kvietimą, padedant generuoti vietos projektų idėjas, pagalba rengiant VP paraiškas. Pasirengimas IX Kvietimui: gyventojų aktyvinimas, pagalba generuojant vietos projektų idėjas.	III Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“. IV Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“. V Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo

		didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. VI Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. Veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. VII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. VIII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai
--	--	--

		kaime sudarymas“ 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“. IX Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3 veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“; 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“.
10.6.	2021 m.	
10.6.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: VIII Kvietimo vietos projektų tvirtinimas. IV ir VIII Kvietimų vietos projektų administravimas. Pasirengimas IX Kvietimui teikti vietos projektų paraiškas (dokumentacijos, t.y. bendrųjų ir specialiųjų taisyklių, vidaus tvarkų, paraiškos formų ir pan. rengimas). X Kvietimo teikti vietos projektų paraiškas paskelbimas. IX Kvietimo vietos projektų vertinimas. VII - VIII Kvietimų VP įgyvendinimo rezultatų apibendrinimas.	IV Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“. V Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2.

		veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. VI Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. Veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. VII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. VIII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas,
--	--	---

		bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“. IX Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3 veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“; 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. X Kvietimas 2021 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“; 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.2. veiklos sritį „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirta vietos rinkos plėtrai“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“, 2.2. priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas,
--	--	--

		savanorystės skatinimas“, 2.4. priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. XI kvietimas planuojama kviesti teikti VP jei dar nebus panaudota visa VPS patvirtinta paramos suma ir susidarys likučiai. Visus likučius perkeliant į II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“, 2.4.2. veiklos sritį „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“.
10.6.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> Informacijos apie VPS ir jos įgyvendinimą sklaida, VVG veiklos viešumo didinimas, teikiant informaciją, organizuojant VVG ir vietos gyventojų, organizacijų atstovų, esamų bei potencialių pareiškėjų susitikimus, konsultacijas, bendrus renginius. V Kvietimo rezultatų viešinimas. V ir VIII Kvietimo VP pareiškėjų konsultavimas dėl VP įgyvendinimo ir administravimo. Informavimas apie X - XI Kvietimų vietos projektams keliamus reikalavimus, darbas su vietos pareiškėjais, planuojančiais teikti vietos projektų paraiškas pagal IX Kvietimą, padedant generuoti vietos projektų idėjas, pagalba rengiant VP paraiškas. Informacijos sklaida apie VPS įgyvendinimo eigą, įgyvendintų V - VIII Kvietimų VP geros praktikos pavyzdžius bei nesėkmes. Pasirengimas IX – XI Kvietimui: gyventojų aktyvinimas, pagalba generuojant vietos projektų idėjas.	V Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. VI Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. Veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. VII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo

		didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. VIII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“. IX Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“; 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ ir 2.4. Priemonės
--	--	--

		„Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. X Kvietimas 2021 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“; 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.2 veiklos sritį „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1 veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, igyvendinant populiarinimo veiklą, skirta vietos rinkos plėtrai“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“, 2.2. priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“, 2.4. priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. XI kvietimas teikti VP jei dar nebus panaudota visa VPS patvirtinta paramos suma ir susidarys likučiai. Visus likučius perkeliame į II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.2. priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“, 2.4.2. veiklos sritį „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“.
10.7.	2022 m.	
10.7.1.	Susiję su VPS įgyvendinimu: VII Kvietimo vietos projektų tvirtinimas. VI - IX Kvietimų vietos projektų administravimas.	VI Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. Veiklos

	VIII - IX Kvietimų VP įgyvendinimo rezultatų apibendrinimas.	sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. VII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. VIII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“. IX Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos
--	---	--

		sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“; 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. X Kvietimas 2021 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“; 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.2. veiklos sritį „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirta vietos rinkos plėtrai“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“, 2.2. priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“, 2.4. priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“.
--	--	---

10.7.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> Informacijos apie VPS ir jos įgyvendinimą sklaida, VVG veiklos viešumo didinimas, teikiant informaciją, organizuojant VVG ir vietos gyventojų, organizacijų atstovų, VP pareiškėjų susitikimus, konsultacijas, bendrus renginius. VIII, IX, X Kvietimų rezultatų viešinimas. VI - XI Kvietimo VP pareiškėjų konsultavimas dėl VP įgyvendinimo ir administravimo. Informacijos sklaida apie VPS įgyvendinimo eigą, įgyvendintų VII - IX Kvietimų VP geros praktikos pavyzdžius bei nesėkmes.	VI Kvietimas II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. Veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. VII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. Priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. VIII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“.
---------	--	--

		IX Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“; 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. X Kvietimas 2022 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“; 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.2. veiklos sritį „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populerinimo veiklą, skirta vietos rinkos plėtrai“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“, 2.2. priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“, 2.4. priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms,
--	--	--

		pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. XI kvietimas 2023 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. priemonę „Socialinio verslo kūrimas“ ir 2.3. priemonę „Sumanių kaimų kūrimas“.
10.8.	2023 m.	
10.8.1.		VIII Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. Veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.3. Priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“. IX Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3 veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“; 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis

Susiję su VPS įgyvendinimu:

VIII Kvietimo VP įgyvendinimo rezultatų apibendrinimas
IX Kvietimo vietos projektų administravimas.
IX, X ir XI Kvietimų VP įgyvendinimo rezultatų apibendrinimas.
VPS įgyvendinimo rezultatų apibendrinimas.
Ataskaitų rengimas

		„Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. X Kvietimas pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“; 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.2. veiklos sritį „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, igyvendinant populierinimo veiklą, skirta vietos rinkos plėtrai“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“, 2.2. priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“, 2.4. priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. XI kvietimas Planuojama kviesti teikti VP pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. priemonę „Socialinio verslo kūrimas“ ir 2.3. priemonę „Sumanių kaimų kūrimas“.
10.8.2.	<i>Susiję su VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatinimu:</i> VVG viešumo didinimas, teikiant informaciją apie VVG veiklą, organizuojant VVG ir vietos gyventojų, organizacijų atstovų, VP pareiškėjų susitikimus, konsultacijas, bendrus renginius. IX Kvietimo VP pareiškėjų konsultavimas dėl VP įgyvendinimo ir administravimo.	IX Kvietimas I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ ir 1.1.2. veiklos sritis „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“. 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“ ir 1.2.2. veiklos sritis „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.3

	Informacijos sklaida apie VPS įgyvendinimo eigą, pateikiant įgyvendintų IX, X ir XI Kvietimų VP geros praktikos pavyzdžius bei nesėkmes. Informacijos sklaida apie VPS įgyvendinimo rezultatus.	veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. Priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“; 2.2. Priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“ ir 2.4. Priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. X Kvietimas 2021 m. Planuojama kviesti teikti VP pagal I Prioriteto „Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas“ 1.1. priemonės „Naujų kaimo verslų kūrimas“ 1.1.1. veiklos sritis „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“; 1.2. Priemonės „Kaimo verslų konkurencingumo didinimas“ 1.2.2. veiklos sritį „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“; 1.3. priemonės „Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas“ 1.3.1. veiklos sritis „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“, 1.3.2. veiklos sritis „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populierinimo veiklą, skirta vietos rinkos plėtrai“ ir 1.3.3. veiklos sritis „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“. Taip pat pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. priemonė „NVO socialinio verslo kūrimas“, 2.2. priemonė „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“, 2.4. priemonės „Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas“ 2.4.1. veiklos sritis „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“ ir 2.4.2. veiklos sritis „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“. XI kvietimas kviesti teikti VP pagal II Prioriteto „Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas“ 2.1. priemonę „Socialinio verslo kūrimas“ ir 2.3. priemonę „Sumanių kaimų kūrimas“.
--	---	---

11. VPS finansinis planas					
11.1.	VPS finansinis planas pagal prioritetus:				
	Prioriteto Nr.	VPS prioriteto pavadinimas		Planuojama paramos lėšų suma (EUR)	Planuojama lėšų (proc.)
11.1.1.	I	Naujų darbo vietų kaime kūrimas, palankių ekonominės veiklos sąlygų sudarymas		1 726 182 iš jų: EURI lėšos 122 568	77
11.1.2.	II	Bendruomenių veiklos įvairinimas, bendruomeniškai svarbios veiklos rėmimas		525 670 Iš jų: EURI lėšos 200 000	23
				Iš viso: 2 251 852	Iš viso: 100
11.2.	VPS finansinis planas pagal priemones:				
	VPS priemonės pavadinimas	VPS prioriteto Nr., kuriam priskiriama priemonė	VPS priemonės kodas	Planuojama lėšų suma (EUR)	Planuojama lėšų (proc.)
11.2.1.	Naujų kaimo verslų kūrimas	I	LEADER-19.2-S AVA-5	820 522 iš jų: EURI lėšos 122 568 SAVA-5.1. 446 200 uždaryta;	36

				SAVA-5.1. 122 568 EURI; SAVA-5.2. 251 754 uždaryta.	
11.2.2.	Kaimo verslų konkurencingumo didinimas	I	LEADER-19.2-S AVA-6	625 684 iš jų: SAVA-6.1. 246 346 uždaryta; SAVA-6.2. 382 338.	28
11.2.3.	Prielaidų ekonominei veiklai kaime sudarymas	I	LEADER-19.2-S AVA-7	279 976 iš jų: SAVA-7.1. 120 000; SAVA-7.2. 93 794; SAVA-7.3. 66 182.	12
11.2.4.	NVO socialinio verslo kūrimas	II	LEADER-19.2-S AVA-1	99 220	5
11.2.5.	Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas	II	LEADER-19.2-S AVA-8	63 103	3
11.2.6.	Sumanių kaimų kūrimas	II	LEADER-19.2-S AVA- 10-EURI	200 000 EURI	9
11.2.7.	Patrauklių jaunimui gyventi kaime sąlygų sudarymas	II	LEADER-19.2-S AVA-9	163 347 iš jų: SAVA-9.1. 41 406; SAVA-9.2. 121 941.	7

				Iš viso: 2 251 852	Iš viso: 100 (nuo vietos projektams įgyvendinti planuojamos sumos)
--	--	--	--	---------------------------	---

			VPS administravimo išlaidų finansinis planas:											
11.3.	VPS administravimo išlaidų (KPP kodas 19.4) kategorijos			Planuojama lėšų (EUR)					Planuojama lėšų (proc.)					
11.3.1.	VVG veiklos išlaidos			414 722 iš jų: EURI lėšos 70 642					75					
11.3.2.	VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo išlaidos			138 241					25					
11.3.3.	Iš viso:			552 963 iš jų: EURI lėšos 70 642					100 proc. administravimo išlaidų arba 20 proc. visos VPS įgyvendinti skirtos sumos					
11.4.	Indikatyvus VPS lėšų poreikis pagal metus:			2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Iš viso:
11.4.1.	Planuojamas lėšų poreikis vietos projektams pagal VPS finansuoti pagal metus (proc. nuo vietos projektams numatytos sumos)				3	3	15	7	38	34				100
11.4.2.	Planuojamas lėšų poreikis VPS administravimo išlaidoms pagal metus (proc. nuo VPS administravimui numatytos sumos)			8	8	10	15	16	11	11	11	8	2	100
11.5.	Planuojami papildomi VPS finansavimo šaltiniai			Pagrindimas										

12. VPS įgyvendinimo rodikliai												
12.1. VPS pasiekimų produkto (anglų k. „output“) rodikliai												
Eil. Nr.	VPS įgyvendinimo rodiklių pavadinimas	ESIF teminiai tikslai									Iš viso:	
		1	10	3	3	5-6	4	8	9	2		
		EŽŪFKP prioritetai ir tikslinės sritys										
		1A	1C	2B	3A	4A	5C	6A	6B	6C		
12.1.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.):										42	
12.1.1.1.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė NVO, skaičius (vnt.)	1	4					1	14		20	
12.1.1.2.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė vietos valdžios institucija (savivaldybė) arba valstybės institucija / organizacija, skaičius (vnt.)											
12.1.1.3.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė MVL, skaičius (vnt.)				5			11			16	
12.1.1.4.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė fiziniai asmenys, skaičius (vnt.):				5			1			6	
12.1.1.4.1	iš jų iki 40 m.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	iš viso: 3	moterų: 2 vyrų: 1
12.1.1.4.2	iš jų daugiau kaip 40 m.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	iš viso: 3	moterų: 2 vyrų: 1
12.1.1.5.	Paremtų vietos projektų, kuriuos pateikė 12.1.1.1–12.1.1.5 papunkčiuose neišvardyti asmenys, skaič. (vnt.)											
12.1.2.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-SAVA-5.2 „Parama smulkioms žemės ūkio veikloms ir žemės ūkio produktų apdorojimo bei perdirbimo verslams pradėti“											
12.1.2.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	5	-	-	-	-	-	5	
12.1.3.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-SAVA-6.2 „Parama žemės ūkio veiklų ir su žemės ūkiu susijusių verslų plėtrai“											
12.1.3.1	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)				5						5	
12.1.4.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-SAVA-5.1 „Parama ne žemės ūkio verslui pradėti“ iš jų 2 EURI											

12.1.4.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)							9			9
12.1.5.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-SAVA-6.1 „Parama ne žemės ūkio verslų plėtrai“										
12.1.5.1	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)							3			3
12.1.6.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-SAVA-7.2 „Parama smulkių veiklos vykdytojų bendradarbiavimui ir bendradarbiavimo iniciatyvoms, įgyvendinant populiarinimo veiklą, skirtą vietos rinkoms plėtoti“										
12.1.6.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
12.1.7.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-SAVA-7.1 „Parama iniciatyvoms, skirtoms sudaryti palankias gyventojų ekonominio užimtumo sąlygas“										
12.1.7.1.	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2
12.1.8.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-8 „Partnerystės įgūdžių plėtojimas, savanorystės skatinimas“										
12.1.8.1	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)								4		4
12.1.9.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-1 „NVO socialinio verslo kūrimas“										
12.1.9.1	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)								2		2
12.1.10.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-10-EURI „Sumanių kaimų kūrimas“										
12.1.10.1	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)								1		1
12.1.11.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-SAVA-9.1 „Parama socialinėms, kultūrinėms, pilietinėms jaunimo iniciatyvoms“										
12.1.11.1	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)								3		3
12.1.12.	Priemonės veiklos srities kodas: LEADER-19.2-SAVA-9.2 „Jaunimo laisvalaikio galimybių gerinimas“										
12.1.12.1	Paremtų vietos projektų skaičius (vnt.)								3		3
12.1.12.2	VVG teritorijos gyventojų, gaunančių naudą dėl pagerintos infrastruktūros, skaičius (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	120	-	120
12.1.13.	Priemonės kodas: LEADER-19.2-SAVA-7.3 „Verslumo skatinimas, verslo patirties perėmimas“										
12.1.13.1	Paremtų vietos projektų, susijusių su verslumo (žemės ūkio srityje, ne žemės ūkio srityje, socialinio verslo srityje) skatinimo mokymais, skaičius	-	4	-						-	4
12.1.13.2	Planuojamas mokymų dalyvių skaičius (vnt., ne unikalių)		40	-						-	40

12.2. VPS pasiekimų tikslo rodikliai (anglų k. „target“) rodikliai

12.2.1. Vietos projektų įgyvendinimas											
		1A	1C	2B	3A	4A	5C	6A	6B	6C	
12.2.1.1.	Sukurtų naujų darbo vietų (naujų etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)	1			15			15	4		35
12.2.2.2.	Išlaikytų darbo vietų (etatų) skaičius įgyvendinus vietos projektus (vnt.)										
12.2.2. VPS administravimas											
12.2.2.1.	Sukurtų naujų darbo vietų skaičius VVG administracijoje, vykdant VPS administravimo veiklą (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
12.2.2.2.	Išlaikytų darbo vietų skaičius VVG administracijoje, vykdant VPS administravimo veiklą (vnt.)	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2

13. VPS įgyvendinimo vidaus valdymas ir stebėseną		
13.1.	VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos funkcijos pagal subjektus	
13.1.1.	VVG nariai	Vietos veiklos grupės narių funkcijos: – papildo ir keičia Vietos veiklos grupės įstatus; – priima naujus narius, nustato ir tvirtina stojamojo ir nario mokesčių dydį; – renka VVG valdybą ir VVG pirmininką; – skiria ir atšaukia revizorių (auditorių ar audito įmonę); – tvirtina metinę finansinę atskaitomybę, svarsto ir tvirtina vietos veiklos grupės pirmininko ataskaitas; – tvirtina parengtą VPS; – priima sprendimą dėl Vietos veiklos grupės pertvarkymo ar pabaigos (reorganizavimo ar likvidavimo); – įgyvendina kitas steigimo dokumentuose nustatytas pareigas.
13.1.2.	VVG valdymo organo nariai	VVG Valdybos kompetencija (Valdybos darbo tvarką nustato valdybos darbo reglamentas, kurį priima ir keičia valdyba savo posėdyje): – tvirtina dokumentų ir kitos informacijos apie vietos veiklos grupės veiklą pateikimo nariams tvarką; – svarsto klausimus dėl Vietos veiklos grupės turto ir lėšų įgijimo, naudojimo, valdymo ir disponavimo, prievolių užtikrinimo turtu ar lėšomis, kiek tai numato įstatai; – nustato Vietos veiklos grupės narių mokesčių mokėjimo tvarką; – priima sprendimą dėl kitų juridinių asmenų, atstovybių ar vietos veiklos grupės filialų steigimo ar dėl tapimo kitų juridinių asmenų dalyviu; – tvirtina vietos veiklos grupės atstovybių filialų nuostatus;

		– vykdo iš dalies ar visiškai vietos veiklos grupės lėšomis finansuojamų projektų atranką; – išklauso ir įvertina revizoriaus (auditoriaus ar audito įmonės) patikrinimo rezultatus, imasi priemonių revizoriaus (audito ar audito įmonės) nustatytiems trūkumams ar pažeidimams pašalinti; – tvirtina VPS pakeitimus. Valdybos darbo tvarką nustato jos priimtas valdybos darbo reglamentas. Reglamentą priima ir keičia valdyba savo posėdyje.
13.1.3.	VPS administravimo vadovas	<i>Administravimo vadovas turi vykdyti šias funkcijas:</i> – vykdo strategijos įgyvendinimo planą, siūlo technines priemones numatytiems strategijos tikslams pasiekti; – dalyvauja konsultacijose, mokymuose, seminaruose, susitikimuose dėl strategijos įgyvendinimo tobulinimo ir derinimo; – nuolat seka visus projekto įgyvendinimo aspektus, rengia pranešimus (įspėjimus) apie numatomas arba esamas problemas ir vėlavimus vietos projektų rengime ir jų įgyvendinime; – užtikrina terminų laikymąsi strategijos įgyvendinimo laikotarpiu, laiku teikiamų dokumentų ir duomenų teisingumą; – teikia informacinę, konsultacinę ir metodinę pagalbą vietos projektų rengėjams; – palaiko ryšius su NMA, ŽŪM, ŽŪR, VVG tinklu, su rajono savivalda, bendruomenėmis, su įvairiomis organizacijomis, verslininkais, rėmėjais; – inicijuoja ir rengia kitus projektus, kurie padės kurti patrauklią aplinką gyventi ir dirbti kaimo vietovėse, didinant gyventojų užimtumą, skatinant bendruomenių verslumą; – nagrinėja organizacijų ir kitų asmenų prašymus, pareiškimus, pasiūlymus, skundus ir nustatyta tvarka teikia atsakymus, kiek leidžia jo kompetencija; – ruošia medžiagą Vietos veiklos grupės visuotiniams ir valdybos susirinkimams, vykdo VVG valdybos pirmininko įsakymus, valdybos raštiškus pavedimus.
13.1.4.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	<i>Finansininkas turi vykdyti šias funkcijas:</i>

		– organizuoja finansinę ir buhalterinę apskaitą ir kontroliuoja, kad ataskaitiniai duomenys būtų teisingi ir savalaikiai pateikti finansų bei statistikos organams; – nustatytais terminais veda tarpusavio atsiskaitymą su įmonėmis ir organizacijomis, imasi priemonių, kad nesusidarytų debitorinių ir kreditorinių įsiskolinimų; – užtikrina finansinių-ūkinių operacijų teisėtumą, tinkamą dokumentų įforminimą; – apskaito visas pinigines, materialines vertybės bei ilgalaikį turtą, laiku ir teisingai fiksuoja buhalterinės apskaitos operacijas; – užtikrina, kad laiku būtų atsiskaitoma su visomis valstybinėmis institucijomis; – patikrina visus buhalterinius dokumentus ir sudaro metines, ketvirtines, mėnesines apyskaitas; – užtikrina, kad laiku ir teisingai būtų apskaičiuojamas ir išmokamas darbo užmokestis; – laikosi strategijos plano įgyvendinimo, rengia ir teikia informacinę, konsultacinę ir metodinę pagalbą Vietos projektų rengėjams finansiniais klausimais; – pildo ir teikia VVG mokėjimo prašymus; – priima ataskaitas iš Vietos projektų vykdytojų; – pildo vietos veiklos grupės projekto ataskaitas; – konsultuoja pareiškėjus vietos projektų įgyvendinimo klausimais; – tikrina Vietos projektų mokėjimo prašymus; – perduoda mokėjimo prašymus Agentūros KDTS; – parengia Vietos projektų įgyvendinimo sutartis ir susitarimus dėl sutarčių pakeitimo.
13.1.5.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	

13.1.5.1	VPS administratorius (-iai)	<i>Administratorius turi vykdyti šias funkcijas:</i> – administracinis biuro veiklos užtikrinimas: – vidaus dokumentų apyvartos organizavimas, vertimai žodžiu ir raštu, dalykinis susirašinėjimas; – aprūpinimas kanceliarinėmis prekėmis, eksploatacinių medžiagų pirkimas, vizitinių kortelių užsakymas, organizacinių klausimų sprendimas (viešbučių užsakymas, darbuotojų maitinimo organizavimas); – darbas, susijęs su struktūriniais pokyčiais (biuro patalpų keitimas, remontas, telefonų įrengimas, baldų įsigijimas ir pan.); – organizuoja (ir derina su koordinuojančiomis institucijomis) viešuosius supaprastintus pirkimus taikant įprastą komercinę praktiką ir veda pirkimų žurnalą; – vykdo strategijos plano įgyvendinimą, rengia ir teikia konsultacinę ir metodinę pagalbą Vietos projektų rengėjams; – dalyvauja konsultacijose, mokymuose, seminaruose, susitikimuose dėl strategijos įgyvendinimo administravimo klausimais; – rengia įvairių taisyklių, tvarkų projektus reikalingus biuro veiklai (bendrąsias, specialiąsias taisykles vietos projektų paraiškų teikėjams, vietos projektų vykdytojų, mokėjimo prašymų administracinės atitikties vertinimo vidaus taisyklės ir t. korekciją); – atsako už parengtų dokumentų ir duomenų teisingumą. – derina ir vertina Vietos projektų Viešųjų pirkimų procedūras ir dokumentaciją; – Vykdo vietos projektų patikras ir teikia projekto vadovui ataskaitas apie vietos projektų įgyvendinimą; – atlieka vietos projektų administracinį vertinimą; – administruoja ir įgyvendina tarptautinius, tarpregioninius ir kitus projektus; – viešina privalomą viešųjų pirkimų informaciją VVG internetiniame puslapyje;
----------	-----------------------------	--

		– vykdo administracijos vadovo pavedimus.
13.1.5.2	VPS viešųjų ryšių specialistas (-ai)	<i>Viešųjų ryšių specialistas turi vykdyti šias funkcijas:</i> – organizuoja vidinį ir išorinį konsultavimą, viešina informaciją; – organizuoja paskaitas, seminarus, mokymus ir kitus renginius; – palaiko ryšius su visuomene. Atsakingas už vidinę ir išorinę komunikaciją su VVG grupės nariais, VVG teritorijoje esančiais kaimo gyventojais, vietos veiklos grupėmis ir kitais kaimo plėtros dalyviais; – renka, apdoroja ir platina informaciją, naudojant įvairias viešinimo priemones; – dirba su kaimo plėtros dalyviais ir tikslinėmis grupėmis: rajono politikų, savivaldybės administracijos ir jos įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, privataus sektoriaus atstovų, ypač jaunimo, moterų ir socialiai pažeidžiamų gyventojų aktyvinimas, informavimas, konsultavimas, veiksmų derinimas; – dalyvauja konsultacijose, mokymuose, seminaruose, susitikimuose strategijos viešinimo klausimais; – administruoja VVG tinklalapį.
13.2.	VVG darbuotojų gebėjimai įgyvendinti VPS	
13.2.1.	VPS administravimo vadovas	Turėti aukštąjį išsilavinimą ir ne mažesnę nei 3 m. darbo patirtį projektų administravimo srityje; arba turėti ne mažesnę negu 5 m. darbo patirtį VPS įgyvendinimo srityje.
13.2.2.	VPS finansininkas ir (arba) buhalteris	Turėti aukštąjį išsilavinimą ir ne mažesnę nei 2 m. darbo patirtį buhalterinės apskaitos ir (arba) finansų valdymo srityje.
13.2.3.	kiti VVG administracijos darbuotojai:	
13.2.3.1	VPS administratorius	Turėti aukštąjį išsilavinimą ir ne mažesnę negu 1 m. darbo patirtį projektų administravimo srityje; arba turėti ne mažesnę negu 2 m. darbo patirtį VPS administravimo srityje.
13.2.3.2	VPS viešųjų ryšių specialistas	Turėti aukštąjį išsilavinimą, taip pat turėti žinių LEADER metodo įgyvendinimo ir kitose kaimo plėtros politikos srityse; arba turėti ne mažesnę negu 1 m. darbo patirtį VPS administravimo srityje.

	(VVG teritorijos gyventojų aktyvumo skatintojas)	
13.3.	VPS įgyvendinimo valdymo ir stebėsenos vidaus sistemos apibūdinimas	
13.3.1.	VPS rengimo ir jos įgyvendinimo metu VVG ir VVG valdybos nariai vadovaujami apibrėžtomis vertybėmis tiek VVG vidaus, tiek išorės santykiuose. VVG siekdama sklandžiai ir efektyviai organizuoti savo darbą bei VPS įgyvendinimo valdymą ir stebėseną, priėmė tokias bendras darbo taisykles: – VVG valdyba į susirinkimus renkasi ne rečiau nei 1 kartą per tris mėnesius. Susirinkimai protokoluojami. – VVG valdybos susirinkimų metu išklausoma kiekvieno nuomonė, sprendimus stengiamasi priimti konsensuso būdu, išdiskutavus visus pasiūlymus. – VVG valdybos nariai nedalyvavę susirinkime supažindinami su priimtais sprendimais. – Siekiant išvengti interesų konflikto, kiekvienas VVG valdybos narys ir administracijos darbuotojas deklaruoja savo viešus ir privačius interesus. – Užtikrinant sprendimų skaidrumą, vietos projektų tvirtinimo metu VVG valdybos nariai, kurių interesai galimai susiję su svarstomu projektu, nuo vietos projekto svarstymo nusišalina. – Kiekvienų metų pabaigoje VPS administravimo vadovas teikia VPS įgyvendinimo stebėsenos ataskaitas visuotiniam VVG narių susirinkimui. VVG pirmininkas Valdybos sprendimu samdo VPS administravimo vadovą ir kitus administracijos darbuotojus. VPS administravimo vadovas parengia VPS įgyvendinimo planą ir organizuoja jo įgyvendinimą, nuolat seka visus VPS įgyvendinimo aspektus, užtikrina terminų laikymąsi, teikia informacinę, konsultacinę ir metodinę pagalbą VP rengėjams, inicijuoja ir rengia kitus projektus. Vadovaujami VPS administravimo vadovo, VPS įgyvendinimo administravimo veiklą vykdo: – <i>VPS finansininkas</i>, kuris vykdo finansines ir buhalterines operacijas ir veda jų apskaitą, apskaito pinigines, materialines vertybes bei ilgalaikį turtą, apskaičiuoja ir išmoka darbo užmokestį, pildo finansines ataskaitas, laikosi strategijos plano įgyvendinimo, konsultuoja pareiškėjus VP įgyvendinimo finansiniais klausimais, teikia VP rengėjams informacinę, konsultacinę ir metodinę pagalbą, priima VP įgyvendinimo ataskaitas, pildo ir teikia VVG mokėjimo prašymus; rengia VP įgyvendinimo sutartis ir susitarimus dėl sutarčių pakeitimo.	

- *VPS administratorius*, kuris sprendžia organizacinius administracijos biuro darbo klausimus, tvarko vidaus dokumentaciją, organizuoja viešuosius supaprastintus pirkimus ir skelbia viešųjų pirkimų informaciją, derina ir vertina VP viešųjų pirkimų procedūras bei dokumentaciją, atlieka VP administracinį vertinimą, vykdo VP patikras ir teikia ataskaitas apie jų įgyvendinimą, rengia įvairių taisyklių, tvarkų projektus, rengia ir teikia konsultacinę ir metodinę pagalbą VP rengėjams, administruoja ir įgyvendina tarptautinius, tarpregioninius ir kitus projektus.
- *VPS viešųjų ryšių specialistas*, kuris atsako už ryšius su visuomene bei informacijos viešinimą, vykdo darbą su kaimo plėtros dalyviais ir tikslinėmis grupėmis, organizuoja VVG ir vietos gyventojų, organizacijų atstovų, esamų bei potencialių pareiškėjų susitikimus, konsultacijas, bendrus renginius dirba su VP pareiškėjais ir planuojančiais teikti vietos projektų paraiškas, padeda generuoti vietos projektų idėjas, teikia pagalbą rengiant VP paraiškas.

VPS administracija parengia VPS šaukimų teikti VP paraiškas grafiką ir jį suderina su VVG valdyba. Kiekvieno šaukimo metų gautų VP vertinimą organizuoja VVG administracija. Įvertinti VP pristatomi VVG valdybai, kuri vykdo finansuojamų projektų atranką.

VPS administracijos darbuotojai kiekvienais metais paruošia ataskaitas apie VPS įgyvendinimo eigą ir jas teikia VVG valdybai. VVG valdyba, apsvarsčiusi ir patvirtinusi administracijos ataskaitą, šaukia VVG narių visuotinę susirinkimą, kuriam pristatoma metinė VPS įgyvendinimo ataskaita.